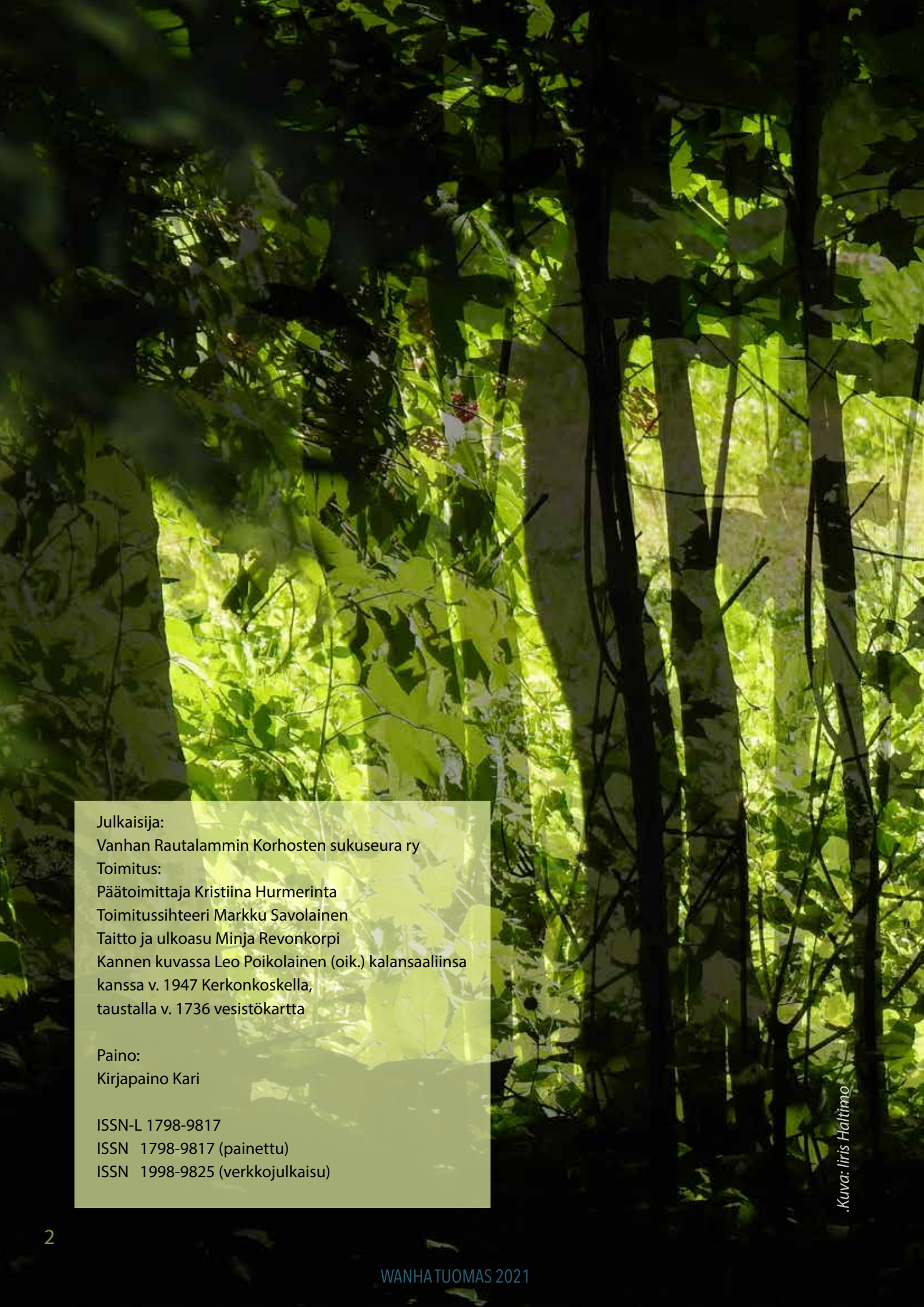

2021

VANHAN RAUTALAMMIN KORHOSTEN SUKUSEURA RY | 29. VUOSIKERTA

Julkaisija:
Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseura ry
Toimitus:
Päätoimittaja Kristiina Hurmerinta
Toimitussihteeri Markku Savolainen
Taitto ja ulkoasu Minja Revonkorpi
Kannen kuvassa Leo Poikolainen (oik.) kalansaaliinsa
kanssa v. 1947 Kerkonkoskella,
taustalla v. 1736 vesistökartta

Paino:
Kirjapaino Kari

ISSN-L 1798-9817
ISSN 1798-9817 (painettu)
ISSN 1998-9825 (verkkojulkaisu)

.Kuva: Iiris Haltimo

Sisällys

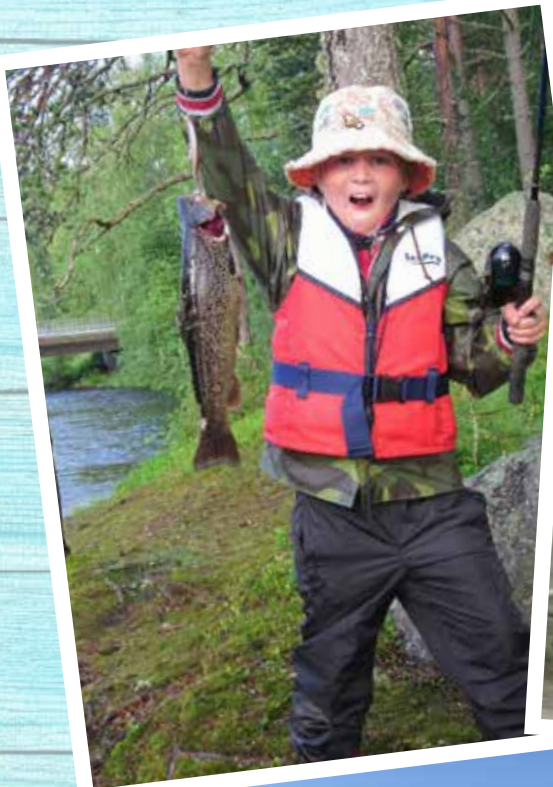
Digialbumi	4
Sihteerin palsta & JÄSENMAKSULOMAKE	5
Pääkirjoitus Kristiina Hurmerinta	6
I MIESTÄ MONEEN LÄHTÖÖN	7
• Klassinen kitara antoi suunnan elämälle Kristiina Hurmerinta	8
• Sydänmaan tilalla Rautalammilla kasvoi monitaitoiseksi Kristiina Hurmerinta	12
• Arvokasta puhetta autotallissa Kristiina Hurmerinta	16
• Maanviljelijän taiteilijasielu Kristiina Hurmerinta	19
• Tarmo Kallion runoja	22
II SATTUU JA TAPAHTUU	
• Siperian tuulta ja lentäviä lehmii Leena Pakarinen	24
• Hirveä rysäys Pekka Korhonen	26
III SUKUTUTKIMUSTA	27
• Kahdeksan sukupolvea äitilinjaa Hannu Korhonen	28
• Kaksi Augustia Kärkkäälästä Hannu Korhonen ja Pekka Korhonen	34
• Onnittelut kantaisälle - Tuomas Pekanpoika Korhonen 500 v Ilkka Korhonen	40
• 2020-luvun Tuomas Pekanpoika Kristiina Hurmerinta	42
• Astan kutsusta Amerikan matkalle Kristiina Hurmerinta	43
• Vielä kerran Vihtajärvelle Ilkka Korhonen	45
• Aikansa julkkis Paavo Korhonen, kansanrunoilija Kristiina Hurmerinta	46
• Korhosen suvun suosituimmat nimet Ilkka Korhonen	47
• Pienessä piiraassa paljon sydäntä Tuulikki Karhunen in memoriam Pauliina Kauppinen	52
IV SYÖMÄLYSTIT	53
• Tarmon kirkkaat säret Kristiina Hurmerinta	54
• Luuperua ja horsmavohveileita Kristiina Hurmerinta	56
• Tytti Mannisen haukisipsit Kristiina Hurmerinta	57
V VEHNÄSTELYÄ ELI LEIKIN LASKUA	59
• Sarjakuvan hurmaa Iiris Haltimo	60
• Sulhaspoika Pösyläpöpelössä Kristiina Hurmerinta	62
• Savolaisuustesti	62
VI SIELUNRIESKOO	63
• Kaksi kitarakonserttoa Timo Korhonen	64
• Pääsiäisikoni Petri Korhonen	66
• Savon kieli ruokkii myös silmää Kristiina Hurmerinta	67
• Tarmo Kallion runoja	68
• Sulava sanankäyttäjä Kristiina Hurmerinta	70
• Naisellista historiaa Suomesta Hannu Korhonen	71
Pykeijan matka	81
Sukuneuvosto	82

YHTEISTÄ DIGITAALISTA SUKUALBUMIA KARTUTTAMAAN!

Wanhan Tuomaan kuva-arkiston kokoaminen käynnistyy nyt. Ensisijaisesti arkistoinne mustavalkokuvia 1900-luvun alusta 1950-luvulle. Kerro ketä kuvassa on, milloin ja missä se on otettu sekä kuvaajan nimi. Digialbumiin keräämme kuvia ihmistä, taloista ulkoa ja sisältä, kesämökeistä, Korhosten karjasta ja muista oman albuminne löydöistä. Vanhat visiittikortit ovat myös kiinnostuksen kohteena.

Kuvat toimivat kuvapankkina Wanha Tuomas -lehdelle.

Skannaa kuvat ja lähetä ne digitaalisessa muodossa markku2.savolainen2@gmail.com

Sihteerin palsta

Vuosi on jälleen vaihtunut, tällä kertaa hyvin erilaisissa merkeissä. Ympäri maailman jyllännyt pandemia on muuttanut jokapäiväistä toimintaamme.

Viime vuoden sukutapahtumaksi suunniteltu Lapin ja Norjan matka peruutui vähäisen osallistujamäärän takia, johon oli varmaankin osuutensa vallinneella koronatilanteella.

Myöskään perinteikkäitä Rautalammin Pestuumarkkinoita ei järjestetty, eikä sukuseuramme näin ollen päässyt tapahtumaan itseään markkinoimaan. Edellä mainitut tapahtumat on tarkoitus järjestää kuluvana vuonna ja toivottavasti ne nyt onnistuvat.

Sivun alareunassa on vuosijäseniä koskeva jäsenmaksulasku. Sen maksamalla tuet sukuseuramme toimintaa. Jäsenmaksun suuruus on 25 €. Mikäli jäsenmaksun maksaa puolestasi joku muu, on maksussa tärkeää mainita, kenen jäsenyydestä on kyse. Laskun lisätietokenttään tulee merkitä joko jäsennumero tai jäsenen nimi osoitteineen.

Sukuseuran jäsenrekisterin ylläpitäjänä toivon jäsenten huolehtivan yhteystietojensa muutosten ilmoittamisesta. Seuramme jäsenille tapahtuvan tiedottamisen tärkein työkalu on sähköposti. Sen avulla sukuseura välttää kirjepostituksesta koituvat kustannukset, ja lisäksi se on nykyaikainen, nopea ja ekologinen tapa yhteydenpitoon.

Ilmoitathan sähköpostiosoitteesi tai muuttuneet yhteystietojasi sukuseuran verkkosivujen kautta kohdasta "Liittyminen ja osoitteenmuutokset" tai suoraan sukuseuran sihteerille petri.korhonen@rakennuspetaja.fi / 040-7623320.

Aurinkoista kevättä ja pysytään terveenä

Petri Korhonen, sukuseuran sihteeri

JÄSENMAKSULOMAKE

Vanhan Rautalammin Korhoset sukuseura ry

Jäsenmaksu 2021 maksetaan yhdistyksen tilille

IBAN: FI71 5510 0020 0130 92 BIC: OKOYFIHH

Jäsenmaksu 2021

Eräpäivä 30.5.2021

Jäsenmaksu: 25,00 €

Maksaessasi jäsenmaksun kirjoita jäsennumerosi pankkisiirron viestiosioon.
Jäsennumerosi on tämän lehden osoitetarrassa.

Maksaja:

Pääkirjoitus

*Kristiina Hurmerinta
Konnevesi*

Mitä tapahtuu jos yrittää koota sukulehteä ilman särkeä? No, eihän siinä ole mitään järkeä. Jostain nurkan takaa ilmestyy aika varmasti serkunserkku, jolla on lyömätön särkiresepti tai vähintään hauki kainalossa. Suvun tiedetään kieputtavan haukea sen seitsemälle sortille, mutta kyllä se lyömätön Korhos-kala taitaa olla kuitenkin särki. Selväähän se. Järkihän siitä kasvaa ja osaaminen kasaantuu.

Kalastus kulkee veren perintönä, kieppuu DNA-kierteissä. Kalaan pitää päästä ja saaliista pitää puhua. Herkkusuita? Sitäpä juuri.

Korhonen pyytää, paistaa, maistaa ja huvikseen pyöräyttää horsmavohvelit kyytipojaksi tai laitaa luuperun tulille.

Isäni isä Ville oli ammattikalastaja, isäni liki samaa, veljeni syntyivät onkivavat kädessä ja lapsenlapsien päivä menee pilalle ellei pääse kalaan.

Wanha Tuomas-lehdessä kurkistamme suvun nimi-historiaan ja nimeämistraditioihin. Todellinen uutinen löytyy DNA-rintamalta. Kärkkääjän sukuhaaraa edustavan Seppo Korhosen äitilinjaa DNA:sta paljastui harvinainen mitokondriohaploryhmä H13. Suvun tarina sai kertaheitolla syvyyttä 300 sukupolvea taaksepäin.

”Että jaksaa kiinnostaa nuo sun sukujutut”, huokasi tytär, kun otin kierroksia Sepon haploryhmästä.

Sukututkimus saattaa kuulostaa nuorista suvunjäsenistä ehkä hieman pölyttyneeltä ehtoopuolen toululta. Tai ei sittenkään.

”Missäs mun nimessä on Korhonen?” tiedusteli tyttäreni poika Leon Nordenstreng.

Korhosten sukukokous 2019 teki tehtävänsä Konnevedellä. Viisivuotiaalla kohahti tuolloin Korhoset päähän. Nyt näyttävät sukulaisten tarinat kiinnostavan. Luin hänelle lehdessä olevan jutun Siperian tuulta ja lentäviä lemmiä. Hetkessä syntyi kuva lehmäshowsta Vanhallatalolla.

Seuraavana iltana hän sai jo ehdottaa nimeä aamulla syntyneelle sonnivasikalle. ”Jos ässällä pitää alkaa, niin olkoon Sardinia,” tuumasi nuoriherra. Hiihtolomalta Helsinkiin palasi sonnivasikan kummit, Don Leon. Sitä se suku teettää.

Nuoret jatkavat omalla tavallaan sukusaagaa, tulevat sen osaksi oman tekemisen kautta. Yksi tekee legosarjakuvaa, toiset innostuvat avustamaan sukulehteä. Ja ne kolmannet pistävät kunnon bileet pystyyn 500 vuotta täyttävälle Tuomas Pekanpojalle. Kesällä rokki rätisee suvun verkkosivulla, kun nuoret onnittelevat kantaisää. Etukäteisvaraus annetaan!

Ja nyt sukulaiset, kevätsärkiä narraamaan!

MIESTÄ MONEEN LÄHTÖÖN

Klassinen kitara antoi suunnan elämälle

Maailman ykköskitaristi Timo Korhonen on paitsi esiintyvä taiteilija, myös intohimoinen musiikinopettaja.

Kristiina Hurmerinta

Vailla jännitystä, vailla pelkoa Timo Korhonen (s. 1964) nousi Münchenissä lavalle. Elettiin vuotta 1982 ja käynnissä oli Saksan radioyhtiöiden musiikkikilpailu. ”Se oli varmaan sellaista nuoren miehen kylmäpäisyyttä, ilmeisesti. En vain osannut jännittää. Ei ollut mitään syytä. Halusin testata itseäni, opinko jos tree-naan. Saanko kappaleet hallintaan. Minulla oli omat motiivini kilpailua ajatellen. Otin sen pelkkänä koke-muksena”, hän kertoo. Voittohan sieltä tuli ja loppu onkin sitten historiaa. Timo on yhä kaikkien aikojen nuorin ARD:n kitarakilpailun voittaja. ”Kyllä ura lähti siitä käyntiin. Opiskelin tuolloin Sibelius Akatemiassa toista vuotta ja olin opinnoissani vasta ihan alussa.”

Mutta takaisin kotiin Rautalammille ja 1970-luvulle, jossa soi hevirokki. Kavereiden kanssa kuunneltiin Black Sabbathia ja Uriah Heepiä sekä pelattiin jalkapalloa ja jääkiekkoa.

Yhdeksänvuotiaan korvaan kitaran soundit olivat niin kiehtovia, että hän toivoi joululahjaksi sähkökitaraa. Mutta vanhemmathan eivät tästä tuumasta pitäneet. Sähkökitaralla oli nyt vaan niin rämisevä maine. Kitaramusiikki kiehtoi kuitenkin ja kun Timo kuuli radiosta brasilialaisen Heitor Villa-Lobosin Preludin numero 1, hän ihmetteli, kuinka hienosti kitara voi soida. ”Se oli niin vahva elämys, että muistan sen yhä”, hän sanoo.

Kun isä-Reino sitten osti pojalleen vuonna 1974 akustisen kitaran, homma lähti hiljalleen käyntiin. Alkuun aikaa meni instrumenttiin tutustumisessa ja sen salojen selvittelyyn. Soittamisesta tuli mielihyvää ja motivaatio oli kohdallaan. Soitto alkoi sujua. Samaan saumaan osui televisiossa esitetty musiikki-

sarja Kitaran mestareita, jossa isäntänä oli klassisen kitaran tunnustetuin mestari John Williams. Kitaraharrastus sai kunnon potkun. ”Aloin varsinaisesti harjoitella 12-vuotiaana. Pelasin edelleen jalkapalloa muiden ikäisteni kanssa, mutta kitaransoiton tultua tärkeämmäksi huomasin, että aloin varjella käsiäni”, Timo kertoo.

Timon sisar Tytti seurasi kiinnostuneena veljen edistymistä. ”Asuin jo Helsingissä, kun Timo aloitti kitaratunneilla käynnin Pekka Vesasen luona. Menin aina perjantaisin häntä vastaan rautatieasemalle. Timo oli silloin vielä koulupoika ja yöpyi luonani Espoossa. Lauantaipäivät olivat pyhitettyjä kitaratunneille ja sunnuntaina juna jo vei hänet Suonenjoelle, mistä isä kävi hänet hakemassa”, Tytti muistaa.

Rautalammilla Timo jatkoi koulunkäyntiä ja harjoit-teli sinnikkäästi. Äiti kertoo youtube-videolla kuinka hän usein kotiin tullessaan kuuli Timon harjoittelevan. Hän sulki välittömästi radion ja istahti kuuntelemaan poikansa soittoa ja sen edistymistä. Äidin mukaan Timon soitto kasvatti ja kypsytti koko perheen musiikkimakua.

Kun soittotunnit vaihtuivat aikanaan opintoihin Sibelius Akatemiassa, Tytti kävi seuraamassa veljensä konsertteja, aina kun se vain oli mahdollista.

Timon opiskeluaikaan mahtuu monta hyvää opettajaa. Erityisesti hän muistaa opettajaansa, Oscar Ghigliaa Baselista. ”Hän teki minuun syvän vaikutuksen. Ollaan edelleen ystäviä. Just juotiin joulun alla päiväkahvit Suomessa”, Timo kertoo.

Liki neljä vuosikymmentä konsertoinut Timo Korhonen on kiistämättä yksi Suomen ja sukupolvensa merkittävimmistä kitarataiteilijoista, jolle tunnetut säveltäjät ympäri maailmaa ovat kirjoittaneet musiikkia. Häntä kiitetään muun muassa tulkinnan vapaudesta, karhumaisesta voimasta ja sointivärien rik-
kaudesta.

”Mielestäni hän on merkittävin kitaristi, kaikilla mit-
tareilla, kaikkialla”, kirjoittaa kapellimestari, säveltäjä
Esa-Pekka Salonen. Korhosen taiteellinen ja älyllinen
utelaisuus, sekä hänen avoin mielensä, ovat tehneet
Saloseen suurimman vaikutuksen.

Maailman konserttilavat ovat tulleet Timolle tutuiksi
vuosikymmenten saatossa. Hän on esiintynyt lukuis-
ten sinfoniaorkestereiden solistina ja työskennellyt
maineikkaimpien kapellimestareiden kanssa. Yli 70
kantaesitystä ovat esitelleet yleisölle monipuolisesti
uutta kitaramusiikkia.

Korhosen repertuaari on laaja ja se ulottuu renesanssis-
ta romantiikan ja modernismin kautta nykymusiikkiin.

Tärkeä osa hänen taiteilijapersoonansa on myös so-
vitustyö. ”Johan Sebastian Bachin tapa säveltää viu-
lulle on kiehtova. Hänen musiikkinsa sovittaminen
kitaralle on kuin kääntäisi musiikkia toiselle kielelle.
Merkitys pysyy samana, mutta ei sanatarkasti”, hän
kertoo.

Toinen suosikki on Frederik Chopin, jonka nocturne-
ja, preludeja ja mazurkoita espanjalainen Francisco
Tarrega on sovittanut. ”Tarrega on osannut sovittaa
sointivärit mahtavasti. Chopinia soittaessa tulee esiin
ekstra intiimiys, vibrato ja sointiväri eri kielille. Dra-
maattista pianolla, herkkää herkempää kitaralla.”

Kitarataiteilija Timo Korhonen

Timoa on aina kiehtonut myös opetustyö. Ensin Sibelius Akatemiassa, sitten 25 vuotta Turun Musiikki Akatemiassa yliopettajana. ”Tykkään opettaa. Se on hyvin inspiroivaa”, hän sanoo.

Opiskelijoitaan hän kannustaa tulemaan ennen kaikkea omaksi itsekseen ja löytämään oman muusikkoutensa, taiteilijuutensa. ”Kiinnostava periodi oli myös työskennellä 14 vuotta sitten Firenzen Luigi Cherubinin konservatoriossa vierailevana professorina. Opiskelijat olivat erityinen ryhmä ja jo maisteriopintonsa suorittaneita. Meitä oli neljä professoria eri puolilta maailmaa ja autoimme opiskelijoita ilmaisullisissa ja tulkinnallisissa asioissa”.

Ja mitä tuumii Tytti-sisko velipojan menestyksestä nyt? ”Ihan mahtavaa on ollut seurata Timon kehitystä ja olen todella ylpeä veljestäni”, Tytti sanoo.

Sisarukset soittelevat toisilleen ja kuulumiset vaihdettuaan, puhe kääntyy helposti ruokaan. Tytti on koulutukseltaan kotitalousopettaja, joten aihe on hänelle erityisen läheinen. ”Mitä oot tehny? Ja kysy-

mys koskee silloin kokkausta. Timo pitää erityisesti kalasta, jota tarjoankin hänelle hänen tullessaan meille. Timolla itsellään taas on maailmaa kiertäneenä monenlaisia eksoottisia ohjeita. Viimeksi hän halusi jakaa kanssani linkin kiinalaiseen ruokaan, jota teki parhaillaan”.

Timo asuu muusikkoperheensä kanssa Paraisilla, jossa meri on lähellä ja kalalle lähtö herkässä. Hänen perheeseensä kuuluvat sopraano Uli Kontu-Korhonen ja pojat Otto ja Onni. Oton instrumentti on trumpetti ja hän suorittaa vielä ammattiopintojaan. Onni puolestaan opiskelee musiikkiteknologiaa ja sävellystä.

Timon vanhemmat:

Reino Korhonen s. 1926 - 2002

Airi os. Laitinen s. 1932 - 1999

Radion sinfoniaorkesterin konsertti Helsingin musiikkitalossa helmikuussa 2018. Toru Takemitsun *Spectral Canticle* -teoksen ensi-esityksen jälkeen. Vasemmalta kapellimestari Johannes Gustavsson, Timo Korhonen, kitara ja Johannes Uusitupa, viulu.

Waltz No. 3 in A Minor, Op 34, No. 2 (arr. For guitar)
@YouTube Listen how guitar sing
@Korhonen Timo

YOUTUBE: Timo Korhonen, kitaristi Rautalammilta
KONSERTEJA YLE AREENASSA:
Sensational#beethoven concerto op. 58
<https://youtu.be/c3Vdm80VJao>

JOITAIN POIMINTOJA TIMO KORHOSEN
RUNSAASTA LEVYTUOTANNOSTA:

- Johan Sebastian Bach: Partitas for Solo Violin.
Kitaralle sovittanut Timo Korhonen
- Johan Sebastian Bach: Sonatas for Solo Violin.
Kitaralle sovittanut Timo Korhonen.
- Magnus Lindber: Mano a mano
- Toru Takemitsu: In The Woods
- Heitor Villa-Lobos: Etudes pour Guitarre
- Kaija Saariaho: Grammar of Dreams
- Frederik Chopin, Francisco Tarregan sovittamat Nocturnet,
Preludit ja Mazurkat.

LISÄÄ TIMO KORHOSESTA HÄNEN OMILLA SIVUILLAAN
WWW.TIMOKORHONEN.COM

*Sopraano Uli Kontu-Korhonen ja Timo Korhonen
Mustfinnin lähimetsässä kävelyllä tammikuussa
2021.*

Viime lokakuussa Mustfinnin uimarannalla, Airiston maisemissa. Vasemmalta Otto, Timo ja Onni Korhonen.

Sydänmaan tilalla Rautalammillä kasvoi monitaitoiseksi

Reijo Korhonen osti Pohjolanhovin päärakennuksen Järvenpäästä, purki, siirsi ja rakensi sen uudelleen Asikkalaan.

Kristiina Hurmerinta

Korhosen perheen uusi koti sijaitsee Tuhkalaismäellä kahden suuren vesistön Päijänteen ja Ruotsalaisen välisellä kannaksella. Talo on rakennettu rakkaudella vanhoista hirsistä ja materiaaleista, Järvenpäässä sijainneen Pohjolanhovi nimisen tilan päärakennusta mukaillen ja kunnioittaen, mutta kuitenkin nykyaikaiseen asumismukavuuteen pyrkien. Talon isännän Reijo Korhosen pitkäaikainen haave on ollut viljellä maata. Unelman toteutuminen otti aikaa, mutta niinpä vaan mies leikkasi ensimmäisen oman rukiinsa viime syksynä omalta pelloltaan.

Reetta-ruis onnistui yli odotusten ja kyllä se isännän sydäntä sykäytti katsoa 1,5 metrisen ruishalmeen lainehdimista pellolla. Hän osti vanhan leikkuupuimurin ja puiminen onnistui isoveljen Raimon asiantuntevalla ohjauksella.

Rukiista piti päästä leipomaan. "Joulun alla kiirehdin myllyyn, että saadaan jouluksi omaa leipää. Tein 12 leivän taikinan. Oli se hetki", Reijo huokaa. Taikina valmistui Lea äidin taikinakorvossa. Reijo siunasi taikinan vanhan tavan mukaan tekemällä kämmen syrjällä siihen ristinmerkin. Korhosten lapset Hannele, Hannes ja Heidi näkivät ensimmäisen kerran, kun isä leipoi leipää.

Haastattelupäivänä Korhosilla syötiin hirvipaistia ja leikattiin uunituoreesta leivästä palaset pöytään. Kaikki tykkäsivät isännän leivästä. "Reilusti hapan ruisleipä on minun makuuni", hän sanoo.

Tuhkalaismäen uusi isäntäpari Reijo ja Auli Korhonen.

Jos osasi Reijo pyöräyttää leivät, oli myös oman pellon vehnäsainekset kohdillaan Auli-vaimon leipoessa voisilmäpullia. "Sakoluku lienee hyvä ja sitkoa näyttää olevan", Reijo iloitsee myös vehnän onnistumisesta.

Reijo valmistui rakennusinsinööriksi Kuopion teknillisestä oppilaitoksesta yhdessä veljensä Hannun kanssa vuonna 1993.

”Oli hienoa saada jakaa hänen kanssaan matkat Rautalammita Kuopioon päivittäin. Hän on minulle rakas isovelji, kuten kaikki sisarukset”, hän kertoo.

Aarne ja Lea Korhosella oli kaikkiaan 8 lasta, joista Reijo on nuorin ja omien sanojensa mukaan on äijin poikia.

Elämä Rautalammin Sääksjärvellä isossa perheessä oli mutkatonta ja työntäyteistä. Isällä ja äidillä on ollut iso merkitys lapsikatraan kasvuun. Rohkea ja ulospäinsuuntautunut isä oli kova kannustaja ja kirittäjä. ”Isä kehu meitä poikiaan, insinööripoikiaan niin, että joskus ihan nolotti. Pienempänä ollessamme hän tapasi sanoa, ettei semmosta asiasta maailmassa ole, jota ei meidän pojat pysty tekemään”, Reijo kertoo. Isä loi itseluottamusta, joka on omalta osaltaan kantanut hyvin.

Sydänmaan talossa riitti puuhaa. Töitä tehtiin Reijon mukaan aina ja jos hommat alkoivat käydä tylsiksi isä oli kova järjestämään uuden innon nostatukseksi kilpailuja.

Tuvan komeassa uunissa valmistuu hirvipadat ja ruisleivät.

”Esimerkiksi heinäpellolla hän järjesti kisan, jossa jokaisella porukalla oli oma sarka hoidettavanaan. Voittajia olivat tietysti ne, jotka saivat sarkansa tehtyä ensin. Näin työ valmistui hyvällä mielellä, kilpailun varjolla”, hän kertoo.

Pojilla oli myös vapaat kädet tehdä remonttia ja korjata auto, mopoja ja muita värkkejä jopa omassa huoneessa, jossa oli lämmintä, lämmitettyä autotalia kun ei siinä vaiheessa vielä ollut. Jäljet piti tietysti korjata ja pitää paikat siistinä, mutta muuten sai vapaasti tehdä”, Reijo muistaa.

Äiti-Lean perintöä on varmaankin yrittäjägeenit, olihan Lea Strandman kauppiassukua.

Sitten hän pysähtyy miettimään omaa vanhemmuuttaan. ”Itse minä lienen isänä paljon vaatimattomampi ja ainakin voisin olla rohkaisevampi lapsilleni”. Reijolla on kuusi lasta ja kaikkien nimet alkavat H-kirjaimella. Hannamaria, Henna, Henri, Hannele, Hannes ja Heidi. Ja kun nuorena aloittaa ehtii suhteellisen nuorena vielä papaksikin, lapsenlapsia on jo neljä.

Topakassa ja määrätietoisessa isosisko Eeva-Liisassa (Hassinen) hän näkee paljon äitinsä piirteitä. Kaksospojat, Hannun ja Jukan, sisko opetti uimaan ja hoiti paljon pikkuveljeään Reijoa.

Tärkeäksi kodin lahjaksi hän mainitsee kristillisen ilmapiirin, joka näkyi perheen arkielämässä. ”Se on mittaamattoman arvokas lahja, kasvaa sellaisessa kodissa, sieltä tulee myös hyvä arvopohja ja usko, joka on kannatellut itseäni halki elämän.

Muu perhe asuu vielä virallisesti Myrskylässä, mutta viimeistään kesän alusta koko perheestä tulee asikkalalaisia. Silloin on talo valmiina ja isäntä voi käynnistää kevätkylvöt, pistää perunaa maahan ja porkkanat kasvamaan. ”Olen pitkään haaveillut maanviljelijän ammatista ja nyt voin jo hieman harrastaa sitä ja ehkä tulevaisuudessa entistä enemmän. Ja olen voimakkaasti kallistunut siihen suuntaan, että tulen vielä näkemään senkin ajan, kun maanviljelyn arvostus nousee uudelleen. Ruoasta tulee tärkeää”, hän tuumii.

Jos pienen maapaikan viljely on erittäin mieleinen harrastus, niin varsinainen tienesti tulee muualta. Viljaisu miehen ansioluetteloon saa hien kohoamaan ahkerammankin otsalle.

Vuonna 2001 perustettu Aamos Group Oy on Reijon perustama yritys, joka tarjoaa työvoima- ja ICT-palveluja koko Suomen alueella sekä pienimuotoisia rakennus- ja maatalouspalveluita Etelä-Suomen alueella. Yritys on saanut kehuja asiantuntevasta, selkeästä ja ymmärrettävästä valmennuksesta. Yhteistyökumppaneina ovat mm. TE-toimistot ja Ely-keskukset ja useat yritykset. Työntekijöitä Aamos Groupissa on noin 40 ja liikevaihto on viimeisellä tilikaudella noin 2,6 miljoonaa euroa.

Aamoksen missio on ollut auttaa ihmisiä pääsemään töihin ja yrityksen unelmana on lopettaa työttömyys Suomesta. ”Enää en kuitenkaan ole mukana työvoimapalveluiden operatiivisissa töissä, vaan työni on yrityksen yleisjohtamista taustalla sekä rakennuspalveluiden tuottamista”, hän sanoo.

Oman yrityksen pyörittämisen ohella Reijo oli 12,5 vuotta mukana kunnallispolitiikassa, josta kunnanhallituksen puheenjohtajana ja varapuheenjohta-

jana 6 vuotta. Kristillisdemokraattien ääniharavana hän oli pidetty henkilö yli puoluerajojen. ”Se oli pyyteetöntä tekemistä yhteisten asioiden eteen. Vaativaakin, kun asioihin paneutuu. Minulta meni parhaimmillaan kuukaudessa 40 h päiväaikaan hoidettaviin kunnan asioihin ja iltakokoukset päälle. Ja kun olin vielä Myrskylän Yrittäjissä ja muussa paikallisessa toiminnassa pitkän aikaa, niin touhua on riittänyt aina väsymykseen asti”.

Eipä taida paljoa jäädä luppoaikaa tekeväälle miehelle. Nyt on kuitenkin pakko kysyä viimeistään tässä vaiheessa, että mahtuuko elämään vielä jotain muuta? ”Kaksošeljiien Hannun ja Jukan kanssa olen tekemisissä lähes viikoittain ja me metsästetään yhdessä. Meillä on Savukoskella Itä-Lapissa isommalla porukalla yhteinen eräkämpä. Veli Raimo on myös mukana metsästysporukassamme. Mukana metsällä on silloin myös perheen kolme suomenpystykorvaa, Seri, Tassu ja Mahti. Yhteydet ovat pelanneet hyvin sisarusparven kesken. Aina on mukavaa tavata ja olla yhdessä”.

Reijo Korhonen elää itsensä näköistä elämää onnellisena. Perhe on paras!

Lapset nuotiolla vasemmalta:

Hannes 12, Heidi 10, Hannele 14, Hannelen paras kaveri Neea 14. Kuvattu Savukoskella 2020.

Arvokasta puhetta autotallissa

Hankasalmelaisen Petri Korhosen tie ortodoksipapiksi on kiinnostava kuin matkakertomus, jossa on monenlaisia etappeja.

Kristiina Hurmerinta

Päärooli 1990-luvulla Helsingin ylioppilasteatterin näytelmässä Egalian tyttäret oli hieno onnistuminen nuorelle miehelle. Sen pisti merkille myös valtakunnan kriitikko Jukka Kajava. ”Petri Korhosen muutosta hakevasta Leenatanista erottuu tahtoa ja energiaa”, hän kirjoitti 23.1. 1995 Helsingin Sanomissa. Sitä ennen Petri oli ollut mukana Esa Kirkkopellon ohjauksessa 1990-luvun kulttiteoksessa Mahanovitsina. Esitys sai suunnattoman suosion ja sitä esitettiin ympäri Eurooppaa.

Teatteri alkoi kiinnostaa Petriä yhä vakavammin ja työskentely helsinkiläisen Q-teatterin riveissä 1994–1998 toi kokemusta ja itsevarmuutta. ”Pyrin Teatterikorkeakouluun näyttelijälinjalle kaksi kertaa, mutta jännittäjätyyppinä en ollut parhaimmillani pääsykoetilanteessa. Ohjaajalinjalle hain myös kaksi kertaa ja toisella kerralla pääsin ihan loppumetreille, mutta siihen se sitten jäi. Se oli iso pettymys. Turhautuneena päätin lähteä ihan toiseen suuntaan”, hän kertoo.

Opiskelupaikka löytyi Wetterhoffin käsi- ja taideteollisen oppilaitoksen lasikoulusta, Hämeenlinnasta. Mies puhalsi lasia ja mietti elämäänsä.

”Se oli henkistä etsiskelyä. Isot kysymykset elämästä ja olemassaolosta askaruttivat. Mistä tässä kaikessa on pohjimmiltaan kysymys?”

Helsingissä käydessään hän seurasi ahkerasti yliopiston Studia Generaalien luentoja. Idän uskonnot, buddhalaisuus, taolaisuus herättivät myös kiinnostusta elämän suuntaa pohtiessa. Ja kun lapsuudenystävä Jyrki vinkkasi talkootyöstä Valamon luostarissa, hän epäröi.

”Jep, kuulostaa kiinnostavalta, mutta kaksi viikkoa talkoissa”, hän muistaa ajatelleensa skeptisesti.

”Valamossa ihmettelin sitä niiden munkkien touhua ja jumalanpalveluksia, että mitä tämä oikein on”.

Mieli muuttui kuitenkin viikkojen kuluessa.

”En varsinaisesti harkinnut luostariin jäämistä, mutta kokemus siellä olostani oli hengellisesti vahva”.

Helsinkiin palattuaan hän huomasi askelten vievän yhä useammin ortodoksiseen Pyhän Kolminaisuuden kirkkoon. Ortodoksisuus ei enää hämmentänyt. Sen avaama tie näytti kiinnostavalta.

”Sitten tein ystäväni näyttelijä Hannu-Pekka Björkmanin kanssa retken Venäjällä sijaitsevaan Vanhaan Valamoon. Se oli niin vahva kokemus, että kotiin palattuamme liityimme yhdessä ja vielä samana päivänä ortodoksisen kirkon jäseniksi.

Ortodoksisuus tuntui niin luontevalta, että Petri päätti hakea Itä-Suomen yliopiston filosofisen tiedekunnan teologian osastolle. ”Olin innostunut ja hyvin motivoitunut lukiessani pääsykokeisiin. En toki siinä vaiheessa ajatellut pappeutta, vaan ehkä enemmänkin akateemisen tutkinnon suorittamista ja mahdollista tutkijan uraa”.

Hän työskenteli Helsingin ortodoksisessa hiippakunnassa ja kulttuurikeskus Sofiassa ennen pappisvihkimystään metropoliitta Ambrosiuksen alaisuudessa. Pappisvihkimyksen myötä hänestä tuli aluksi matkapappi Lounais-Suomen alueelle. Nykyään hän toimii Helsingin ortodoksisen seurakunnan pappina Espoossa.

Lapsuuden kuva-albumista

Lapsuutensa Petri vietti Uudentalon tilalla Hankasalmella, Kuuhankaveden rannalla. Perheessä oli neljä poikaa. Juha (1955), Markku (1956), Timo (1960) ja Petri (1970).

”Olin aika paljon itsekseni, koska veljeni olivat niin paljon minua vanhempia ja jo muuttaneet pois kotoa. Autotallissa keskityin remonttihommien lomassa lempipuuhaani, puheiden pitämiseen. Harjoittelusta tuli hyvä fiilis, kun sai puhua ihan vaan itsekseen, arvokkaasti ja hienosti”.

Eipä tainnut Petri arvata silloin kuinka kauas hänen puheitten pitäminen tulisi kantamaan elämässä. Vuodet teatterin parissa perehdyttivät teatteripuheeseen ja taiteen maailmaan. Ne antoivat varmasti myös lisää itseluottamusta ja rohkeutta. Vihdoin papin ammatissa nuo kaikki tasot yhtyivät. Mikään ei ollut sattumaa. Kaikki tekeminen on johdattanut hänet kulkemaan omaa tietään rohkeasti.

Mikä ortodoksisuudessa vetoaa niin voimakkaasti, että siitä tulee työ ja elämäntapa?

”Kyllä se on se mystisen ja salaisuuden ulottuvuus. Sitä ei voi kuvata, mutta sen voi kokea joka kerta palveluksessa. Ortodoksisuudessa ollaan kristinuskon alkulähteillä. Metropoliitta Kallistos Ware puhuu kristinuskon täyteydestä. Hän sanoo siinä olevan alku ja kaikki ajat”.

Petri tapasi metropoliitta Kallistoksen luennoilla ollessaan opiskelijavaihdossa Cambridgessa.

Petrin kutsumus on vahva. Kirkko on lämmin selkänoja, jonka opeista ja kannanotoista hän saa tukea ajatuksilleen. Hänen kirkkonsa ei ole moralistinen, ei tuomitseva, vaan laajassa kuvassa suvaitsevainen.

”Tämä on tie, jonka olen valinnut. Sen keskiössä on armo ja armeliaisuus. Olen ortodoksi kristitty, se on tie itseeni ja tie Jumalan yhteyteen”.

Pastori Petri Korhonen on naimisissa Suomen Kansallisteatterin dramaturgin ja ohjaajan Minna Leinon kanssa ja heillä on 14 vuotias poika Aatto, joka käy englantilaista koulua.

Isä Petri sytyttää tuohuksen Espoon ortodoksisessa kirkossa.

Uusitalo Kuuhankaveden rannalla siirtyi Korhosille, kun Emil Laitinen (1862-1931) ja Lyidia Laitinen os Peura (1869-1940) myivät Uudentalon ja Väliahon tyttarelleen Ainolle (1903-1999) ja tämän miehelle Yrjö Korhoselle (1905-1994).

Yrjölle ja Ainolle syntyi neljä lasta, Anna-Liisa (1929), Pekka (1931), Toivo (1933), ja Rauno (1937).

Yrjö Korhonen näki koulutuksen merkityksen tärkeäksi ja lapset lähetettiin oppikouluun. Seuraavaa isäntäsukupolvea edustava Toivo kävi keskikoulun Jyväskylän lyseossa ja suoritti maamieskoulun Suonenjoella. Hänen puolisonsa Leena os. Hartikka (s.1934) kävi myös keskikoulun ja jatkoi opintoja Sibelius-Akatemiassa.

Toivo ja Leena Korhonen ostivat Uudentalon 1966. Heidän vanhimmasta pojastaan Juhasta (1955) tuli vuonna 1989 uusi isäntä taloon.

Perheen muut pojat ovat Markku (1956), Timo (1960) ja Petri (1970).

Isänsä Yrjö Korhosen tavoin myös Toivo sai talousneuvoksen arvonimen.

Maanviljelijän taiteilijasielu

Tarmo Kallion suonissa virtasi esi-isiltä perinnöksi saatua ehtaa runoilijaverta.

Kristiina Hurmerinta

Kalliorannan kuistilla kalojensa ja värkkiensä keskellä Tarmo Kallio oli parhaimmillaan. Siinä hän otti vieraat vastaan ja siihen hän omalle rahilleen istahti takaisin vieraiden lähtiessä. Siitä oli hyvä tarkkailla Uitinvirtaa sekä pihapuissa asustavia ystävävariksia. "Misse ne on ne isän pojat?" hän tapasi huhuilla lintujaan. Eikä mennyt kuin hetki kun "isän pojat" pelmahtivat pihamaalle. Rupattelivat hetken keskenään, kunnes joko Tarmolle tai variksille tuli jonnekin muualle lähtö.

Fileerausveitsi viuhui kuin luomisen työssä, kun kalamies laitteli särkisaalista graavauskuntoon. Jutteli mukavia. Viihdytti kuulijoitaan, sirotteli säkeitään.

"Tarmo oli luonteeltaan, ei-käytännöllinen maanviljelijä", sanoo vaimo Mirkku Kallio.

Luojan lahjana hän oli saanut taiteilijasielun. Oli tullut istahtaneeksi jumalten keinuun. Ja nehän eivät ihmistä yhdessä kohdin pidä, vaan heittävät välillä taivaan ja maan.

Tarmo oli kuusivuotias, kun hänen isänsä kuoli sodassa. Talon ainoana poikana siitä hetkestä lähtien hänen kohtalonsa oli sinetöity. Hänestä tulisi maanviljelijä ja hän jatkaisi talonpitoa. Sisaret Pirkko (Mäkitalo) ja Kaisa (Tiittanen) valitsisivat aikanaan omat tiensä itsenäisesti.

Tarmon ottaessa vuosia myöhemmin isännän ohjaket käsiinsä oli navetassa soma kyyttökarja, jota poika hoiti äitinsä Ainin os. Korhonen kanssa. Uittimen tilalla oli lehmien ja possujen lisäksi myös ajan tavan mukaan kanoja ja lampaita. Pelloilla kasvoi viljaa. Omasta rukiista leivottiin leipää, omaan vehnään leivottiin myös vierasvara.

Tarmo nuorena

Tarmo oli ahkera nuorisoseuraiminen. Riennot Kärkkäälässä vetivät puoleensa. Nuoret kokoontuivat säännöllisesti ilonpitoon. Juuri tällaisessa tapahtumassa itsenäisyyspäivän aattona 1959 Tarmo tapasi kauniin tummatukkaisen tytön, Mirjami Havaksen Joensuusta, joka oli tullut Kärkkäälään terveydenhoitajasisarensa luo kylään. "Se nappasi yhestä kerrasta, suoraan sanottuna. Olin tuolloin vielä opettajaseminaarilainen", Mirkku muistelee.

Välimatkaa oli turkasen paljon, mutta se ei Tarmoa haitannut. Hän oli päättänyt ottaa tuon tytön omakseen. "Hän lumosi minut kirjeillään", Mirkku huokaa vielä yli 60 vuoden jälkeenkin. Ja valmista tuli. Pari vihittiin seuraavana juhannuksena 1960.

Nyt Uittimella oli kaksi emäntää, vanha ja nuori. Sopa sijaa antoi ja hyvin tultiin toimeen. Mirkku hoiti opettajan tointaan, äiti ja poika pitivät huolen navetasta, pelloista ja talosta. Uittimen talo oli mieluinen kesänviettopaikka sukulaisille ja ystäville, joita riitti vuoden ympäri, mutta erityisesti kesäksi. Tarmo piti tarkkaa päiväkirjaa säistä, kylvöistä, viljankorjuusta ja puinneista sekä vieraista, jokaisen nimi löytyy vieläkin vieraskirjanpidosta. "Yhden 1970-luvun kesän kirjauksista näkee, että meillä kävi yli 500 vierasta", Mirkku kertoo.

Semmosessa pyörytyksessä talon työt jää väkisin sivuraiteelle, kun aika meni seurustellessa. Talo oli kuuluisa vieraanvaraisuudestaan. Emännällä oli teekannussa milloin haudutettua horsmaa tai mustaa teetä, piirakoita kuin venäläisessä pitopöydässä. Yksikään vieras ei koskaan lähtenyt Uittimelta kuivin suin. Pöydässä kestittiin niin kalastajia kuin taiteilijavieraita.

”Yksi asia minun on kerrottava, ettei unohdu ja se on ne Tarmon possut”, Mirkku sanoo.

”Että se Tarmo rakasti niitä töpseleitään”, hän jatkaa ja nauraa.

Isin töpselit olivat niin rakkaita, ettei niitä pidettykään miten sattuu. Tarmon täyttäessä 50-vuotta hän vei synttärilakkua myös lättiin. Töpselit riemuitsivat. Oli juhla.

Yksi possu oli ylitse muiden, se oli emakko Loviisa, jota käytiin porsittamassa pitäjän toisella puolen.

”Loviisa laitettiin rekeen ja riiuureissulle”, Mirkku kertoo. Uittimen arki kuulostaa elämältä, jota osattiin elää.

Tarmolla puhkesi yllättäen 1970-luvun alussa allergia ja lehmät piti laittaa pois. Tilalle tuli lampaista, joita oli parhaimmillaan sata. Kun lampaat lopulta lähtivät, päättyi maatalous Uittimella. Tarmo keskittyi kaloihin ja idea kalanviljelylaitoksesta Korholan koskilla sai siivet selkäänsä.

”Se oli täysosuma ja sopi Tarmolle kuin nakutettu. Samoihin aikoihin puhkesi hänen runosuonensa ja säkeet virtasivat ja kieppuivat kuin vesi koskessa.”, Mirkku muistaa.

Aamuvirkkuna Tarmon tapana oli laittaa aamiainen vaimolleen. Usein kyytipoikana oli aamun varhaisina tunteina syntynyt runo, ajatus, miete.

Lankalauantaiaamuna 1985 hän runoilee: ”Tämä kevät tunteeni huumaa/aukee virtani jäinen vuo./Elon veri on jälleen kuumaa./Minun elää taas vuoden suo”. ”Tarmo kutsui itseään kottarverrunoilijaksi. Säkeitä syntyi sellaista tahtia, että niitä piti jo alkaa koota vihkoihin. Itse sain joka syntymäpäiväksi runon”, Mirkku kertoo.

Yksi niistä on hänen mielestään ylitse muiden:

”Minä tahtoisin puristaa sinut syliini/niinkuin tuuli rannan pajupuun/ja hengittää syvään,/sillä nyt on se kevään aika/ja lehtisilmissäsi auringon kimallus”.

Jos lumosi Tarmo sanoillaan Mirkun ja muut, osasi myös hänen pappansa Kalle Kallio sulosäkeiden salat ja taiat. Tytär oli kysynyt äidiltään (Tarmon mummolta), että miten työ äiti otitte tuon isä Kallen mieheksenne, kun se on niin ankara ukko. Äidin vastaus on paljon puhuva: ”Niin, mutta sinäpä et oo nähnyt niitä sen kirjottamia kirjeitä.”

Iso suru Uittimella oli, kun ei syntynyt omia lapsia. Pariskunta päätti adoptoida tytön ja pojan. Aino mummo oli vastaan.

”Mutta sinä siunaamana päivänä, kun lapset tulivat, hän sulki heidät syliinsä ja piti heitä kuin omiaan”, Mirkku kertoo.

Helka ja Antti Kallio elivät hyvän lapsuuden Uittimen talossa, jonka isännöityä Antti pitää nykyään vaimonsa Tytin kanssa.

*Uittimen pieni perhe lähdössä juhliin.
Tarmo, tytär Helka ja Mirkku Kallio*

Eläkevuosiaan Kallion pariskunta vietti Uittimen vieressä olevassa Kalliorannassa. Mirkku hoiti puutarhaa, Tarmo syötti ja seurusteli ystävävaristensa kanssa ja tarkkailli luontoa. Se oli hyvää ja rauhallista aikaa. Ikääntymisen myötä elämä Kalliorannassa alkoi kuitenkin tuntua vaikealta. Oltiin autottomia ja kaukana palveluista. Muutto kirkonkylälle helpotti arkea. Päädyttiin kompromissiin ja vietettiin talvet kirkonkylällä olevassa asunnossa ja kesäksi tultiin kotiin Kalliorantaan, Uitinvirran rannalle.

“Muutto oli kova paikka Tarmolle. Hän oli kasvanut osaksi lapsuutensa maisemaa, eikä olisi halunnut olla missään muualla kuin omassa rannassa, tuttujen peltojen ja puiden ympäröimänä”, Mirkku kertoo.

Yhteinen taival päättyi marraskuussa, kun Tarmo yllättäen nukkui pois. Oli koittanut jäähyväisten aika. “Juttelimme niitä näitä ja kuuntelimme musiikkia pitkälle yöhön. Kaikki oli niin rauhallista ja hyvää”, Mirkku muistelee viimeistä yötä.

“Tuuli potki oveeni/se oli marraskuun yö/levitteli viimeisiä lehtiä tielleni/ kuninkaan tulla/Hoosianna korkeudessa”. Tarmon oma runo kuvaa yön tunnelmia upealla tavalla.

Kaisa sisar kutoi veljelleen sinivalkoiset sukat ja rukkaslapaset Uittimen lampaiden villoista. Ne jalassa oli hyvä lähteä tuonilmaisiin.

Tarmo Kallio 1935–2020

Uittimen joulupöytä. Pöydän päässä talon emäntä Aino Kallio os. Korhonen, vasemmalta Mirkku Kallio, Reijo Tikka, Senni Tikka ja edessä Ilkka Raittila ja Tarmo Kallio koiransa Hallin kanssa.

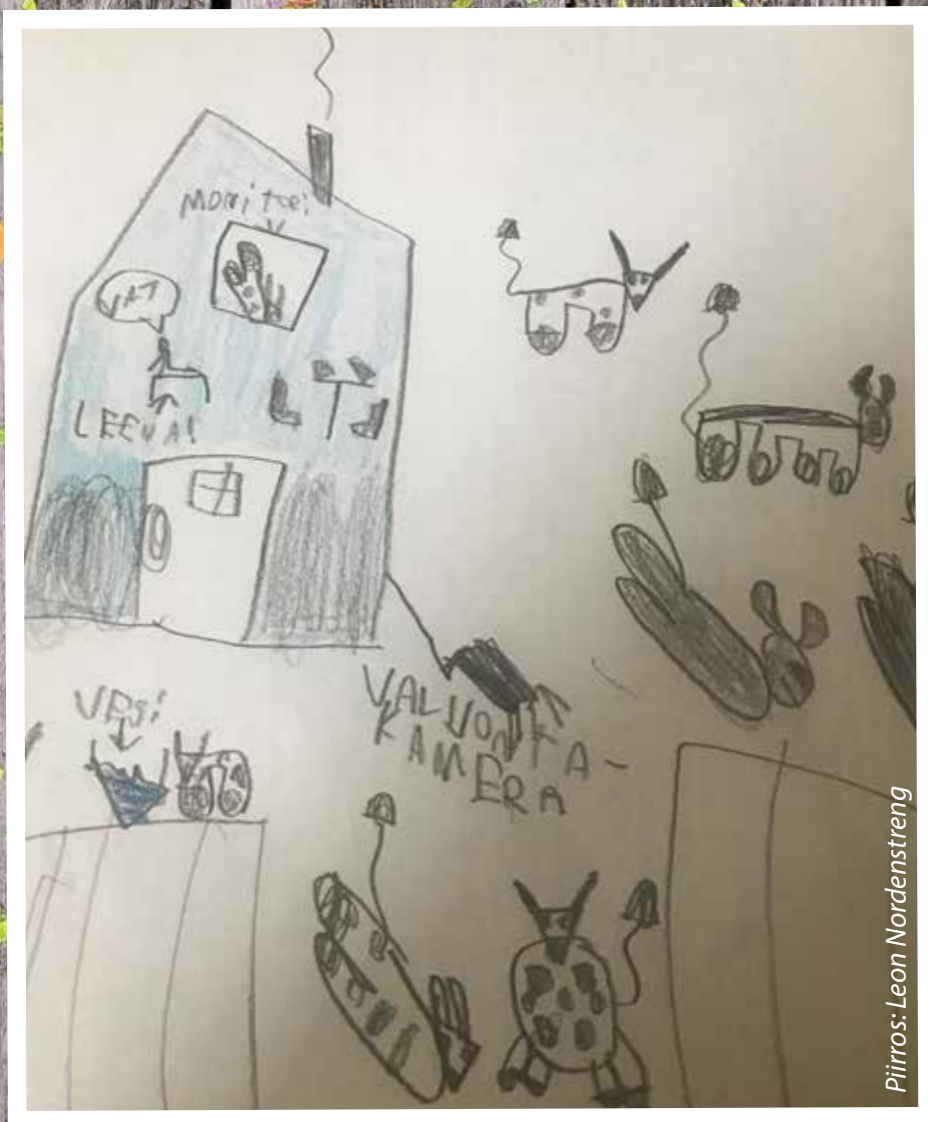
VERKKONI LASKIN AURINKOA KOHTI,
VEEN VÄLKKEHESSÄ VENEEN KEULA HOHTI,
JA KESÄYÖTÄ SELKÄ UNELMOI.

UNEEN KÄY LAINE RANNALLENSA.
JOSTAIN NIIN KAUKAA KULLALLENSA
KUTSUEN KUIKAN HUUTO SOI.

USVASSA UNEN SOUDAN HAAVEISSANI,
LAINEILLA NÄILLÄ YÖN ON UNELMANI.
PUNAINEN POHJOISESSA AAMUNKOI.

TARMO KALLIO, MATIKKASAARESSA 1989

SATTUU JA TAPAHTUU

Siperian tuulta ja lentäviä lehmiä

Leena Pakarinen, Rautalampi

Oli valkea joulukuinen ja muutenkin hyvä lumivuosi, mutta talvi tuli meille oikeasti 13. tammikuuta. Uu, mikä tuuli silloin! Se tuli suoraan Siperiasta, jostakin Jakutskin periltä.

Lähdin silloin reippaana tekemään aamuemolaa, tsekkailemaan juomakuppeja, putsailemaan makuupaikkoja ja availemaan portteja emolan lannapoistoa varten. Perustoppahaalarilla oli pärjännyt alkuvuoden, kevyillä välivaatteilla, trikoopipolla ja talvityösormikkeilla. Naapurin mies sanoo toppahaalaria talvipotkupuvuksi. Sellainen se onkin, kätevä hypätä lahkeisiin ja suoriutua salamana emolalle, jos niin on tarve.

Mutta se tuuli! Emolan ruokintapöytä oli suoraan sen suunnassa ja etukäytävä sekä etureunan nukkupaiikat lunta täynnä. Emot olivat kätevinä eläiminä kömpineet pihalle rakennuksen taakse tuulensuojaan. Lapioiden vähän aikaa pesiä puhtaaksi siinä viimassa – Jumala loi lumen, nyt selvästi oli Leenan vuoro. Sitten sormet alkoivat jäätyä yksi toisensa jälkeen ja tuuli kävi jo luuytimiin asti. Aikuinen ihminen jossakin kohtaa tietää, milloin on aika lopettaa: se on hetki ennen kuin sormet alkavat tipahdella.

Siis maitojunalla takaisin työvaate-eteiseen etsimään mitä tahansa ultimate-lämmintä haalarin alle ja lämpimiä työrukkasia. Tiuku-kissa harrastaa nukkumista sukkakorissa, sen alta vielä villasukat. Elämä on valintoja, mietin unisenkehräävää kissaa katsoessa. Mutta operaatio riitti, töissä paleli enää neniä.

Emothan selviävät hyvin kylmässä. Ne varautuvat talveen kasvattamalla turkkia ja nahan alle rasvakerrosta. Toppahaalari on ihmisen alkeellinen yritys samaan tavoitteeseen, ei puhuta siitä nahanalaisesta. Pakkasessa emot lisäävät lämmöntuotantoaan syömällä noin viidenneksen normaalia enemmän. Tärkeää on, että niillä on suoja sateelta.

Lunta on todellakin tullut nyt helmikuussa. Juuri luin, että Jyväskylässä on Suomen syvin lumikerros, 76 senttiä. Meillä ollaan varmaan suunnilleen samoissa, ainakin näin lyhyen savolaisen omaa maavaraa miettiessä.

Lumitöiden välissä meillä oli tarkoitus tehdä emolaan tilaa poikiville niin, että pihan toisella puolella Bull Cavessa asuvista sonneista Orlando muuttaisi emolan sonninkarsinaan ja vuoden ikäiset 11 pikkutyttöä vaihtaisivat monitoimitilan isosta karsinasta Orlandon ex-kämppeeseen.

Hyvä suunnitelma on puoliksi tehty: ensin lannanputsaus emolan käytävältä, sitten vähän nauhaa tienvarteen ja traktori reitin helpoiten vuotavaan kohtaan.

Mutta Anssilla oli etäkokous puheenjohtajavastuulla klo 12. Jaloittelutarhan portti emolaan jäi häneltä jotenkin huonosti kiinni, kun hän viiletti kuivutustöistä Teamsiin minuuttia vaille.

Emoillahan on reilun hehtaarin jaloittelutarha vapaasti kulkea, milloin tekee mieli. Aurinkoisina päivinä ne tyytyväisinä chillailevat keväthankien kimalluksessa eikä tuiskukaan niitä pelästytä.

Nyt ne vetivät herneet syvälle neniinsä, kun työt jätetään kesken ja ovet kiinni. Joku reipas oli rapeltanut porttia ja huomannut, ettei salpa olekaan kunnolla kiinni. Jess, yksi toisensa jälkeen kömpi takakäytävää pitkin päätyovesta ulos.

Huomaan muuten, että emojen karkuretket korostuvat tarinoissa, vaikka oikeassa elämässä ne pysyvät varsin mainiosti omilla laitumillaan ja tarhoissaan. No, poikkeamat perussetistä ovat parhaita jutunaiheita.

Ajattelin siis käydä pikku päivänokosilla Anssin kokouksen aikana, mutta onneksi vilkaisin emokame-
raa. Oi sitä riemua laukata ulos päätyovesta kesä-
laitumelle, jossa oli paksu kinos ja talosta toiseen
kiemurteleva kylälätkä (anteeksi naapurin Jarmo ja
ladun käyttäjät).

Yhtä korkeaa ja koskematonta kinosta olisi löytynyt
omasta tarhasta, mutta on niin jännää laukata eri
puolella emolaa.

Eihän siinä kauan nenä tuhissut opastaa emoliinejä
takaisin. Orlando viiletti pihan poikki ajatustakin no-
peammin, mutta pikkutyötötkin levisivät pihalle kuin
lauma kirppuja ja saivat loppujen lopuksi muuttaa
vähäksi aikaa isompien hiehojen karsinaan. Laskin,
että noin kymmenen eläintä El käynyt sinä päivänä
pihalla talvilomalla.

Kinoksissa kahlaaminen kyllä tuntui emoillakin. Lau-
antaina kukaan ei käynyt jaloittelutarhassa ja sun-
nuntaina vaan muutama viitsi tehdä pikku lenkin
siellä.

Hirveä rysäys

Vuoden 2019 Wanha Tuomas -lehteen Hannu Korhonen selvitti sukulaisemme kapteeni ja asemapäällikkö Johannes Korhosen monisyistä elämänkaarta. Vaan läheltä piti, ettei Johannesen matka kirjaimellisesti päättynyt junaturmaan Talin ja Karisalmen välille kevättalvella 1899.

Pekka Korhonen, Mänttä

Rautatien lehti nro 8, 20.4.1899, sivu 6 kertoo Wiipurin lehteä lainaten:

”Tämän kuun 18.päivänä lähti Viipurista pohjoiseen päin ylimääräinen tavarajuna nro 505 klo 5 aikaan aamulla. Juna ei kuitenkaan päässyt etemmäksi kuin 2,5 km Talista eteenpäin, kun joutui kiinni lumikinoksiin niin, ettei päässyt hievahtamaankaan. Osa vau-
nuista jätettiin siihen ja veturi lähti Karisalmea päin tietä aukomaan.

Klo 5:30 lähti Viipurista toinen ylimääräinen tavarajuna nro 511.

Pimeässä ei huomattu edellä olevaa junaa, ennen kuin oli liian myöhäistä pysähtyä. Hirveällä ryskeellä törmäsi takaa tuleva juna seisovan päälle. Veturi vikaantui, neljä vaunua kummastakin junasta meni murskaksi ja useita muita vahingoittui enemmän tai vähemmän.

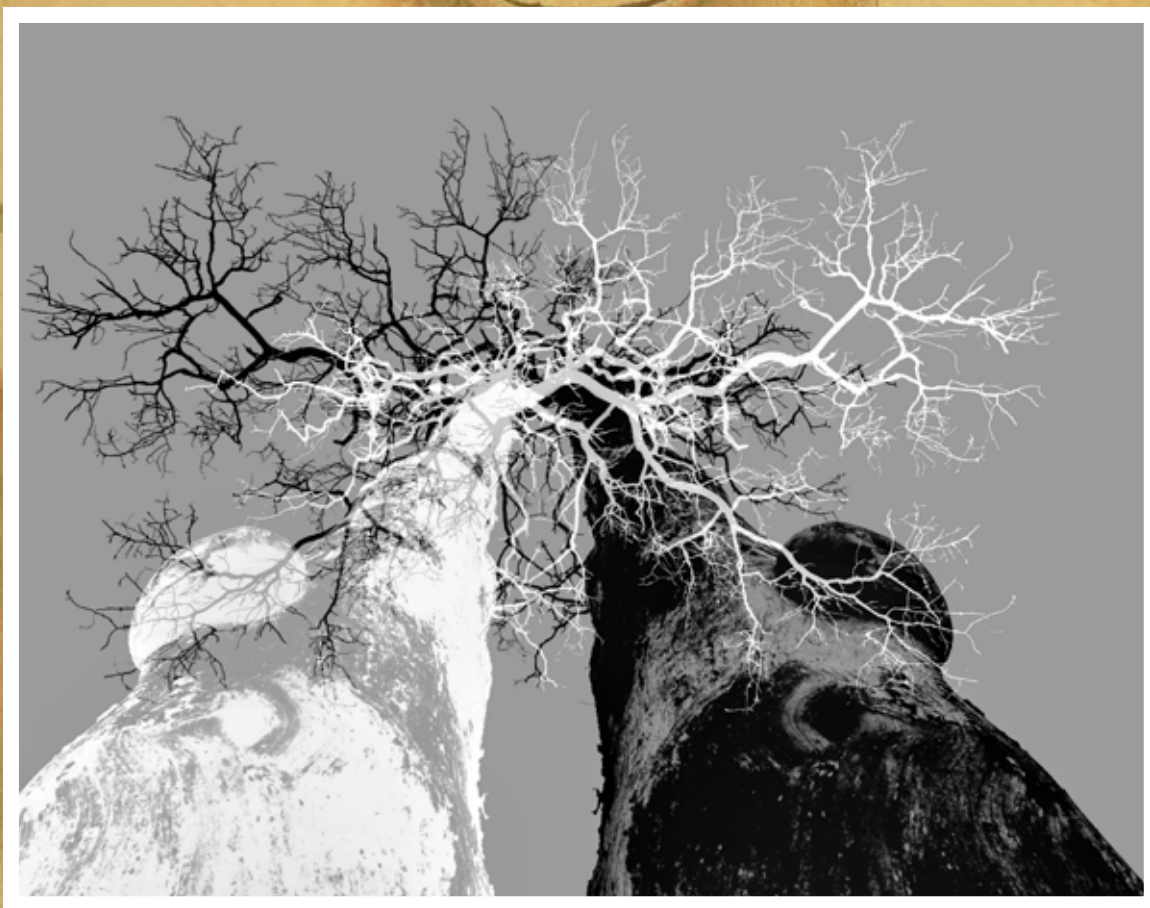
Päälleajetun junan konduktöörivaunussa makasi Andrean aseman ensimmäinen kirjuri, kapteeni J. Korhonen. Jarrumies, vaaran huomattuaan, herätti Korhosen, joka parahiksi ennätti hypätä pois vaunusta, ennen kuin päälle ajava juna murskasi vaunun. Onni oli, että hän hyppäsi oikealle puolelle, sillä vasemmalle kaatuivat kaikki vaunun pirskeet.”

Toinen vastoinikäyminen sukulaisellemme sattui hänen toimiessaan asemapäällikkönä Pieksämäellä. Sanomalehti Vapaus 16.1.1908 nro 5, s. 2, kertoo tulipalosta Pieksämäen asemalla:

”Eilen aamulla klo puoli kuuden ajoissa huomattiin tulen päässeen irti Pieksämäen aseman ulkokuone-
rakennuksessa, jossa oli läävä, liiteri, halkovaja ja aita. Tuli saatiin sammutetuksi, ennen kuin se kerkesi rakennuksia suuremmassa määrin vahingoittaa. Rakennuksen ylisellä säilytettyjä rehuja, jotka kuuluivat asemapäällikkö Korhoselle, paloi runsaasti, ehkäpä satojen markkojen arvosta. Tuli lienee päässyt irti liiterissä säilytetystä tuhkalaaatikosta, johon asemapäällikön palvelijatar oli edellispäivänä vienyt tuhkaa.”

SUKU- TUTKIMUSTA

Kahdeksan sukupolvea äitilinjaa

Hannu Korhonen, Orimattila

Rautalammin Korhosten Kärkkäälän haaraa oleva Seppo Korhonen teetti äitilinjan dna-testin puoliksi vahingossa. Tulokseksi paljastui haploryhmä H13a2b. Ryhmä on suhteellisen harvinainen, mutta nollatason lähiosumia Sepolla on paljon. Kirjallisten lähteiden puuttumisen vuoksi esiäitejä pystyttiin selvittämään Seposta taaksepäin vain kuusi sukupolvea.

Sepon äiti oli evakkotyttö Sortavalan pitäjästä: Aili Siviä Korhonen o. s. Pitkänen s. 15.4.1928 Sortavalan pitäjässä, k. 4.4.2018 Laukaassa. Isä puolestaan laukaalainen Armas Korhonen s. 24.5.1926 ja k. 15.9.2009 Laukaassa. Heidät vihittiin Marian päivänä 25.3.1949 Laukaan kirkossa. Kodin he rakensivat samalle Laukaan Kuusan kylälle, jossa Armaksen vanhemmat olivat asuneet.

Armas ja Aili Korhosen koti oli Oitintiellä Kuusan kylällä Laukaassa

Aili kävi Jyväskylän Kuokkalassa vieläkin toimivan Kristillisen Opiston ja sai elämässä tarvittavia käytännön oppeja kotitalouteen ja käsitöihin sekä elämänarvoihin. Perheeseen syntyi kolme lasta: Seppo 1950, Eeva 1955 ja Anja 1963. Lasten muistaman mukaan äiti oli huolehtiva, lempeä, lämminhenkinen, huumorintajuinen, nopea ja reipas.

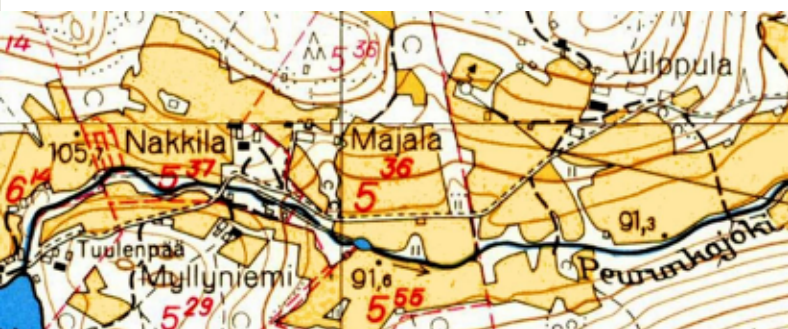
Aili Korhonen, tytär Anja Rein sekä tyttärentytöt Kati ja Sanna Rein.

Toimelias sekä kotitöissä että monissa yhdistyksissä. Siitä puhuvat esimerkiksi Suomen yrittäjien kultainen ansioristi ja ansiomerkit pitkäaikaisesta Martta-toiminnasta. Tässä sukulehdessä on kerrottu aikaisemmin Armaksen elämästä ja työurasta autoilijana (WT 2010 s. 4–5) sekä hänen suvustaan (WT 2011 s. 12–17). Ailin suvusta kerrotaan erillisessä jutussa ensi vuoden lehdessä.

ISOÄITI

Ailin äiti oli *Helena Pitkänen o. s. Karjalainen* s. 30.9.1891 Sortavalan pitäjässä, k. 22.10.1963 Laukaassa ja isä *Samuli Pitkänen* s. 22.10.1889, k. 3.1.1975. Samulin vanhemmat olivat mylläri ja talonlinen *Jaakko Pitkänen* s. 1859 ja *Helena Hyvärinen* s. 1863 Sortavalan pitäjästä (Kuokkaniemi 11). Samuli ja Helena vihittiin 28.5.1911. Samuli oli myllärinä jo ainakin vuonna 1928. Myllyn hän oli ostanut muistitiedon mukaan huutokaupasta. Perheeseen syntyi kymmenen lasta, joista Aili oli kolmanneksi nuorin. He asuivat Kekaraisen kannaksella Kuokkaniemen kylässä Sortavalan maalaiskunnassa ja Karjalan luovutuksen jälkeen Valkolan kylässä Laukaassa.

Samuli ja Helena Pitkäsen koti oli sotien jälkeen Laukaan Valkolan kylällä. Se lohkaistiin Nakkilan kantatilasta. (Maanmittauslaitos: peruskartta 1967).

Kuokkaniemen Kannaksen mylly. Ei myllyä eikä taloa ole nimetty kartalla, mutta rakennukset näkyvät. (Maanmittauslaitos: Karjalan kartat, topografikatta)

KOLMAS ESIÄITIPOLVI

Kolmannen polven esiäiti *Liisa Pelkonen* syntyi 13.3.1852. Lapsuudenkoti oli Pelkonen (Lahenkylä 6, Sortavalan pitäjä). Kylä oli lähin Sortavalan pitäjän kylistä kaupungin pohjoispuolella. Pelkonen sijaitsi peltoaukealla keskellä kylää, kolmisen kilometriä kaupungista koilliseen. Liisa pääsi ripille 19.6.1869 ja meni jo parin vuoden kuluttua naimisiin saman kylän pojan *Juho (Johan, Juhana) Pertunpoika Karjalaisen* s. 26.6.1852 kanssa. Heidät vihittiin 5.11.1871.

Karjalainen oli lähin naapuritalo samalla peltoaukealla (Lahenkylä, vanha no 13, uusi no 2, muutos 1861, mutta näkyy henkikirjoissa ja kirkonkirjoissa vasta 1890-luvulla). Juhon isä *Perttu* oli kuollut jo 1866

alle 50-vuotiaana. Seuraavassa rippikirjassa Juho on merkitty isännäksi (intr[essent] = osakas, osatalon isäntä).

Lahenkylän peltoaukeaa pitäjänkartalla (Maanmittauslaitos: Karjalan kartat). Taloryhmä Anttila, Jussila ja Kuoppamäki on nimetty Karjalaiseksi topografikartalla.

Liisan ja Juhon perheessä oli Geni-sukupuun² mukaan kymmenen lasta, joista Helena oli nuorin. Juho kuoli 30.11.1893. Helena oli tuolloin vasta kaksivuotias. Helenan vanhimmasta veljestä Pertusta tuli isäntä isänsä jälkeen. Liisa jäi asumaan poikansa luokse ja kuoli siellä noin 1916.

NELJÄS ESIÄITIPOLVI

Liisan äiti, neljännen polven esiäiti, on *Leena Jormakka* s. 20.3.1827, kastemerkinnässä Leena (Lena), rippikirjoissa Helena. Liisan isä on Matti Pelkonen s. 1811, k. 20.4.1879, vihityt 1844.

Pelkosessa asui vielä 1800-luvun puolenvälin molemmin puolin todellinen suurperhe. Esimerkiksi 1860-luvulla isäntänä oli Matin vanhempi veli Pekka s. 1791. Taloudessa asuivat naimisissa olevat veljet Paavo s. 1795 ja Matti vaimoineen ja lapsineen, joista Matin poika Pekka oli myös jo naimisissa, sekä sisar Anna s. 1799. Matti oli kylänvanhin (byaman) ainakin 1860-luvulla. Hänestä tuli Pelkosen toisen puolikkaan isäntä 1870-luvulla Pekan kuoleman jälkeen. Matilla ja Helenalla oli Jormakan sukukirjan mukaan (taulu 670)² yksitoista lasta, joista Liisa oli neljänneksi vanhin.

VIIDES ESIÄITIPOLVI

Viidennen polven esiäiti on *Vappu (Walborg) Suoninen*, syntynyt Ruskealan Kaalamossa 17.9.1795, rippikirjassa syntymävuotena 1798, k. 21.8.1866. Jormakan suvun sähköisessä sukutietokannassa Vapun sukunimenä on Suomalainen ja syntymäaika väärin 1800. Jormakan sukukirjassa (taulu 667)³ nimi on Suomain ilman mitään muita tietoja. Puoliso Pekka (Petter, Peter, Peder) Matinpoika Jormakka Sortavalan Kirjavalasta no 5, s. 1782, k. 10. 12.1826, vihityt 1813 rippikirjamerkinnän mukaan. Heillä oli neljä lasta, joista Leena nuorin.

Pekan isä Matti Jormakka s. 1764 on merkitty rippikirjaan Helylän kymmenyksen Kirjavalahden sivulle "boblar och inhysingar" merkinnällä "bobl.". Termi "bobul", mon. "boblar" vastaa muualla Suomessa kaiketi lähinnä mäkitupalaista, ehkä myös torpparia, siis oma talous ja asunto, mutta ei kuitenkaan maata omistavaa talollisväkeä. Jormakan sukukirjassa³ (taulu 666) on käytetty nimitystä "talonpoika". Kirjavalahdessa on talollisena myös kymmenkunta vuotta vanhempi Matti Jormakka. – Sortavalan ja Ruskealan suhteet olivat ilmeisen kiinteät, sillä Pekan veljellä Matilla oli puolisonaan ruskealaistytö Anna Soininen s. 1808. Samoin Vapun vanhempi sisar Anna oli naitu vuonna 1817 myös Sortavalan.

KUODES ESIÄITIPOLVI

Kuudennen polven esiäiti on *Vappu (Walborg) Soininen*, syntynyt rippikirjan mukaan⁴ Ruskealassa 1765, puoliso Matti Suoninen, s. 1762, k. 21.5.1821. He asuivat Ruskealan Kaalamon kylässä (no 10). Heillä oli ainakin viisi lasta. Kirkonkirjoissa Vapun sukunimestä on käytetty useimmin muotoa Soinin, mutta myös Soininen esiintyy. Matin sukunimenä on tytär Vapun kastemerkinnässä Sonin⁵, joten ei ole ihme,

että sukuyhteyttä ei ole kaikkiiin selvityksiin löytynyt. Muiden lasten kastemerkinnöissä sukunimi on muodossa Suomin tai Suonin.

Ruskealan alue oli entistä Käkisalmen lääniä, mutta se oli menetetty Venäjälle ison vihan jälkeen osana Vanhaa Suomea. Käkisalmen lääni oli levotonta rajaseutua. Pikkuviha (1741–1743) hävitti Laatokan Karjalaakin, samoin Kustaa III:n kolmivuotinen sota (1788–1790). Kaalamo oli Ruskealan suurin kylä. Siellä oli siirretty valtaosin peltoviljelyyn jo 1700-luvulla, vaikka monissa muissa kylissä turvauduttiin vielä kaskiviljelyyn.

Vappu Soinisen esivanhempiin ei pääse kiinni, sillä pitäjässä ei kannettu henkirahaa⁶ venäläisvallan ensimmäisinä vuosikymmeninä, joten henkilöluetteloa ei ole. Vuodelta 1764 on kyllä maakirja⁷, mutta siinä on vain isännät, ei siis naispuolisia. Soinisia oli silloin useassa kylässä, esimerkiksi juuri Kaalamossa sekä Soininen (Mats) että Suoninen (Stephan), joista toinen voisi olla Vapun ja toinen hänen puolisonsa isä. Ruskealan rippikirjat alkavat vasta vuodesta 1780 ja kastettujen luettelot vuodesta 1791.

HAPLORYHMÄ H13A2B

Sepón mitokondriohaploryhmä on H13a2b. H on yleisin ryhmä sekä suomalaisväestössä (36 %) että koko Euroopassa (yli 40 %). H13 on suhteellisen harvinainen alaryhmä, vaikka silläkin on vielä monta alaryhmää⁸. Sitä esiintyy eniten Välimeren maista Iraniin ulottuvalla alueella. H13a2b on niin harvinainen, että sitä ei edes mainita kaikissa äitilinjan haploryhmiä käsittelevissä verkkolähteissä tai haplopuissa. Sen arvellaan syntyneen 9000–2000 vuotta eli noin 300 sukupolvea sitten⁹.

Ne Suomeen sijoittuvat Sepón mtDNA Full Sequence -osumat, joiden näytteenantaja on ilmoittanut vanhimman tunnetun esiäidin asuinpaikan.

Yksittäisiä ryhmään H13a2b kuuluvia ihmisiä on testattu kuitenkin niin paljon, että Sepolla on 64 osumaa (mtDNA Full Sequence). Näistä vain 21 on ilmoittanut vanhimman tunnetun esiäidin asuinpaikan. Useimmat näistä ovat Suomesta, pari Irlannista ja yksi Puolan kaakkoisimmasta kärjestä Ukrainan rajalta.

Huomionarvoista on, että 64 osumasta puolet on nollatason osumia, siis ilman yhtään mutaatioeroa. Valtaosa näistä on nimistä päätellen Suomesta, osalla muistakin jäljet johtavat Suomeen. Vertailun vuoksi Hannulla on vain yksi nollatason mitokondrio-osuma. Määrien suuri ero mietityttää, vaikka kyse on tietysti vain testin teettäneistä eikä koko väestöstä.

Yksi Sepon osumista ilmoittaa esiäidikseen Anna Kaukisen (1803–1881). Tämä on erityisen kiintoisa, sillä hänen kotipitäjänsä on Heinjoki. Se on Kannaksella lähempänä Viipuria kun Sortavalaa luovutetussa Karjalassa. Vielä kaksi äitipolvea Annasta taaksepäin tunnetaan¹⁰: Maria Pietarintytär Rättö, s. 1777 ja Hanna Niilontytär Waitin (Vaittinen). Nämä eivät siis ole Sepon esiäitejä, mutta heillä on täsmälleen sama mitokondrioperimä kuin Sepollakin.

Helena Pitkäsellä oli neljä tytärtä, näillä kahdeksan tytärtä ja heillä vielä tyttäriä, joten mitokondrioperimä on jatkunut vahvasti lähisuvussa. Muista saman perimän omaavasta Sepon 32 nollatason mitokondrio-osumasta 18 on naisia, joten tämän perimälinjan tulevaisuus näyttäisi turvatulta laajemminkin, vaikka miespuolisten osumien sisaria ei ole ajateltukaan selvittää tätä juttu varten, heitä kun on monissa maissa sekä Vanhalta että Uudelta mantereelta Hondurasia ja Saudi-Arabiaa myöten.

Lähteinä on käytetty Seppo Korhosen julkaisemattomaa muistelmaa äidistään, Jormakan sukuseuralta saatuja tietoja, Hiski-tietokantaa, Heinjoen, Ruskealan ja Sortavalan maaseurakunnan kirkonkirjoja, Viipurin läänin maa- ja henkikirjoja sekä maarekisteriä Kansallisarkiston digitaaliarkistosta ja Karjala-tietokantaa sekä seuraavia lähteitä.

1 Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, Viipurin lääni (Sortavala-Uusikirkko) (Bia:75) Kansallisarkisto: <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=109862>

2 Juho Karjalainen Geni-sukupuussa, <https://www.geni.com/people/Juho-Karjalainen/6000000111056370022>

3 Jormakka, V. (toim.) Jormakan suku. Jormakan sukuseura, Lappeenranta 1997.

4 Ruskealan seurakunnan rippikirja 1780–1790 (I Aa:1) Kansallisarkisto: /Viitattu 24.8.2020 Ruskealan seurakunnan rippikirja 1792–1804 (I Aa:2) Kansallisarkisto: <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=6635657> / Viitattu 24.8.2020

5 Ruskealan seurakunnan syntyneiden ja kastettujen luettelo 1791–1811 (I C:1) Kansallisarkisto: <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=6638155>

6 Suoninen, P. (toim.) Ruskeala. Ruskealan pitäjän muistikirja, s. 42. Ruskea-säätiö, Joensuu 1964.

7 Revisions Commissions Protocoll öfwer Kexholm Provinciers Norra Lähn, uprättadt Åhr 1764. Käkisalmen pohjoisen läänin maakirja ja revision-komission pöytäkirjat 1764-1764 (10202a) Kansallisarkisto: <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=13044466> / Viitattu 24.8.2020

8 Roostalu, U ym. Origin and Expansion of Haplogroup H, the Dominant Human Mitochondrial DNA Lineage in West Eurasia: The Near Eastern and Caucasian Perspective <https://academic.oup.com/mbe/article/24/2/436/1148196>

9 YFull MTree osoitteessa <https://yfull.com/mtree/H13a2b/>

10 Heinjoen seurakunnan rippikirja 1774–1784 (I Aa:1) Rättölä, Kansallisarkisto: <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=6783425>

Kuva: Iiris Haltimo

Kaksi Augustia Kärkkäälästä

*Hannu Korhonen, Orimattila
Pekka Korhonen, Mänttä*

Kaksi Kärkkäälään sukuhaaramme kuuluvaa August Korhosta syntyi vajaan kolmen vuoden välein vuoden 1860 molemmin puolin. Yhteiskunnallisen aseman suurta merkitystä elämäkululle tuohon aikaan todistaa, että torpan tyttären avioton poika hukui jokeen hämärissä olosuhteissa, mutta talollisen pojasta sukeutui kunnioitettu kansakoulunopettaja. Kansalliskirjaston digitaalinen sanomalehtiarkisto kertoo kummastakin.

Maaliskuun 18. päivänä 1858 piika Riitta Susanna Aatamintytär (Brita Adamsdr.) Korhonen synnytti Hankasalmella pojan, jolle annettiin nimeksi August. Syntymäpaikaksi on merkitty Kynsivesi 1. Lapsi syntyi aviottomana, joten hän sai äitinsä sukunimen. Riitta Susanna oli syntynyt Halla-ahon torpassa Rautalammissa 1827 (Kärkkäälä 10), vanhemmat Aatami Korhonen s. 1787 ja Anna Manninen. Aatami oli Palomäen talon (Kärkkäälä 10/23) poika ja Riitta siis Kärkkäälän Korhosten sukua. Hänen isoisänsä Tuomas mainitaan sukukirjamme taulussa 41.

RIITTA JA RIITAN POIKA

Riitta lähti kotitorpastaan Hankasalmen Saarikaalle (Hankavesi 21) lähes 30-vuotiaana vuonna 1856. Siellä hänet on merkitty ensin piikaksi, sitten itselliseksi. Jo seuraavana vuonna hän oli piikana Pelisenniemen Honkaharjussa (Hankavesi 19). Seuraavana vuotena hänet on kirjattu Kynsiveden itsellisiin ja viitattu Niinimäkeen (Kynsivesi 1). Siellä oli renkinä hänen serkkunsa Kaapro Korhonen vaimonsa Eeva Liisa Liimataisen kanssa. Ja saman talon torpassa asui Riitan sisko Kristiina miehensä Jeremias Liimataisen

kanssa. Ehkäpä juuri heidän luonaan Riitta sai suojaa raskauden loppuvaiheen ja synnytyksen ajaksi. Rippikirjassa on Niinimäkeä koskevan merkinnän lisäksi vuosilukuja, jotka tarkoittavat joko siellä asumisen jatkumista tai vuosittaisia muuttoja talosta toiseen. Jälkimmäiseen viittaisi merkintä irtolaisuudesta (lösdriven).

Seuraavassa rippikirjassa Riitta on edelleen Kynsiveden itsellisten sivuilla, mutta nyt viittaus on Risnimäkeen (Kynsivesi 5 Paavola) ja samanlaiset vuosilukumerkinnät. Ripillä Riitta on käynyt edelleen säännöllisesti. Vielä seuraavassakin rippikirjassa Riitta on Kynsiveden itsellisten sivuilla, mutta rippimerkintöjä on vain vuoteen 1880, ei mitään viittausta asuinpaikkaan eikä muuttoonkaan. Ehkä hän sai Paavolasta pysyvämmän asuinpaikan, sillä haudattujen luettelon kuolinmerkinnässä 28.6.1889 paikka on Kynsivesi 5.

August pääsi ripille 1875. Ensimmäiseen rengin pestiinsä hän lähti 1876 Ylönmäkeen (Kynsivesi 10). Oli sitten renkinä Kynsivedellä eri tiloilla. Muutti vuonna 1881 Rautalammin rengiksi pikkuserkkunsa Roopen luo. Muuttokirjaan on merkitty syntymäpäiväksi 8.3. Virhe säilyi myöhemmissä Rautalammin rippikirjois-

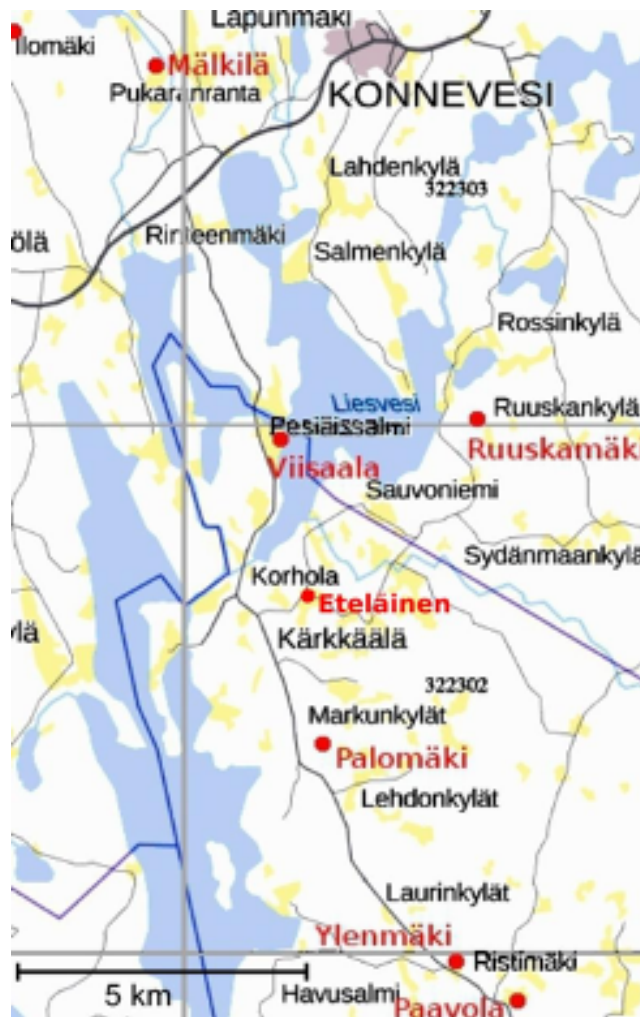
sa. Alunperin rengiksi Ruuskamäkeen (Kärkkäälä 5) tullut Roope oli päässyt isännäksi Korhosten konstilla. Rippikirjassa hänet mainitaan nimittäin puusniekaksi eli edellisen isännän lesken mieheksi, vihitty Hanka-salmella 24.5.1880 Riikka Matintytär Wiikin kanssa. Ruuskamäessä August viihtyi vain pari vuotta. Siirtyi 1883 Etelätaloon (Eteläis, Kärkkäälä 28, uusi no 35) ja taas kolmen vuoden kuluttua Viisaalaan (Kärkkäälä 27, uusi no 34). Rippikirjan huomautussarakkeeseen on lopuksi merkitty ”hukkui 1.11.1889”. Merkintä ei näytä alkuperäiseltä!

Rippikirjan niukasta merkinnästä ei selviä tapahtumien kulku. Vasta seuraavana keväänä useat lehdet – Suomalainen¹, Savo-Karjala, Keski-Suomi ja Maamme – kertoivat, että irtolainen August Korhonen Rautalammin Kärkkäiskylästä oli löytynyt joesta hukuneena. Marraskuun ensimmäisen päivän jälkeen häntä ei ollut nähnyt kukaan, mutta ei häntä ollut kaivattukaan, sillä hän oli luvannut lähteä matkalle. Sitä ei voida tietenkään tietää, oliko hän itse näin sanonut vai oliko joku jälkeinpäin laskenut liikkeelle tällaisen huhun. Jo ajatus siitä, että kyse olisi tietoisesti liikkeelle lasketusta huhusta, panee ajattelemaan, mitä todella olisi voinut tapahtua.

August oli nimittäin ollut ennen katoamistaan osallisena ”viinapuulaakissa” ja sekaantunut rettelöihin, joita uutisessa ei tarkemmin kuvata. Menikö hän siis itse jokeen vai autettiin häntä? Viinayhtiö ei ilmeisesti ollut ollut vain tilattoman väestön ”elinkeino”, vaan mukana oli ollut talollisiakin, jotka nyt olivat voineet panna koko jupakan irtolaiseksi nimitetyn rengin syyksi, kun tämä ei ollut enää itseään puolustamassa. Kurja loppu sinetöi vaatimattomasti alkaneen ja kuluneenkin elämänkaaren.

RENGISTÄ OPETTAJAKSI

Ihan toisenlaiset olivat toisen Augustimme elämän lähtökohdat. Rautalammin seurakunnan kastetujen luettelosta saa sellaisen käsityksen, että hän syntyi 1.2.1861 talollisen poikana Ilomäessä (Wanhala, Kärkkäälä 14, uusi no 17). Itse August kuitenkin 95-vuotishaastattelussaan³² sanoi syntyneensä Varjolan torpassa. Vanhemmat Ilomäen isäntä Eero Eeronpoika Korhonen ja Anna Reetta Savolainen s.

Augustien elinpaikat Kärkkäälässä. Hankaveden Saa-rikangas on viitisen kilometriä Kynsiveden Paavolasta kaakkoon ja Honkaharju vähän lähempänä samalla suunnalla. Karttapohja on Maanmittaushallituksen vanhat painetut kartat aineistoa 9/2017.

1816, vihityt Sumiaisissa 1838. Veli Rytkösen selvityksen² mukaan Anna Reetta oli kotoisin Ypykkämäestä Sumiaisista, vanhemmat talollinen Kaapro Matinpoinen Savolainen ja Maija Aatamintytär.

Augustin veli Matti oli mennyt torppariksi Riihimäen Mattilaan 1877 (Mälkilä, Kärkkäälä 18, uusi no 25). Isä Eero ja äiti Anna Reetta tulivat sinne itsellisiksi seuraavana vuonna, nuorimmat pojat Alexander ja August heidän mukanaan. Matti oli siellä vielä vuoden 1885 henkikirjassa, mutta ei isä-Eero. Lastenkirjassa on merkintä Augustin ripillepääsystä, mutta sivun reuna on niin epäselvä, että vuotta ei pysty lukemaan, 1870-luvulla kuitenkin. Luultavasti 1879, sillä silloin August on kirjattu rippikirjaan itsellisen pojaksi (inhysesshjon). Vuonna 1882 hänet on merkitty rengik-

si Pakarlahteen (Kärkkäälä 7) ja 1885 itselliseksi ilman asuinpaikkatietoja, ripilläkäyntimerkintöjäkään ei ole. Silloin August oli todellisuudessa ollut jo vuosia Jyväskylän seminaarissa, sillä hänet oli merkitty seminaarilaisten rippikirjaan³ aloittaneeksi vuonna 1881.

(Nuorekainen) August Korhonen lämän
(Joukkumies) kirkkailan kylväjä, on länssinään
opettaja Seminaarissa hakemista varten näytännöllä koulun
käsitystä opin alkuja, joita armolliset (Kansakoulun opet-
tajat) Seminaarissa päättäneet ohjelmi. Näytännöt ja
ollut huomannut koulun taitoja ja koulun olevan.
Ulkonaan sangen työssä
sisällä sangen työssä
sisällä sangen työssä
sisällä sangen työssä
ja koulunsa harjoittamattoman äänen
ohessa sisällä sangen työssä - jonka yllämainittua
aistia varten pyynnillä todistaa - länssinään, että ha-
kijaksi jätetty koulun eteen, on koulun koulun
länssinään, jotka auttavat koulun koulun, jätettyä opet-
tajan näytännöt, jätettyä koulun koulun, jätettyä koulun
koulun koulun. Rautalammin, koulun koulun 1881.

M. Lohi
Kansakoulun opettaja.

Rippikirjan tieto on ennenaikainen ja perustune Augustin lähettämään hakemukseen⁴ "päästä Sisä-opilaaksi Seminaariin". Hakemus on merkitty tulleeeksi 2.6.1881. Hakemuspaperit ovat kuitenkin vuoden 1882 hakemusten joukossa. Päästötodistuksen saaneiden luettelosta⁵ käykin ilmi, että August aloitti seminaarin käynnin vasta syksyllä 1882. Papintodistuksessa renkimieheksi mainittua Augustia ei ehkä otettu seminaariin heti, sillä hakupapereiden joukossa on Rautalammin kirkonkylän kansakoulun opettajan Matti Lohen vuonna 1882 kirjoittama todistus siitä, että hän "omistaa kaikki ne tiedot ja taidot kun Armolinen asetus 11 p:ltä Toukokuuta 1866 Kansakoulutoimen järjestämisestä maassa sen 50 §:ssä opettaja seminaariin pääsemisen ehdoksi säättää". Lohi oli kyllä hänet tutkinut jo vuonna 1881, mutta välttäviä ja tyydyttäviä arvosanoja ei ehkä ollut katsottu riittäviksi. Tarpeen todistukset kuitenkin olivat, sillä August ei ollut käynyt kansakoulua.

August sai päästötodistuksen Jyväskylän seminaarista 1887. Jo kevätlukukaudella 1885 hän oli ollut opetta-

jana Kaustisten kirkonkylän kansakoulussa⁶. Kaustilla hän oli ilmeisesti pitempäänkin, sillä meni siellä naimisiin. Vihittiin 9.10.1885 Anna Liisa Varilan kanssa, s. 24.3.1869, vanhemmat kirkon kuudennusmies, talokas Juhani Henrik Juhonpoika Warila ja Mariana Juhantytär Kaustisten kylän Varilasta (no 19). Kaksi vanhinta lasta Onni Armas 1886 ja Aino Helmi 1888 syntyivät siellä. Silloin August oli jo työssä muualla. Anna Liisa muutti lasten kanssa Pudasjärvelle vasta kesällä 1889.

Lukuvuoden 1887–1888 August toimi Evijärven kirkonkylän kansakoulussa ja 1888–1891 Pudasjärven Hetejärvellä⁴. Evijärvellä tapahtui huhtikuussa 1888 ampumaonnettomuus, josta kirjoittivat ainakin Viipurin Sanomat, Norra Posten, Lappeenrannan uutiset, Vaasan lehti ja Vasabladet. Itse tapahtumaa lehdet kuvasivat samoin kuin Viipurin sanomat⁷: "Lukukauden päätyttyä Ewijärven kansakoulussa tämän huhtikuun 16 p:nä oliwat muutamat oppilaat opettajan poissaollessa leikitelleet opettajan ladatulla pyssyllä, jonka ohessa neljäntois=wuotias talollisenpoika Viktor Antinpoika Lassila Jokelan kylästä, peloittaakseen kolmetoista=wuotiasta talollisenpoikaa Herman Erkinp. Karwoa saman pitäjän Herttuan kylästä oli tähdännyt pyssyn häneen luullen pyssyn olevan lataamatta; mutta onnettomuudeksi se olikin ladattu ja laukesi." Uhri kuoli muutaman tunnin päästä.

Onnettomuutta koskevassa uutisessaan Wasabladet kertoi⁸ myös, että koulu, jossa August oli opettajana, ei ollut Evijärven kirkonkylän kansakoulu, vaikka seminaarin matrikkelissa niin sanotaan, vaan se oli yksityinen kansakoulu, joka toimi Matti Äqvistin tuvassa Jokelassa (Äby, Jokelankylä no 3). Koulunpito lakkasi, kun kunta ei suostunut rahoittamaan sivukylän koulua, vaan perusti ensin uuden yksityisen kansakoulun kirkonkylään ja sitten kunnallisen kansakoulun muutamaa vuotta myöhemmin⁹. Hetejärvellä ei vielä koulutaloa ollut¹⁰ Augustin siellä ollessa eikä kylään ollut maantietäkään¹¹.

SUMIAISIIN

Sumiaisten kirjassa¹² sanotaan, että kansakoulun ensimmäiseksi opettajaksi valittiin August Korhonen Rautalammilta. Kyseessä oli kuitenkin meidän Au-

gustimme, joka oli siis jo ollut opettajana Kaustisilla, Evijärvellä ja Pudasjärvellä. Kirjansakin hän oli muuttanut naimisiin mennessään Kaustisille ja myöhemmin Pudasjärvelle. Valinta oli ilmeisesti ollut helppo ja August halukas tulemaan. Siirtyminen ei mennyt kuitenkaan täysin sujuvasti.

Kuntakokous oli syyskuussa 1890 valinnut koululle johtokunnan¹². Sen tehtävänä oli ilmeisesti valmistella kansakoulun perustamisasiaa, sillä vasta seuraavan maaliskuun alkupuolella kuntakokous päätti koulun perustamisesta¹³. Huhtikuussa anottiin valtionapua¹⁴. Opettajan virka pantiin auki toukokuulla¹⁵ ja elokuulla valittiin opettaja¹⁶. Virkaan oli kolme muutakin hakijaa¹⁷, mutta August valittiin. Päätös valtionavusta tuli vasta syyskuulla¹⁸. Koulu päästiin lehtitietojen mukaan¹⁹ avaamaan vasta lokakuun 5. päivänä, vaikka Sumiaisten kirjassa puhutaan syyskuun alkupäivistä¹².

Hidastelusta seurasi se, että virantäytössä tultiin toimeiksi vastoin edellisenä vuotena kansakoululasetusta muuttanutta keisarillista julistusta²⁰. Sen mukaan ”laillinen lähtö- ja tuloaika ylemmän kansakoulun opettajan- ja opettajattarenvirkaan nähdessä on elokuun 1 päivä; älköönkään siis semmoiseen virkaan vakinaisesti tahi koetteeksi astuttako muuna aikana.” Tapahtuma herätti melkoista huomiota ja useat lehdet kirjoittivat asiasta lokakuulla 1891 otsikolla ”Laiton opettajan muutto”²¹. Koulunpito alkoi kuitenkin iloisissa merkeissä, sillä jo runsaan viikon päästä avajaispäivästä Anna ja August Korhonen ilmoittivat lehdessä²², että Sumiaisten koululla oli syntynyt terve tyttö.

Omaa koulutaloa ei vielä ollut. Koulua pidettiin ensin koulun johtokunnan esimiehen Wilhelm Rossin talossa Jussilassa (Mäkelä, Sumiainen 3), josta vuokrattiin myös asunto opettajalle. Seuraavana kevätlukukautena koulua pidettiin kirkonkylällä Orpolassa. Sinne päästiin siirtymään lokakuun 4. päivänä 1892. Koulurakennus rakennettiin lukkarin Nymanin torpan maalle. Koulurakennuksen yhteyteen sijoitettiin myös postiasema.¹²

Sumiaisten kirjasta ei käy ilmi, että Orpola oli juuri samainen lukkarin torppa (Lukkarila, Lamminniemi, Sumiainen no 1). Sinne Augustkin muutti perheineen, kun kansakoulutalo valmistui 1893^{12,24}. Anna Liisa kuoli kesällä 1898. Perheessä oli viisi alaikäistä

Kansakoulun opettajan virka

julistetaan haettavaksi Sumiaisten seurakunnassa ennen ensi Rejätuon loppua kansakoulun johtokunnalta. Palkkaa on paitti valtioapua (800 m.) kunnalta: 200 markan arvo, kahden perunatynnörin ala peltoa, ruoka yhdelle lehmälle, huoneet, lämmin ja valo. Koululle saadaan omat huoneet, joita pian aletaan rakentamaan, saa opettaja ajetusien määräämän peltomäärän. Sumiaisten Tiedot. 12 p. 1891.

Wilhelm Rossi.

(1854)

1—1

Esimes.

Perustettavaan kansakouluun haettiin opettajaa

lasta iältään neljästä kahteentoista vuoteen: Onni Armas 1886, Aino Helmi (1888–1920), Anna Siviä Tyyne (1890–1968), Salme Maria (1891–1976) ja Jalo Väinö 1894, kaksi vanhinta syntyneet Kaustisilla, kolmas Pudasjärvellä ja nuorimmat Sumiaisissa. Uutta äitiä tarvittiin siis kipeästi. Puolentoista vuoden päästä joulun aattona 1899 August vihittiin Maria Lydia Willentytär Rossin kanssa, s. 10.3.1876 ja k. 26.3.1931 Sumiaisissa. Maria oli edellä mainitun kansakoulun johtokunnan esimiehen tytär. Vajaan vuoden päästä syntyi poika Toivo Ilmari (1900–1957) ja lokakuussa 1914 vielä Lauri, joka kuoli pariviikkoisena.

August osallistui aktiivisesti Sumiaisten elämään. Hän oli kunnallisten tilien tarkastaja²³, henkivakuutusasiainmies²⁴, holhouslautakunnan jäsen²⁵, Sumiaisten maalaisseuran johtokunnan jäsen²⁶, ”lauluköörin” johtaja²⁷, vaalilautakunnan puheenjohtaja²⁸, kuntakokouksen varaesimies²⁹ ja paljon muuta. Ensimmäiset oppinsa kunnallisten asioiden hoitamisesta August sanoo 95-vuotishaastattelussa saaneensa jo aikaisemmin Hankasalmella asuvalta sukulaiseltaan Matti Korhoselta eli Mylly-Matilta. Tästä kirjoitti Marjatta Korhonen vuoden 2006 Wanhassa Tuomaassa s. 4–7 artikkelissaan Uudenkartanon Matti.

August oli saanut ensimmäisen viiden vuoden palvelukseen perustuvan palkankorotuksen 1896³⁰ ja seuraavan korotuksen parin vuoden päästä nuhteettoman palveluksen perusteella³¹. Kansakoulun johtokunnan pöytäkirjassa³² asiasta sanotaan näin:

”Opettaja Aug. Korhonen on – – täyttänyt opettaja toimensa hyvästi sekä muuten kaikin puolin kelvollisesti”. Sumiaisten kirjan mukaan Augustimme ja ”kiertokoulunopettaja O. W. Rautiainen vastasivat kahdestaan koko pitäjän lasten opettamisesta vuoteen 1911 saakka”. August ”oli todellinen kasvattajapersoonallisuus. Hänen oppilaistaan valmistui seitsemän kansakoulunopettajaa, yksi pappi, yksi lehtori ja yksi insinööri. Tämä on merkittävä saavutus tuona aikana, jolloin aniharvoille sumialaisille avautui tie korkeimpiin opinahjoihin. Korhonen vaikutti koulutoiminnan johtavana hahmona yli puolineljättä vuosikymmentä.”¹²

Ei aika aina ihan ongelmittakaan mennyt. Tarkastustilaisuudessa 1903 kirjattiin seuraava huomautus³³: ”Koulun opettajalle muistutus siitä, että ei ollut järjestänyt koulun arkistoa, vaikka jo 1901 tein siitä huomautuksen. Käsityökalusto oli myös niin epäjärjestyksessä ja epäkunnossa, että se häpäisee koko koulun tarkoitusta ja nimeä.” – Leskiopettajan elämän siveellisyyttä seurattiin pitäjällä tarkasti. Kansakoulun johtokunta päätti pyytää kansakoulujen tarkastajaa tutkimaan, olisiko perää huhuissa, joita kylällä kerrottiin Augustin sopimattomasta käytöksestä. Johtokunta piti 26.4.1907 kokouksen, jossa puhetta johti itse Herra Tarkastaja³⁴. Todistajiksi oli kutsututtu kylän akkoja. Yksi ”sanoi asuneensa opet-

tajan luona ja nähneensä usein yöllä [opettajan nimeltä mainitun palvelijan] menneen kamariin.” Toisetkin tämän vahvistivat, vaikka myönsivät vierailut lyhyiksi Augustin selitettyä, että palvelija oli vain hakenut sanomalehden ja viipynyt pari minuuttia. Muutenkin August ”kielsi olevansa missään sopimattomassa suhteessa” palvelijaansa. Huhuista oli keskusteltu johtokunnassa jo aikaisemmin talvella, mutta ”puuttuu niiltä johtokunnan miesten mielestä täysi varmuus”. Akkojen todistusta kummempaa näyttöä ei saatu nytkään, mutta johtokunnan mielestä huhut niin ”paljon halvensivat koulun ja opettajan arvoa”, että se päätti antaa Augustille ”varoituksen ja samalla kehoittaa häntä tekemään liikkuvien huhujen poistamiseksi jyrkän eron [palvelijansa] kanssa – – koska muuten ne huhut tuskin lakkaavat”.

August jäi 1927 eläkkeelle täysinpalvelleena. Eläkepäiviään hän vietti Mäkelänkylän Pajaharjussa. Talo on vieläkin olemassa runsaat sata metriä Jussilasta pohjoiseen. August oli aikanaan maan vanhin miespuolinen kansakoulunopettaja^{12,35}. Vielä 96-vuotishaastattelussaan³⁶ hän muisteli ensimmäisiä vuosiaan Sumiaisissa. Ensimmäinen syksy Jussilan tuvassa oli hankalaa sekä opettajalle että koululaisille, ehkä kuitenkin eniten talon vanhalle väelle, ”joka ei oikein tykännyt siitä alituisesta ’häläkästä’, jonka koululasten talossaolo aiheutti”. Vielä Orpolassakin

August oppilaineen kirkonkylän kansakoulun pihalla 1925. Kuva Sumiaisten kirjasta¹².

”olttiin vuoden päivät kuin sillit tynnörissä” ennen kuin koulutalo valmistui. August kuoli 96-vuotiaana Sumiaisissa 8.8.1957. Hänet, hänen molemmat puolisonsa ja neljä lapsistaan on haudattu samaan sukuhautaan Sumiaisiin.

Lapsista Onni kävi Jyväskylän seminaarin, päästötodistus 1908. Hän muutti Hankasalmelle 1909, toimi siellä kansakouluopettajana ja myöhemmin Äänekoskella ja Jyväskylän maalaiskunnassa Palokassa ja Puuppolassa⁶. Hän oli naimisissa ja hänellä oli aina-

kin kolme poikaa Heikki, Veikko ja Eino. Jalo oli myös naimisissa, mutta häneltä ei jäänyt lapsia; asui Sumiaisissa. Toivo ja tyttäret jäivät naimattomiksi. Toivo asui Pajamäen yläkerrassa. Vieläkin muistetaan, että hänellä oli hyvä kirjasto, josta naapurin lapset saivat käydä lainaamassa³⁷.

1 Lähteinä on käytetty Evijärven, Hankasalmen, Jyväskylän, Kaustisten, Rautalammin ja Sumiaisten kirkonkirjoja sekä seuraavia lähteitä: Viinan uhri. Suomalainen 24.5.1890, s. 2.

2 Rytkönen, V. Pähl Klemetinpoika Korhonen s. n. 1570 Rautalamilla ja hänen jälkeläisiään yhteensä 10822 taulua.

Julkaisematon sukuselvitys, Suolahti 2016.

3 Jyväskylän seurakunnan kirkonarkisto. Seminaarilaisten rippikirja 1864–1891, s. 41.

4 Miesopiskelijoiden hakemukset 1881–1882. Jyväskylän seminaarin arkisto I Efa:7. Kansallisarkisto, Jyväskylä.

5 Päästötodistuksen saaneet miesosastolta 1887. Jyväskylän seminaarin arkisto I Bcd:1. Kansallisarkisto, Jyväskylä.

6 Jyväskylän seminaari 1863–1937. Muistojulkaisu. Valistus, Helsinki 1937.

7 Tapaturma kansakoululla. Viipurin sanomat 29.4.1888, s. 3.

8 Sorglig olyckshändelse. Wasabladet 25.4.1888, s. 2.

9 Kultalahti, T. ”KIRJAT KAIVOON” Evijärven ja Korttesjärven kuntien kansakoulutaistelujen taustat, muodot ja seuraukset 1800-luvun lopulla, s. 113–114. Pro gradu -tutkielma, Historian ja etnologian laitos, Jyväskylän yliopisto 2009.

10 Kansakoulun rakennuslaina. Kaiku 28.10.1890, s. 2.

11 Pudasjärven Hetejärven kylästä. Kaiku 13.12.1888, s. 2

12 Jokipii, H. (toim.) Sumiaisten kirja, s. 342–346. JYY:n kotiseutusarja n:o 15. Sumiaisten kunta, 1978.

13 Kansakoulu Sumiaisiin. Suomalainen 26.3.1891 s. 3.

14 Sumiaisten kansakoulu. Keski-Suomi 16.4.1891 s. 2

15 Kansakoulun opettajan virka. Keski-Suomi 19.5.1891 s. 1.

16 Opettajaksi. Keski-Suomi 8.8.1891 s. 3.

17 Sumiaisten kansakoulun johtokunnan pöytäkirja 11.7.1891.

18 Kansakoulut. Suomalainen virallinen lehti 30.9.1891 s. 1.

19 Sumiaisten kansakoulu. Keski-Suomi 8.10.1891 s. 2.

20 Alamainen kertomus Suomen kansakoulutoimen kehityksestä lukuvuosina 1886–1905, s. 81. Koulutoimen ylihallituksen antama, Helsingissä 1908.

21 Laiton opettajan muutto. Keski-Suomi 20.10. 1891, s. 2.

22 Syntynyt terve tyttö. Keski-Suomi 17.10.1891 s. 1

23 Sumiainen. Keski-Suomi 9.1.1894 s. 4.

24 Henkivakuutusosakeyhtiö Suomi. Suomalainen 13.10.1897 s. 4.

25 Sumiaisten kunnan varsinaisessa kuntakokouksessa. Uusi Suometar 24.9.1901 s. 4.

26 Sumiaisten maalaisseuran vuosikertomus 1901. Suomalainen 19.2.1902 s. 3.

27 Sumiaisten maalaisseuran kokous. Suomalainen 13.1.1902 s. 3.

28 Sumiaisten vaalilautakunnat. Sorretun voima 15.3.1909 s. 2.

29 Sumiaisten kunnan kuntakokouksessa. Suomalainen 26.9.1910 s. 3.

30 Palkankorotuksia kansakoulun opettajille. Suomalainen 9.3.1896 s. 2.

31 Palkankorotuksia kansako[oulu]n opettajille. Vaasan Sanomat 29.3.1898 s. 2.

32 Sumiaisten kansakoulun johtokunnan kokous 25.4.1897.

33 Sumiaisten kansakoulun johtokunnan kokous 12.1.1903.

34 Sumiaisten kansakoulun johtokunnan kokous 26.4.1907

35 Suomen vanhin kansakoulunopettaja muistelee menneitä. Lauri Hytösen sanomalehtileikekokoelma, Pirjo Korkiakankaan arkisto.

36 Seminaariin kansakoulua käymättä. Lauri Hytösen sanomalehtileikekokoelma, Pirjo Korkiakankaan arkisto.

37 Maritta Laulaisen kertomus kirjoittajalle 10.11.2017.

Onnittelut kanta-isälle!

Tuomas Pekanpoika Korhonen 500 vuotta!

Ilkka Korhonen, Helsinki

Täydet 500 vuotta täyttää näinä vuosina sukumme kantaisä Tuomas Pekanpoika Korhonen, syntynyt vuoden 1520 tienoilla jossain päin nykyistä Etelä-Savoa, kuollut vuonna 1597 Rautalammin Kerkonjoensuun kylässä.

Tuomas kuului Korhosten jo 1500-luvun alkupuolella varsin laajalle levinneeseen sukuun. Hänen synnyinseutuaan ei ole onnistuttu vielä DNA:nkaan avulla varmistamaan. Mutta mahdollisina kotipaikkoina on pidetty joko Mikkeliin nykyään kuuluvaa Ristiinan Pellosniemeä tai Savonlinnan länsipuolella olevaa Rantansalmea.

Tuomaan lähtökohdat elämään eivät olleet kovin helpot, sillä hän oli ns. nuorempien veljesten jälkeläinen, joka ei enää kuulunut minkään talon isäntäväkeen. Etelä-Savon alue oli 1500-luvulle tultaessa kasvanut väestöltään ja taloluvultaan jo niin suureksi, että enemmistö asukkaista oli vajonnut tilattomien ryhmään. Tuomaalle ei työskentely reingin asemassa kuitenkaan maistunut, vaan hän halusi saada työnsä tulokset itselleen ja perheelleen.

Savon talollisilla oli erämaaomistuksia nykyisen Pohjois-Savon alueella, mutta näiden asuttaminen oli alkanut Tuomaan ollessa vielä nuori poika, ja sitä paitsi savolaiset olivat itse halukkaita muuttamaan omien talojensa erämaille. Sen sijaan hämäläisten laajan eräomistusalueen asuttaminen alkoi vähän myöhemmin, eivätkä he olleet kovinkaan innostuneita siirtymään pois vaurailta kotiseuduiltaan. Näin aukesi tilattomillekin savolaismiehille mahdollisuus päästä oman talon haltijaksi.

Lähden nyt siitä, että Tuomas oli aloitteentekijä, kun hänen perheensä alkoi suunnitella muuttoa kauas erämaahan. Suuri osa Hämeen pohjoisen erämaan tiluksista oli siinä vaiheessa jo asutettu, mutta muun muassa jämsäläisten maita oli vielä saatavissa. Niin-

pä Korhoset kävivät tammikuussa 1553 hankkimassa kihlakunnatuomari Jöns Västgöteltä omistusoikeudet asuttamalleen Jämsän talonpoikien aiemmin hallitsemaalle eräalueelle.

Kun lupa-asiat olivat kunnossa ja rajapyykit määritelty, niin viimeistään silloin Tuomas Korhonen sijoitti joukkonsa veneisiin ja suuntasi kokan kohti luodetta. Matkueeseen kuuluivat Tuomaan lisäksi ainakin hänen puolisonsa, Heikki-veli vaimoineen ja tytär aviomiehensä Olli Vesterisen kanssa. Lapsiakin oli jo muutama syntynyt mukaan otettavaksi. Mahdollisesti isä-Pekka ja hänen puolisonsakin olivat matkassa, vaikka ikää heille olikin kartunut jo 60-70 vuotta.

Tuomakselle reitti ainakin oli tuttu, koska hän oli veljensä ja lankonsa kanssa tämän reissun jo tehnyt, ehkä parikin kertaa. Todennäköisesti koko perhekin oli asettunut Kerkonjoensuuhun jo ennen Västgöten päätöstä. Loppujen lopuksi matkakaan ei ole noissa oloissa mahdottoman pitkä. Linnuntietä mitaten 120 kilometrin taipaleen Rantasalmelta Kerkonjoensuuhun pääsee vesireittejä pitkin varsin suoraan, Pellosniemeltä lähtiessä pitää kierrellä enemmän.

Yhtä kaikki, nyt oli siis koko suurperhe muuttokuormineen asettunut lopullisesti uudisraivaajiksi entisen hämäläisten erämaan itärajan tuntumaan, tulevan Rautalammin pitäjän laidalle. Jollei Tuomas ollut jo aiemmin rakentanut uutta asumusta Niiniveden rantaan, niin ainakin entisten omistajien vanha eräsauna oli odottanut perillä.

Niin alkoi Tuomaan uusi elämä itsenäisenä tilallisena Niiniveden rannalla keskellä suurta erämaata. Kaskesta saatiin viljaa, Niinivedestä ja Kerkonkoskesta kalaa, karja laidunsi metsissä, erämaa antoi riistaa, tosin verottajakin kävi hakemassa omansa. Perheiden kasvaessa tilukset halottiin kahteen osaan, toinen Tuomaalle, toinen Vesterisille. Tuomas rakensi

uuden asuinrakennuksensa parinsadan metrin päähän alkuperäisestä talosta, jonka hän jätti Vesteristen haltuun.

Tuomas oli kaikesta päättäen tarmokas ja pätevä talollinen. Hänen tilansa oli varsin varakas Rautalammin mittapuun mukaan. Vuonna 1571 talo omisti viisi lehmää, kaksi tammahevosta, viisi lammasta ja kaksi sikaa. Kuparia löytyi yli 8 kiloa. 15 vuoden päästä lehmiä oli jo 11, toiseksi eniten koko pitäjässä.

Talonsa isännäksi Tuomas mainitaan vuoteen 1597 saakka, jolloin hän ilmeisesti kuoli lähes 80-vuotiaana kunnioitettuna vanhuksena. Tämän jälkeen tila siirtyi hänen pojalleen Lemetille, josta suku edelleen jatkui ja laajeni yhdeksi maamme Korhosten pääsuvuista. Kaksi muutakin poikaa Tuomaalla oli, Silvester, jolle halottiin kantatilasta oma osuus sekä tilattomaksi jäänyt Juho.

Kerkonjoensuun Vesterilän kylässä seisoo näkyvällä paikalla muistomerkki nimeltä Korhosten kivi, jonka Sukuseura pystytti vuonna 2004 Tuomas Korhosen muistoa kunnioittamaan. Paasi sijaitsee juuri sillä paikalla, johon Tuomas perheineen rakensi ensimmäisen asumuksensa.

Vanhan Rautalammin Korhosten Sukuseura esittää lämpimät onnittelut kantaisällemme.

2020-luvun Tuomas Pekanpoika

Kristiina Hurmerinta

Juhannukseksi 1995 syntynyt poika oli pieni ja kurttuinen niinkuin kaikki vastasyntyneet. Rakastettu heti ensimmäisestä parkaisusta lähtien. Hän oli ehta Tuomas Pekanpoika Poikolainen.

Tuomaksesta kasvoi rauhallinen, mutta eloisa poika, jolla oli aina monta rautaa tulella. Eräässä elämän vaiheessa poika leipoi kuin pieni leipomo. Tuli pullaa, torttua, leipää sen seitsemää sorttia. Tulisiko leipuri? ”No se leipominen oli vaan yksi harrastus silloin nuorempana”, Tuomas tuumii ja hymähtää.

Perheen lapset olivat musikaalisia ja kaikki opiskelivat Jyväskylän konservatoriossa. Mikon ja Tuomaksen soittimia olivat rummut. Perheen ainoan tyttären, Lotan instrumentti oli taas piano. Tulisiko Tuomaksesta rumpali?

Tuomaksen isä, Pekka oli kouluttautunut autoartesaaniksi ja perheen alakerrassa Muuramessa oli mahdolliset tilat vanhojen autojen entisöinnille.

”Istuin siellä usein isän kanssa naputtelemassa peltiä. Olin silloin varmaan alakoululainen”, Tuomas kertoo. Kun taitoa karttui, antoi isä tilaa pojille aloittaa omat autoprojektinsa. Morris Minit olivat perheen juttu. Niiden aihiota oli nurkat täynnä. Pojista oli hienoa päästä tekemään käsillään. Syrjäsilmillä katsottiin miten isä toimi.

Kellarin aherruskammiossa syntyi hiljalleen Tuomaksen käsissä myös vino pino erilaisia puukkoja.

”Ja polkupyöriä. Niitä kasasin ja korjasin varmaan kymmeniä. Niitä on viety muun muassa mökille, jossa niille on kovastikin käyttöä.

Isoveljensä Mikon kanssa Tuomas kokosi yhden Morris Minin ihan alkutekijöistä oikeaksi autoksi. Aikaa pojilta kului pari vuotta, mutta hyvää jälkeä tuli.

”Se on vieläkin ajossa”, Tuomas kehaisee.

No, tulisiko pojasta autoartesaani?

Ei tullut. Teknistä osaamista oli, nuottikorvaakin löytyi mutta jostain taivaan ja maan välistä putkahti ajatus, että josko hän hakisikin Kadettikouluun.

Haki, pääsi ja valmistui sotatieteiden kandidaatiksi 2020. Tällä hetkellä nuori upseeri työskentelee Ilmasotakoulussa Tikkakoskella.

Tuomas hankki metsästyskortin 13-vuotiaana ja kävi ahkerasti isänsä kanssa muun muassa hirvimetsällä. Nykyään metsäkanalinnustus ja oman koiran koulutus ovat niitä kaikkein tärkeimpiä metsästysasioita. Kuten 500 vuotta sitten elänyt Tuomas Pekanpoika laski verkkojaan, koki katsikojaan Kerkonjoensuulla, niin myös nykyinen Tuomas Pekanpoika narraa kaloja siimalla samaisilla vesillä. Poikolaiset omistavat Poikola-nimisen metsäpalstan Rautalammin Kerkonkoskella, jossa Tuomaksen vaarin äiti, Anna Poikolainen aikoinaan asui.

Tuomas ja Sonja Poikolaisen perheeseen syntyi tammikuussa 2021 pieni tyttö, joka sai kasteessa nimen Vieno.

Astan kutsusta Amerikan matkalle

August Westerinen matkusti Amerikkaan 1909. Löytyykö sinulta tietoa?

Torpparin poika August Hermanninpoika Westerinen syntyi 15. 1. 1876 Lietenmäki 6, Suonenjoella ja kuoli Elyssä, Minnesotassa, Yhdysvalloissa 26. 6. 1913.

Monen pojan ja tytön mielessä kävi varmaan 1900-luvun alussa ajatus matkasta Amerikkaan. Siellä oli työtä. Siellä oli mahdollisuuksia. Asta Niskasen äidin isän Anselmi Westerisen veli August lähti matkaan arvatunkin jo 1908 puolella.

Lähtöpäätöstä on pitänyt punnita huolellisesti, sillä lippu maksoi maltaita. Jos rengin vuosipalkka oli tuohon aikaan noin 280 markkaa ja piian puolestaan noin 114 markkaa, oli 360 markan lipun ostaminen melkoinen päätös ja investointi.

Laivalipun lisäksi piti hankkia virkatodistus kotipitäjän papilta sekä esteettömyystodistus passia varten. Liki kuukauden kestävä matka Rautalammilta Hangon, Southamponin New Yorkin kautta Minnesotaan vaati myös rahaa yöpymisiin ja ruokaan.

Amerikkaan

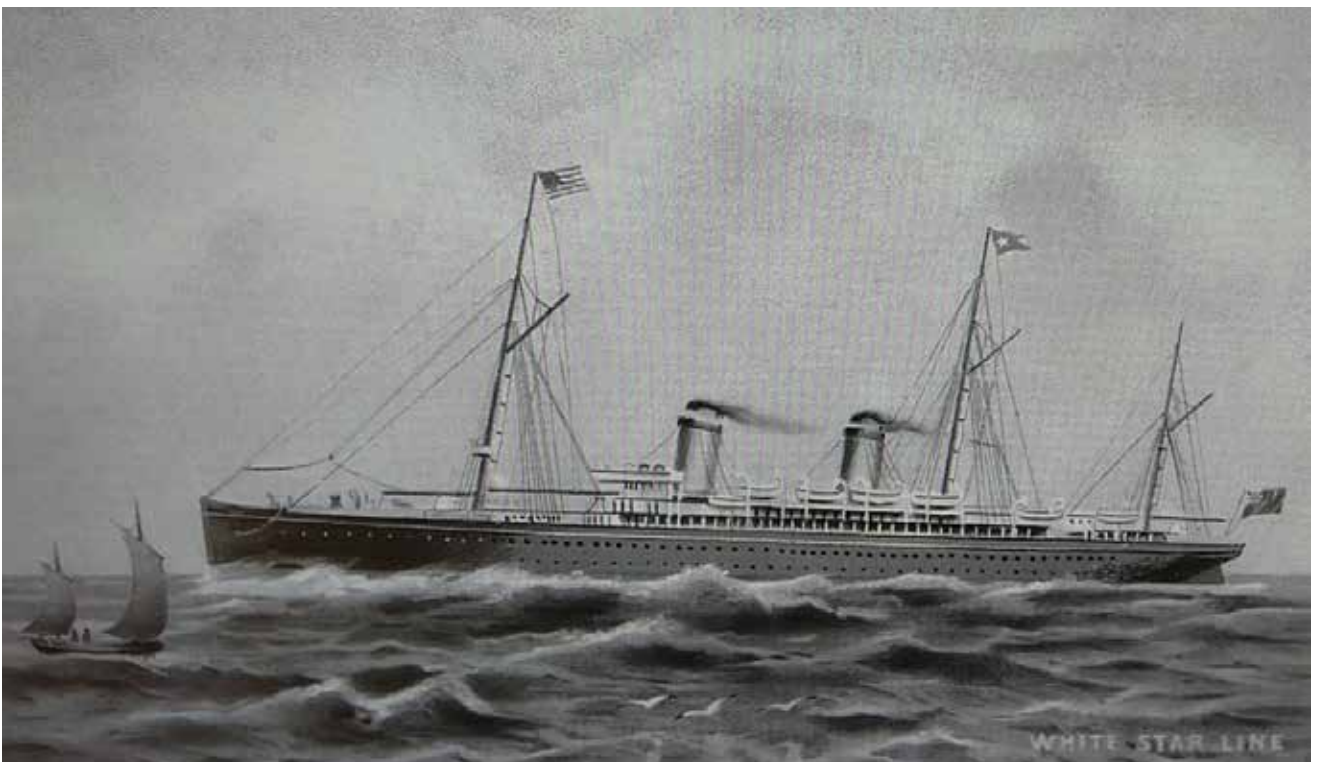
y. m. maan osiin myy pilettejä **parhaimmille** valtamerilinjoille allekirjoittanut Suomen Höyrylaiva-Osakayhtiön asiamies.

Passin ulosottamista varten ovat papin- ja nimismiehen todistukset lähetettävät minulle viimeistään viikko ennen lähtöä.

Lähempiä matkaohjeita ja tietoja lähtöpäivästä ja piletien hinnoista annetaan pyydettyäessä.

M. Väänänen.
Kuopio.

HUOM.! Piletien hinnat ovat samat kuin Helsingissä ja Hangossa.

Matkustajaluettelohaun tiedot:

August matkusti Hangosta Englantiin Titania- laivalla 20.1.1909. Viikon kuluttua siitä hän astui Southamptonissa White Star Line- varustamon "jätti-läishöyrylaivaa" Majesticiin. Matka Atlantin yli kesti reilut kymmenen päivää. Perillä New Yorkissa, Ellis Islandilla hän oli 27.1.1909. New Yorkista matka jatkui junalla Minnesotaon.

Minnesotan kuparikaivoksille tarvittiin työmiehiä ja on hyvin todennäköistä, että sieltä Augustkin saipestin. Vai oliko hän Elyn rautamalmikaivoksilla?

Sukukordinaatit:

- Augusti Westerisen vanhemmat olivat Hermann Matinpoika Westerinen (1849-1882) ja Emma Mikontytär Utriainen (1849-1927). Perheessä oli kaikkiaan 11 lasta, heistä jäivät eloon vain lida, Augusti, Adolf, Albertti, Anselmi ja Alina. Augusti syntyi Suomenjoella, muut lapset Vaajasalmessa
- Augustin veli Anselmi Hermanninpoika Vesterisen (1878) tytär Leena Laukanen (1934) on sukututkimusta tehneen Asta Niskasen äiti.

Piirros: Leon Nordenstreng

Vielä kerran Vihtajärven vaiheista

Ilkka Korhonen

Kirjoitin vuoden 2019 Wanha-Tuomas –julkaisusamme täsmennyksiä aikaisempiin Vihta-Paavoja ja hänen kotitaloaan, Vihtajärveä käsitteleviin kirjoituksiin sekä samalla omia käsityksiäni talon asioiden hoitoon liittyen. Yksi asia jäi kuitenkin kaivelemaan edelleen mieltäni, nimittäin se, kuka talon miehisistä vastasi töistä 1800-luvun alkupuolella.

Naisten työt sujuivat varmaankin mallikkaasti. Paavon äiti, viisikymmentä vuotta täyttänyt vanhaemäntä Anna Pulkkinen hoiti emännöityä ja varmaan isännöityäkin tarpeen tullen kuolemaansa 1831 saakka. Hänen Liisa-nimiset miniänsä suorittivat sitten käytännön työt, mutta kummallakin oli myös omat henkilökohtaiset murheensa. Toisella hoitoa vaativa vammaisuus ja toisella juopotteleva taivaanrannan-kulkija. Oli Vihtajärvellä töissä toki aina jokunen piikakin talon naisväkeä auttamassa.

Vihtajärven perustajan Matti Ristonpoika Korhosen kaksi vanhinta lasta olivat poikia, joten talon siirtymisen isältä pojalle näytti lupaavalta, kun kumpikin jäi eloon ja varttui aikuisikään. Kun Matti kuoli 55-vuotiaana 1805, Paavo ja Risto olivat kolmenkymmenen korvilla. Tässä vaiheessa oli varmaan jo todettu, että kummastakaan ei olisi talon isännän tehtäviä hoitamaan. Paavoja kiinnostivat aivan muut asiat kuin maanviljelys. Risto puolestaan oli raajarikko ja ilmeisesti myös henkisiltä ominaisuuksiltaan jotenkin vajavainen. Hänen ja Liisa Huuskosen avioliittokin oli solmittu ihan muista syistä kuin jälkeläisten hankkimista varten.

Matin ja Annan perheeseen syntyi Paavon ja Riston jälkeen kahdeksan tyttöä, joista neljä eli aikuiseksi asti. Näin ollen Vihtajärven isännäksi olisi hyvinkin voitu ottaa jonkun tyttären puoliso kotivävyksi. Koska Paavo oli kuitenkin älykäs ja fyysisestikin isännäksi

kelpaava, sekä talon vanhin poika, tila siirtyi viimeistään Anna-äidin kuoltua Paavon nimiin. Lisäksi hänellä oli oma poika kasvamassa tulevaksi isännäksi. Henkikirjaan Paavo oli merkitty isännäksi jo vuodesta 1808 alkaen.

Kaikki neljä tytärtä astuivat säätynsä mukaiseen avioliittoon, siis vihittiin talollisen pojan kanssa. Kaksi työstä päätyi talon emännäksi, toinen heistä kuoli pian vihkimisen jälkeen. Perheen nuorin lapsi, Kirsti vihittiin vuonna 1819 Kerkonjoensuun Mikkolan vanhimman pojan Juho Mikonpoika Huttusen kanssa. Vähän tämän jälkeen Juhon isä, Mikko myi jostain syystä Mikkolan pois, joten Juhosta ei koskaan tullut sen isäntää. Sen sijaan Juho muutti vuonna 1826 Kirstin kotitaloon Vihtajärvelle, jossa tarvittiin miestä. Mielestäni on varsin selvä asia, että Vihtajärvelle lopuelämäkseen jäänyt Juho Huttunen oli se, joka piti Vihtajärveä pystyssä, kunnes Paavon poika Kaapro varttui ja otti talon ohjaket käsiinsä. Kirsti-sisko oli tietenkin myös hyvä lisä talon naisväkeen. Itse tämä pariskunta jäi lapsettomaksi.

Suvun hallussa Vihtajärvi ei kuitenkaan enää kauan pysynyt. Kaapro Paavonpoika kuoli 57-vuotiaana 1860, jolloin hänen 35-vuotias poikansa Gerhard eli Hartti joutui ottamaan vastuun talosta. Ehkä se oli liian vaatava tehtävä hänelle, koska tila myytiin 1863, vain 23 vuotta Vihta-Paavon kuoleman jälkeen. Hartin perhe siirtyi tämän jälkeen torpparisäätyyn asetuen asumaan Vihtajärven torppaan, Murtomäkeen.

Aikansa julkkis – Paavo Korhonen 1775–1840

Kirjahyllyä siivotessa tipahtaa lattialle vihkonen. Se on kansanrunouden tutkijan, runoilija Martti Haavion kirjoittama tutkielma kansanrunoilija Paavo Korhosesta, joka ilmestyi vuonna 1923 Suomen Kirjallisuuden Seuran julkaisusarjassa Vähäisiä kirjelmia.

Pieni vihkonen on kellastunut, mutta hyvässä kunnossa. Sitä selatessa piirtyy kuva runoilijajulkiksesta Paavo Korhosesta, Vihta Paavosta. Maamme arvostuimmat miehet, Kalevalan kokoaja ja kielentutkija Elias Lönnrotin ohella professori ja esteetikko Fredrik Cygnaeus, kirjailija ja valtiomies Snellman ja kansanrunouden tutkija Martti Haavio ihailivat ja arvostivat häntä ensimmäisenä ja parhaana.

”PAAVO, TAHTOI KEINOLLA MILLÄ HYVÄNSÄ OPPIA KIRJOITTAMAAN. HÄNELÄ EI OLLUT MUSTETTA, EI KYNÄÄ, EI PAPERIA. MUTTA SILLOIN HÄN OTTI HIILLEN JA PIIRTELI SEINÄT JA KOIVUN KYLJET TÄYTEEN SUURIA PAINOKIRJAIMIA; TALVELLA HANKI OLI HÄNEN KIRJOITUSVIHKONSA”, LÖNNROT KIRJOITTA.

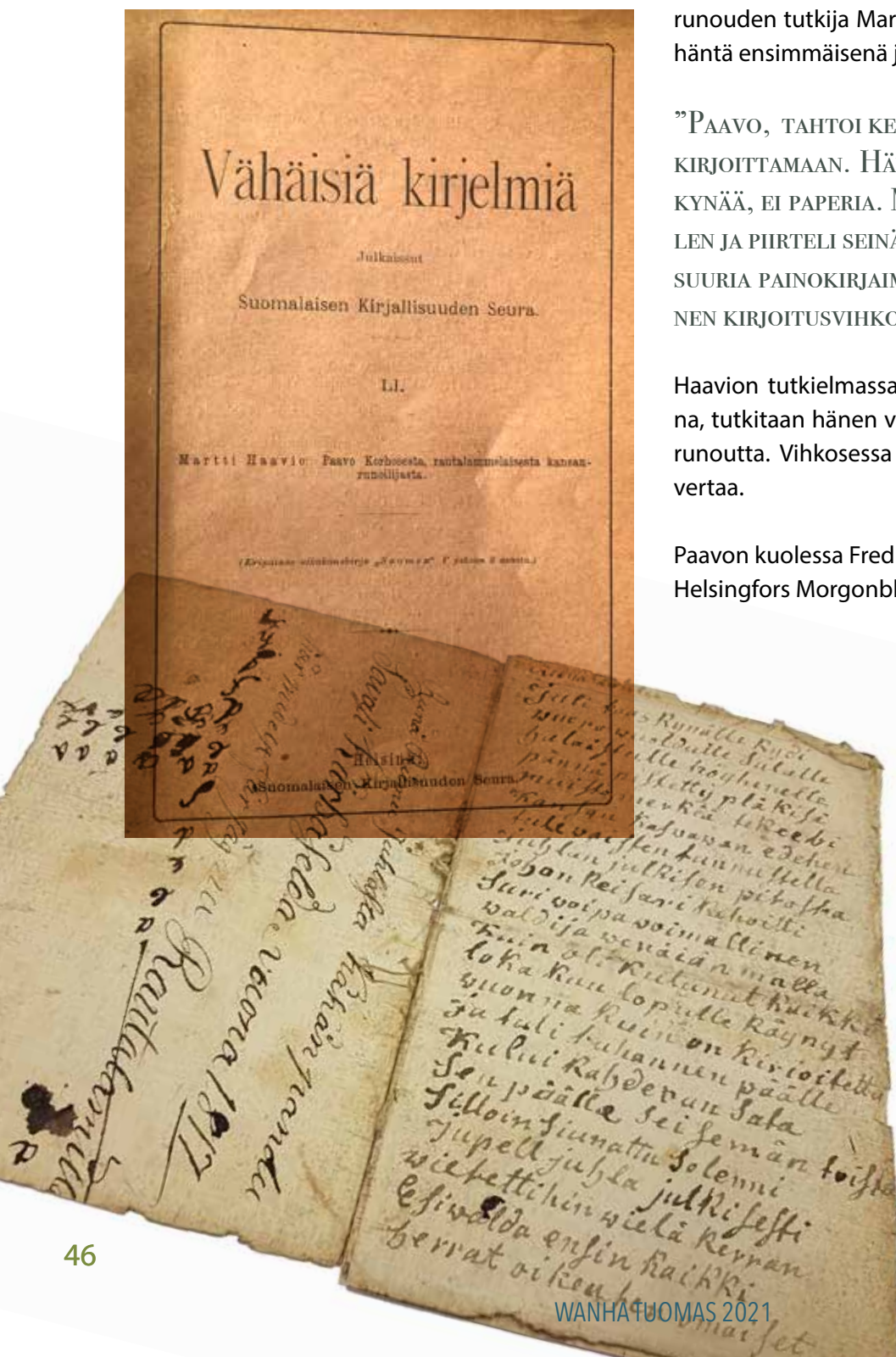
Haavion tutkielmassa esitellään Paavon elämäntarina, tutkitaan hänen valistus-, arkkiveisuu- ja kansanrunoutta. Vihkosessa piirtyy kuva runoilijasta vailla vertaa.

Paavon kuolella Fredrik Cygnaeus kirjoitti Helsingfors Morgonbladissa 1841:

”Katso, isänmaa lahjoitti lämpimälle sydämellesi laulun kultaisen kaiun, joka monen silmistä poisti suomukset, mitkä siihen asti olivat hämärieltä katseilta kätke-neet Suomen ihanuuden.”

”Hän (Cygnaeus) lausui silloin aikansa käsityskannan julki. Hän tunsu, että kysymyksessä oli pienen, kehittymättömän kansan lähes ensimmäinen valveutunut mies”, kirjoittaa Martti Haavio.

SKS:n arkisto, kirjallisuuden ja kulttuurihistorian kokoelma (SKS KIA).
Elias Lönnrotin arkisto. Paavo Korhosen runo VIII. Lna 87.

Korhosten suvun suosituimmat nimet ovat olleet Paavo ja Marketta

Pyhimykset, nimeämisketjut ja muodit ovat vaikuttaneet satojen vuosien ajan lasten nimiin.

Ilkka Korhonen, Helsinki

Lemetti, Paavo, Olli, Marketta, tässä etunimiä, jotka näyttävät esiintyvän yleisimmin Korhos-esivanhempiemme aivan ensimmäisten sukupolvien nimistössä. Vuonna 2021 Lemetti (Klemetti) -nimeä ei anna pojalleen todennäköisesti kukaan, eikä Paavonkaan suosio ei ole kovin suurta. Marketta oli sodanjälkeisinä vuosikymmeninä yksi suosituimmista etunimistä, mutta on sen jälkeen pudonnut pohjamutiin. Sen sijaan Olavi toisena nimenä jatkaa edelleen viikinkien Olafr-nimestä johdettujen nimimuotojen suosiota.

Vuoden 2019 suosituimmat etunimet olivat Aino ja Leo. Edellinen on Kalevalasta peräisin oleva, 1800-luvun lopulla käyttöön tullut nimi. Leo-nimi on tässä muodossaan myöskin uusi tulokas. Kantanimi Leonhard on toki vanha, muttei koskaan Suomessa kovinkaan yleinen. Ainoa ennen 1800-lukua Rautalamilla kastettu Leonard näyttää olleen 1798 syntynyt Maria Stoltin avioton poika.

2019-vuoden listalla viiden kärjessä (siis Leonardin ohella) on kaksi tässä kirjoituksessa vanhaksi luokiteltua nimeä, pojista toisena oleva Elias ja tytöistä kolmantena esiintyvä Sofia. Nämä kaksi nimeä olivat kärkisijoilla myös koko 2010-luvun ajan. Mutta kun mukaan lasketaan kaikki lapselle annetut nimet, kärkipäästä löytyvät tänään kuten kautta vuosisatoin suomalaisten kaksi kestopuositusta jo keskiajalta, Maria ja Johannes, jälkimmäinen useine johdannaisineen.

Nimisuositusten vaihtelu vuosikymmenestä ja -sada toiseen ei ole mikään tämän päivän ilmiö,

sillä muoti vaikutti nimenantoon myös satoja vuosia sitten. Aiemmin mainituista nimistä Lemetti oli 1700-luvulla jo harvinainen, kun taas Sofia ja Elias olivat samaan aikaan vasta tulossa merkittäväksi osaksi Rautalammin nimistöä. 1800-luvulla Paavot ja Ollit alkoivat väistyä Aapeliin, Aatujen ja Ottojen tieltä. Tyttöjen nimiä tuli myös uusia, mutta Annat ja Mariat säilyttivät edelleen suosionsa.

Länsimaisen nimistön lähtökohtana ovat keskiajalta peräisin olleet pyhimysten ja muiden kirkon kannalta merkittävien henkilöiden nimet. Uskonpuhdistuksen aikana katolinen pyhimystenpalvonta poistettiin, jolloin etunimien uskonnollinen merkitys väheni, mutta ne jäivät sellaisinaan elämään. Mikael Agricolan suomenkielisen rukouskirjan kalenterissa vuodelta oli 210 nimeä. Näistä suurin osa oli sellaisia, joita maamme nimistössä ei ole koskaan esiintynyt missään muodossa. Tammisaaren kirkkoherra Sigfrid Aronus Forsius laati vuosina 1608-23 Tukholmassa painettujen almanakkojen perusteella nimilistan, johon hän oli merkinnyt pääasiassa vain Suomessa yleisesti käytettyjä nimiä, joita oli Agricolan kalenteriin verrattuna huomattavasti vähemmän. Tästä edettiin sitten kohti ensimmäistä suomenkielistä almanakkaa, joka ilmestyi vuonna 1705 (lähde Kustaa Viljuna, Suuri nimipäiväkalenteri, 1969).

Keskiajalla nimenantoon saattoi vaikuttaa pyhimys, jonka kaimaksi lapsi kastettiin. Nimen alkuperäisen kantajan toivottiin näin suojelevan lasta, varsinkin jos tämä osoitti kunnioitusta kaimalleen tämän merkkipäivänä, jollainen kaikilla pyhimyksillä oli.

Tämä käytäntö alkoi hävitä, kun luterilainen kirkko syrjäytti katolisuuteen liittyvät seremoniat.

Uuden ajan alussa vaihtoehtoja keksiä lapselle nimi oli varsin paljon, mutta todellisuus maaseudulla oli aivan toisenlainen. Annettujen etunimien kirjo oli varsin suppea. Isovanhempien ja vanhempien nimillä oli oleellinen osa perheen ensimmäisiä lapsia ristittäessä. Kun perinnenimet oli käytetty, nuoremmillekin lapsille haluttiin antaa tuttu ja turvallinen nimi, joka oli yleinen koko lähipiirissä. Vieraamat nimet, kuten mainittu Sofia, kulkeutuivat Rautalammille ja levisivät siellä usein naapuripitäjistä tulleiden puolisoitten kautta.

Poikkeuksena sääntöön löytyy muutama tapaus, jolloin vanhemmat näyttävät jostain syystä hylänneet yleisen käytännön hyvinkin radikaalisti. Esimerkkejä oudoimmista Rautalammilla 1600-luvulla tavatuista nimistä ovat Eufemia, Lastika (Skolastika), Timoteus ja Blasius. Viimeksi mainittu oli Heikki Liimataisen 1600-luvun jälkipuoliskolla elänyt poika, josta nähtävästi avioliiton ulkopuolella syntyneenä oli tehty vuonna 316 mestatun armenialaisen pyhimyksen kaima.

Tuomas-nimi ei ollut lainkaan tavallinen Savossa uuden ajan alkupuolella. Koska perinnenimet annettiin vanhemmille pojille, voi tehdä sen oikean johtopäätöksen, että tuo Hämeen erämaata asuttamaan lähtenyt kantaisämme oli yksi perheen nuoremmista. Pekka oli sen sijaan yksi maakunnan yleisimmistä etunimistä. Esimerkiksi Mikkelin alueella maksoi veroa vuonna 1541 kaksikin Pekka Korhosta. Tästä ei voi kuitenkaan päätellä, että jompi kumpi näistä olisi ollut Tuomaan isä, koska Korhosia asui tässä vaiheessa jo joka puolella nykyistä Etelä-Savoa.

Rautalammin seitsemän ensimmäisen Korhos-sukupolven nimistössä yleisin miehennimi on Paavo, joka annettiin kaikkiaan 21 poikavauvalle. Seuraavana tulevat Lauri, Juho, Mikko ja Lemetti. Nimi Juho ei esiintynyt Korhosilla vielä 1600-luvulla juuri lainkaan, mutta yleistyi huomasti seuraavalla vuosikymmenellä. Vaajasalmen Korhosten perinnenimi Perttu sen sijaan ei siirtynyt mihinkään muuhun Korhos-haaraan ollen koko pitäjässäkin melko harvinainen. Naisista ykkösnimi on Marketta, perässään Liisa, Anna ja Maria. Nämä neljä nimeä näyttävät Kaisan lisäksi olleen

noihin aikoihin selkeät suosikkinimet Rautalammilla kuten koko maassakin.

Rautalammin sukuja tutkittaessa huomaa helposti, missä järjestyksessä perinnenimet 1600 ja 1700-luvuilla lapsille annettiin. Viimeistään 1600-luvulta alkaen vanhin poika sai normaalisti isänsä nimen. Toinen poika oli isän ja kolmas äidinsä kaima tai sitten päinvastoin. Tyttöjen osalta nimenanto tapahtui samansuuntaisesti. Tästä erinomainen esimerkki on sukukirjamme taulun 21 Lauri Paavonpojan ja Anna Vesterisen perhe. Vaikka pariskunnalle syntyi vain viisi lasta, niin ”yhtälö” täyttyi, koska lasten isällä ja äidinsällä oli sama nimi, Lauri. 1700-luvun puolella käytäntö alkoi muuttua niin, että yhä useammin esikoispoika saikin äidinsä nimen. Näin tapahtui mm. Hautalahdessa (taulu 22) ja Juurikkaniemessä (taulu 28).

Poikien nimeämiskäytännöt synnyttivät joskus pitkiäkin ketjuja, jossa perheen esikoispojan nimi vaihtui vuorotellen kahden nimen välillä. Esimerkiksi kantaisämme noin vuonna 1545 syntyneestä Lemetti Tuomaanpoika Korhosesta alkoi Paavo ja Lemetti-nimien vuorottelu, joka kesti kahdeksan polvea päättyen Sonkarinsaaren uudistilalliseen, vuonna 1758 syntyneeseen Paavo Lemetinpoikaan. Vanhakanlaiselta kuulostava Lemetti-nimi ei enää tälle Paavolle ja/tai hänen vaimolleen näytä kelvanneen kummankaan poikansa nimeksi, vanhempi sai äidinsä mukaan nimen Juho.

Jos vanhimmaksi suvun jatkajaksi päätyi isänsä kaima, voi käydä kuten Vesamäen Huttusille. Noin 1580 syntyneen Vesämäki 5:n isännän Mikko Juhonpoika Huttusen jälkeen talonpitoa jatkoi hänen Mikko-poikansa. Seuraus oli, että Mikko Huttusia oli kyseisen talon isäntinä seitsemän peräkkäin, kunnes kahdeksas, vuonna 1757 esikoispoikana syntynyt Mikko Mikonpoika kuoli lapsena.

Taulun 40 Sippo Mikonpoika Korhonen ei sen sijaan näytä toimineen lainkaan ”sääntöjen mukaan”, sillä hänen ainakin kahdeksanhenkisen lapsikatraansa nimistöstä puuttuvat niin hänen oma isänsä (Mikko), vaimonsa isä (Tahvo) kuin hän itsekin. Sen sijaan hänen kolmen vanhimman lapsensa nimet ovat samat kuin Elina-puolison äidinäidin (Kirsti), äidinsä (Paavo) ja äidin (Helga). Paavo tosin oli nimeltään myös

Sipon oma jo yli puoli vuosisataa aikaisemmin kuolleet isoisä. Nuorin tytär sai nimen Elina äitinsä mukaan. Tästä voi päätellä sen, että tilattomiksi jääneiden vanhempiensa kanssa Sihvo ei juurikaan liene ollut tekemisissä varhaislapsuutensa jälkeen, mutta vaimon talolliset isovanhemmat kyllä kävivät lasten kaimoiksi, vaikka olivat kuolleet jo paljon ennen pariskunnan häitä.

Muiden Sipon lasten nimet löytyvät myös nimismies lisakki Toikkasen perheestä. Ollessaan renkinä Särkisalon Toikkalassa Sippo selvästikin ystävystyi ikätoverinsa, talon tulevan haltijan lisakin kanssa, joka sitten nimismieheksi ja varakkaan kotitilan isännäksi päästyään auttoi häntä hankkimaan oman talon Kärkkäälästä. Ystävyyden osoituksena he antoivat näköjään sitten kumpikin lapsistaan neljälle samat nimet.

Alussa mainittu Elias tuli Korhosten nimivalikoimaan vasta 1700-luvun puolivälissä. Sukukirjan tauluista löytyy ainoa Elias Kärkkäälän Tuomas Sihvonpojan nuorimpana, vuonna 1756 syntyneenä poikana, joka kuoli yhdeksänvuotiaana. Tässä tapauksessa kyseessä ei ollut selkeä perinnenimi, mutta neljä vuotta aikaisemmin Sonkarinsaareissa syntyi kahdeksatta polvea edustava Elias Laurinpoika Korhonen. Mitkä ovat tämän nimenannon perusteet, selviää seuraavassa.

Rautalammin kirkkoherra Paulus Matthiae Jemsonius antoi noin vuonna 1615 syntyneelle pojalleen raamatullisen nimen Elias, todennäköisesti ensimmäisenä koko pitäjässä. Vähän tämän jälkeen syntyi Rautalammin kirkonkylän Pakarilan talossa poika, joka sai tämän saman nimen, varmaankin kirkkoheran vaikutuksesta. Tämä Elias Heikinpoika Pakarinen sai vuonna 1650 tyttären, joka vihittiin Vesamäen Tiitilän tulevan isännän Pekka Tiitisen kanssa. Näiden vanhin poika sai isänsä nimen Antti, mutta seuraava poika kastettiin Eliakseksi. Tämän tytär Anna otti mieheksensä Sonkarinsaaren Lauri Lemetinpoika Korhosen, ja näiden kolmannesta pojasta tuli sitten Korhosten sukuun Elias äidinisänsä mukaan.

Mainitun Elias Laurinpoika Korhosen jälkeläinen suoraan alenevassa polvessa, vuonna 1888 syntynyt Vesannon Säkkinmäen isäntä ja oman isoisäni veli kantoi nimeä Eino Elias. Näin kirkkoherra Pauluksen vaikutus ulottui tässä mielessä Korhosten 12. polveen

saakka, lähes kolmensadan vuoden päähän. Itselläni on kaksi tyttäretä, mutta jos jompikumpi heistä olisi poika, niin hänen nimensä olisi Elias, näin olimme jo odotusaikana päättäneet.

NIMIEN NORMALISOINTI ELI ”SUOMENTAMINEN” SUKUTUTKIMUKSESSA

Koska ruotsi oli valtakunnan virallinen kieli 1800-luvun loppupuolelle saakka, kaikki viralliset asiakirjat laadittiin ruotsiksi, vaikka osa niin kruunun kuin kirkonkin virkamiehistä puhui suomea äidinkielenään. Myös nimet, joita vielä 1500-luvulla saattoi asiakirjoissa nähdä suomalaisittain kirjoitettuina, muuttuivat seuraavina vuosisatoina ruotsin kielen mukaisiksi. Etunimien osalta tämä oli jotenkin loogista, mutta savolaisen inen-päätteen lyhentäminen in-päätteeksi näyttää melko koomiselta. Seuramme ”virallisissa” sukuselvityksissä käytetään pelkästään normalisoitua nykymuotoa, jossa i-kirjain on jätetty pois, siis ei Korhoin (Kårhoin) eikä Korhoinen vaan Korhonen. Naisista ei myöskään käytetä sinänsä kaunista, vanhaa suomalaismuotoa Korhotar, jota esiintyi kirkonkirjoissa 1700-luvun puoliväliin saakka.

Kun tänä päivänä lapselle annetaan etunimi, se on virallinen juuri siinä muodossa kuin se on asiakirjoihin merkitty. Näin ei suinkaan ollut asian laita, kun elettiin 1500-1700 -lukuja. Kalentereissa ympäri Eurooppaa miesten nimet esiintyivät ensin latinankielisessä muodossaan, josta sitten jokainen valtakunta väänsi ne omaan kieleensä sopiviksi. Näin ollen kunkin pojan ”virallisen” nimen kuuluisikin olla sen latinankielinen muoto. Sen sijaan naisten nimet muotoutuivat jo keskiajan kalentereissa yleensä sellaisiksi, joina ne tunnetaan edelleen Euroopan eri kielissä.

Rautalammillakin toimineet kirjurit siis merkitsivät etunimet ruotsinkielisinä: Lars, Per, Elisabet, Chirstin. Koska tällaiset sanat eivät oikein sopineet suomalaisen suuhun, niitä väännettiin jo keskiajalla kotope räisiin muotoihin, kuten Lauri, Pekka, Liisa ja Kirsti. Näitä nykykalenteristakin löytyviä nimiä rahvas sitten käytti ”epävirallisesti” aina siihen saakka, kunnes ruotsin kielen valta päättyi ja nimet saatiin kirjoihin vihdoinkin suomenkielisinä. Latinankielisetkin muodot

olivat käytössä osittain vielä 1700-luvulla papiston keskuudessa. Rautalammin kirkonkirjassa 1704-13 mainitaan mm. kappalainen Matthias Norringius ja hänen vävynsä Carolus Rheander, tässä siis sukunimetkin latinasta ja kreikasta mukailtuina.

Koska Korhosista puhuttaessa kysymys on supisuomalaisesta suvusta, ei sen jäsenten osalta ole mitään syytä käyttää etuniminä ruotsalaismuotoja. Näin olen perusteltua, että suomenkielisiä sukuja selvitettäessä kaikki etunimet käännetään suomeksi. Muu käytäntö osoittaa mielestäni hienostelunhalua tai sitten koko sukututkimuksen idean heikkoa ymmärtämistä. Tämä nimityskäytäntö koskee myös sotilaita, jotka 1700-luvulla saivat ruotsinkielisen lisänimen oman sukunimensä tilalle. Moni ruotumies muutti uuden nimensä, jonka hädin tuskin osasi lausua, takaisin alkuperäiseksi, kun sotilaspesti päättyi.

Seikka, ettei etunimistä ollut olemassa mitään "viralista" muotoa, johti siihen, etteivät asiakirjoihin merkityt ruotsinkieliset nimimuodot suinkaan säilyneet samanlaisina vuosikymmenistä ja -sadoista toiseen. Lisäksi samankin ajan kirjurit saattoivat merkitä nimet eri tavoin omien käsitystensä tai mieltymystensä mukaisesti. Nimiä suomennettaessa kannattaa selvyyden vuoksi ottaa käyttöön yleensä vain yksi nimiversio. Jossain tapauksissa ruotsinkielinen nimimuoto muuttuu vuosisatojen mittaan kuitenkin niin paljon, että suomennos on myös syytä vaihtaa vastaamaan enemmän tätä uudempaa versiota

Sukukirjaamme esimerkiksi on otettu apostoli Paavalin eli latinalaisittain Pauluksen kaimat. Tämä nimi löytyy 1500-1700 -luvulta Rautalammin maa-, henki- ja kirkonkirjoista sekä sotilasasiakirjoista yli kahdellakymmenellä eri tavalla kirjoitettuna. 1500-luvun puolivälistä noin 100 vuotta eteenpäin se esiintyy muun muassa muodoissa Pääfvell, Povall ja Pääll. 1700-luvulla yleisimmäksi kirjoitustavaksi vakiintui Pähl, mutta myös Pohl, Pål ja Paul -muotoja käytettiin. Voi siis sanoa, että yhtä ja ainoaa oikeaa ruotsinkielistä nimimuotoa Paulukselle ei koskaan ole ollut olemassa.

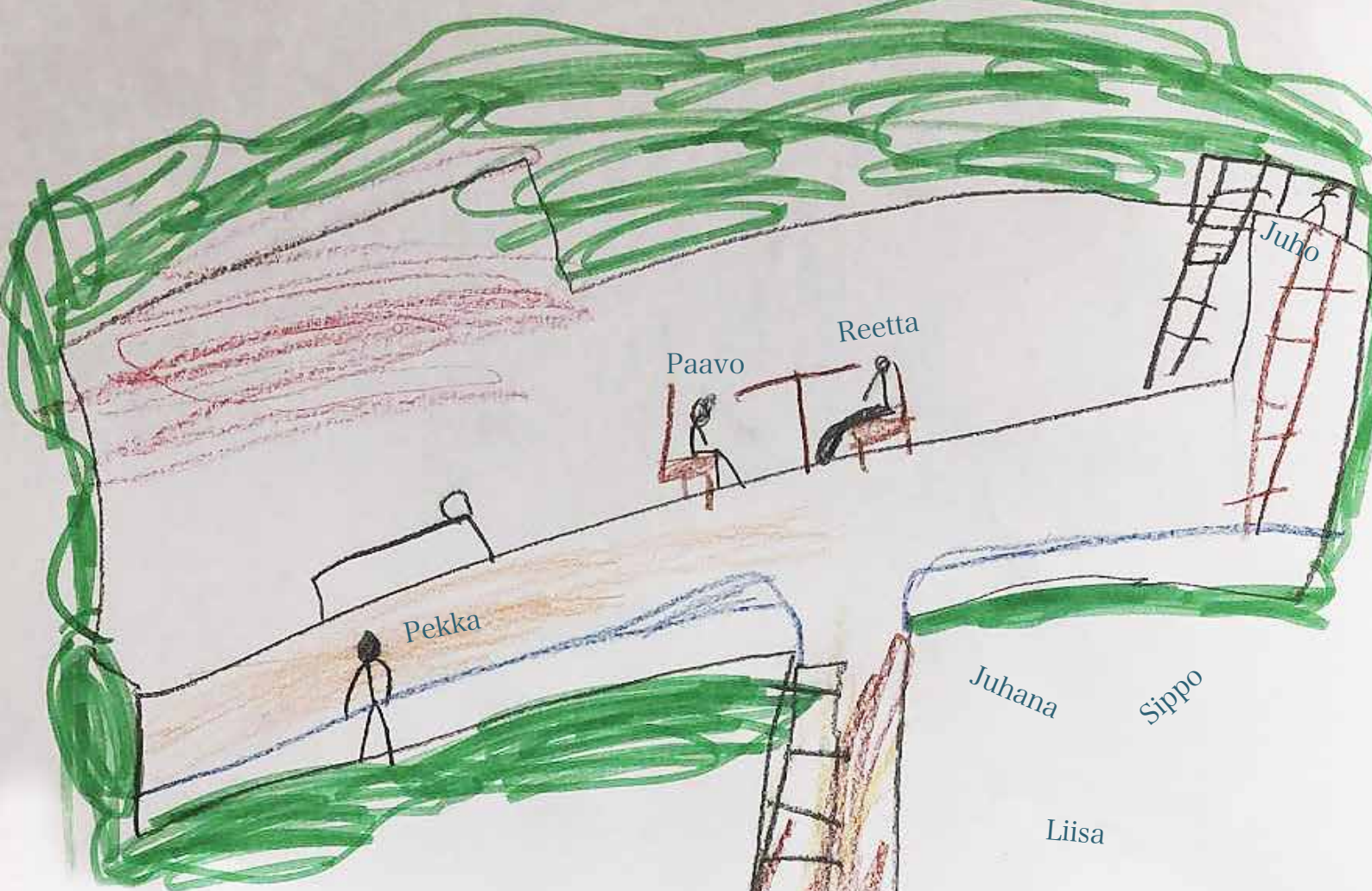
Suomenkieliseksi muodoksi sen sijaan oli aiemmin vain kaksi vaihtoehtoa, joista lyhyempi versio Paavo on yleisemmin käytetty rahvaan kyseessä ollen. Paavali mielletään nykyisin lähinnä pyhimysten ja

hallitsijoiden nimeksi, mutta on tullut viime aikoina jossain määrin "kansan" käyttöönkin (esim. säveltäjä Paavali Jumppanen). Kumpikin "suomennos" on vanhaa perua, 1600-luvun kalentereissa lukee Pawali, mutta jo keskiajalla on kirjaan merkitty nimet Pauo ja Pawoypoyka (lähde Turun tuomiokirkon mustakirja). Viime vuosisadalla tuli käyttöön myös Pauli-nimi. Paavojen yleisin lempinimi on tietenkin Pave.

Kaikkien suomennosten osalta asia ei ole noin yksinkertainen. Laurentius-nimi (ruotsiksi Lars) on käännetty yleisesti joko muotoon Lauri tai Lassi, perusteluna paikkakunnalla oleva, kyseisestä etunimestä syntynyt talonnimi. Koska Rautalammissa on sekä Laurila että Lassila -nimisiä taloja, tällä perusteella ei voi päätellä, kumpi nimistä olisi tässä "oikeampi". Lauri-muoto on sukukirjaammekin valittu siksi, että se on yleisesti käytetympi, vaikkapa kun puhutaan keskiaikaisista kirkoista.

Sama ongelma voidaan todeta esimerkiksi Sigfrid (Sihvo, Sipi, Sippo) ja Johannes (Juho, Jussi, Juhana) -nimien kohdalla. Lemetti, Mikko, Risto, Tuomas ja Perttu sen sijaan ovat varsin yksiselitteisiä suomenoksia, tosin ensin mainitusta Klemetti-muoto on nykyisin tunnetumpi. Bartholdus-nimen (ruotsiksi Bertil) kääntäminen Pertun sijasta Pertiksi sen sijaan on melko yleinen virhe. Pertti on väännös Albert eli Alpertti-nimestä. Käyttökelpoinen keino ruotsinkielisten nimien kääntämiseen on katsoa, mihin muotoon niitä kirkonkirjojen laatijat muuttivat 1800-luvun loppupuolella, kun kirjojen kaikki teksti muuttui suomenkieliseksi. Esimerkiksi Rautalammin kirjoissa ruotsin Staffanin sijasta Stefanuksen kaimat ristittiin Tahvoiksi, ei Tapaneiksi.

Naisten osalta sen sijaan nimien normalisointi ei tuota suurempia ongelmia. Marttyyrineitsyt Margaretan nimi on 1700-luvulle saakka asiakirjoissa kirjoitettu ruotsalaisittain enimmäkseen muotoon Margeta, joten Marketta on luonnollinen käännös. Myöhemmin nimi lyhennettiin toisinaan Gretaksi, varsinkin toisena nimenä, kun kahden etunimen käyttö yleistyi 1800-luvulla (esim. Anna Greta). Reetta on tietenkin suomalainen muoto. Jeesusken äidin nimi lienee puheessa vääntynyt useinkin Maijaksi, mikä näkyy esim. talonnimessä Maijala, mutta vanhemmissa kirkonkirjoissa lähes ainoana muotona esiintyvä Maria lienee riittävän suomalainen nimi sekin. Elisabet on

Liisa, Magdalena (ruotsalaisittain Malin) Leena ja Katharina Kaisa. Toisen marttyyrineitsyen Cecilia nimen on väännetty 1600-luvun henkikirjoissa muotoon Sidsla tai Sitsela, mutta suomen kielessä tämä Rautalammilla harvinainen nimi on muuttunut Sesiljasta Siljaksi. Oudompia nimiä ovat myös nimet Dorde (Dorothea) ja Beata (suom. onnellinen). Kummastakaan ei ole järkevältä kuulostavaa suomalaisversiota. Edellisestä on kyllä olemassa nykymuoto Tea, mutta sitä en käyttäisi 1600-luvun Dordesta. Kansainvälinen nimi Beata puolestaan löytyy vain ruotsinkielisestä almanakastamme.

Kuuluu maamme nimistöön sentään ainakin kaksi nimeä, jotka eivät normalisointia tarvitse. Marian äiti Anna on aina ollut Anna lähes kaikilla kielillä. Myös Elias-nimi esiintyy täsmälleen samassa muodossa eri maiden kalentereissa jo keskiajalla.

Paljon on syvältä pienessä piirakassa

-*Tuulikki Karhunen*
In Memoriam-

Pauliina Kauppinen

Rakas äitimme, Tuulikki Karhunen (o.s. Miettinen), joutui lopulta antamaan periksi sairaudelleen ja nukkui pois 28.1.2021. Äiti laskettiin pötköttelemään isän viereen Kuopion vanhalle hautausmaalle. Hautapaikan äiti ja isä saivat Tuulikin äidiltä hopeahääpäivälahjaksi!

Äiti syntyi Karttulan Syvänniemellä talvisodan aikaan 8.2.1940. Äidin äiti, Katri (Kaisa) oli Pekka ja Aino Korhosen tytär Vesannolta, Kannilan tilalta. Äidin isä Lauri (Lassi) oli Tuusniemen Miettisiä. Kaisa ja Lassi lyöttäytyivät yhteen Jyväskylän seminaarissa. Äidille ei jäänyt muistoja isästään, joka menehtyi verenmyrkytykseen vuonna 1941 ollessaan lomalla rintamalta.

Äiti asui ja kävi kansakoulua Karttulan Kemppaan koulussa, jossa Kaisa oli yläluokan opettajana. Oppikoulun aloitus Kuopion tyttölyseossa, Tipulassa, tarkoitti muuttoa Kuopioon koulukortteeriin. Lukioaikana äidistä tuli aktiivinen teinikuntalainen. Hän piti puolensa tanssienjärjestämisvuorojen varauksissa jopa poikalyseon Paavo Lipposelle. Äiti *selvisi Porthanian pyöröovista* ja aloitti opinnot Helsingin yliopistossa vuonna 1960. Äiti otti ilon irti opiskelijariennoista. Opiskelukavereihinsa, "Tyttöihin", äiti piti säännöllisesti yhteyttä viimeisiin päiviinsä asti, samoin elämän varrelta tarttuneisiin muihin ystäviinsä. Puhelin tuuttasi usein varattua.

Kesällä 1962 äiti oli töissä Kuopiossa pankin valuutanvaihdossa, oletettavasti kieli- eikä laskutaitojensa ansiosta. Pankissa asioi myös Islannin-matkaa suunnitteleva Matti Karhunen. Matti pyysi Karttulasta etäisesti tutun Tuulikin pienen Fiatin kyytiin, huolehti, että Tuulikilla oli aina tuoreita ruusuja ja osti kihlat kahden viikon seurustelun jälkeen. Mökin rakentaminen Virmaan rannalle alkoi jo kihlakesänä, ja kesäkuussa 1963 *vakka kantensa valihti*. Äiti sai lapsuuden toiveensa mukaisesti ison perheen, neljä tyttöä ja vähintään yhden koiran kerrallaan, mutta se tiesi myös kotitöiden paiskimista *niska limassa*.

Apuna oli onneksi samassa talossa asuva Kaisa-mummo. Mummo oli armoitettu tarinankertoja, ja häneltä äiti oli varmasti oppinutkin rikkaan murreilmaisunsa ja sattuvia sanontojaan.

Äiti rakasti äidinkielen ja kirjallisuuden opettamista ja oppilaitaan. Hän järjesti Kuopion lyseolaisille teaterimatkoja, käsikirjoitti ja ohjasi koulunäytelmiä, innosti lukemaan kirjoja ja rohkaisi ilmaisemaan mielipiteitä. Äiti itsekään ei ollut *tuppisuu*; varsin monet ovat varmasti kuulleet lennokkaita tarinoita meidän tyttöjen elämästä ja koirien tihutöistä. Vapaalla ollessaan äiti juoksi *helemaat hampaissa ja kielj* vyön *alla* Kalevalaisissa naisissa, kirjallisuuspiiri Elleissä, äidinkielenopettajissa, teatterissa, konserteissa, sukuseuroissa - ja hoiti lapsenlapsia. Äiti sivakoi Kallaveden jäällä ja oli intohimoinen penkkiurheilija. Mökillä Karhunpesällä vietimme kaikki kesät, syksyin keväin myös viikonloput. Äiti tykkäsi aamu-uinneista, kasvi-tarhassa lukemisesta, Merikannosta ja Leinosta, sienistä, marjoista, perinneruuista ja uusista resepteistä. Hyvällä ruualla äiti osoitti rakkauttaan, mutta käsitöissä hän piti tiukasti Minna Canthin ohjeessa "kaikki naiset alkoot tehkö käsitöitä".

Tärkeintä äidille oli saada meidät lapset perheemme mökille kesänviettoon. Äiti osasi loihtia juhlan arjen keskelle, eikä syyksi tarvittu kuin koiran nimipäivä tai mitalisija suomalaisurheilijalle. Äidin hautajaisiin emme voineet kutsua äidin ystäviä, mutta onneksi saimme omalla parinkymmenen hengen lössillä pystyyn kunnolliset kekkerit äidin kunniaksi. *Savolaiset hautajaiset on hauskemmat kuin pohjalaiset hiät*.

Kursivoidut kohdat ovat Tuulikin usein käyttämiä sanontoja.

Kirjoittaja on Tuulikin nuorin tytär

SYÖMÄLYSTIT

TARMO KALLIO osasi kalat. Norjaan suuntautuneen opintomatkan tuomisina hän toi Keski-Suomeen lohien kylmäsavustuksen ja loimulohien valmistusmenetelmän.

Särki oli kuitenkin kalamiehen suurin herkku. Siitä hän teki suolakalaa, graavasi Mannerheimin suosimalla Noilly Pratt- vermutilla, pyöräytti pannulla, sujautti savolaiseksi sardiiniksi. Ihan miltä milloinkin tuntui.

Wanhan Tuomaan lukijat saavat nyt kokeiltavakseen Tarmon reseptiaarteiden yhden kärkisärkijutun

TARMON KIRKKAAT SÄRET

300-400 G SÄRKIFILEITÄ

LIEMI I

IDL ETIKKAA

1/2 L VETTÄ

2 TL SUOLAA

3- 4 SIPULIA PILKOTTUNA

TAI RUNSAASTI RUOHOSIPULIA

KAADA LIEMI I FILEILLE JA ANNA OLLA KYLMÄSSÄ 3-4 TUNTIA. SIIVILÖI LIEMI POIS. LADO FILEET JA SIPULIT KERROKSITTAIN ASTIAAN JA KAADA SITTEEN KALOJEN PÄÄLLE LIEMI II.

LIEMI II

1,5 DL VETTÄ

0,5 DL ETIKKAA

3-5 RKL SOKERIA

2 TL SUOLAA

1 TL ROUHITTUA VALKOPIPPURI

VUOROKAUDEN KULUTTUA HERKKU ON JO VALMISTA.

KUVAN SÄRJET NOSTETTIIN MUUTAMA TUNTI ENNEN KUVAUSTA VANGINVEDESTÄ.

Luuperua ja horsmavohveleita

Pekka Vepsäläinen:
Ruokaa Suomen luonnosta
- pakinoilla höystettynä
150 s. | Jyväskylän Yliopistopaino 2020

Pekka Vepsäläisen ruoka-aapinen pistää jääkaappia järjestykseen ja antaa ohjeet verrattomaan makukeittoon.

Kristiina Hurmerinta

RUOKAA SUOMEN LUONNOSTA on Pekka Vepsäläisen monipuolinen opus ruoanlaiton saloista Vesannon vinkkelistä. On hauska lukea, kuinka moneen muotoon hän saattelee kotijärvensä kalat. Maistuvien pakinoin höystetty kirja tarjoilee Purasen Marjatan kuorekeiton tai Juutilaisen Sepon haukipullat. Ja voi, kuinka herauttaa vesi kielelle tutustuessa Ukkolan Ailan lahnahtamaan.

Pekka tietää, että liha on luun vieressä maukkainta ja ylistää makukeittoa, jota kustutaan myös

LUUKEITOKSI, LUUPERUKEITOKSI, LUULUILOTIKSI.

JA NÄIN SE SYNTYY

- ESIKYPSETTYJÄ (TAI UUNISSA KEVYEN SUOLAN KANSSA PALVATTUJA) LIHALUITA
- PAISTIN LIENTÄ TAI KEITTOPOHJAA LUISTA
- VETTÄ
- SUOLAA
- PERUJA
- SIPULIA
- LIPSTIKKAA
- PERSILJAA
- MAUSTEPIPPURIA
- PORKKANAA
- LANTTUA TAI NAURISTA

Kirja arvotaan lukijoiden kesken, lähetä yhteystietosi toimitukselle!

Kevään koittaessa kannattaa kerätä horsmia ja pyöräyttää kahvipöytään Pekan ehdottamat horsmavohvelit. Kerralla kannattaa tehdä reipas satsi, sillä niin ne maukkaita ovat. Kirjasta selviää mikä on piipun ihvi tai miten Pekan mukaan tehdään se aenua oekee rantakala. Mainio lahjakirja ja tarpeellinen opus ruoanlaittajan hyllyssä.

Tytin haukisipsit

Kotitalousopettajana elämäntyönsä tehneellä Tytti Mannisella os. Korhonen on ruoanlaiton salat hallussa.

Kristiina Hurmerinta

Haukia nousee Etelä-Konnevedestä kesät ja talvet. Tytti Manninen valmistaa saaliista milloin haukimureketta, milloin fileet paistuvat sellaisinaan pannussa. Haukea pidetään roskakalana, mutta sepä taipuukin kuin taipuukin monen herkkuruuan raaka-aineeksi. Tytin bravuuri on haukisipsit.

”Niitä varten vedän hauen fileiksi suomuiheen ja otan sitten nahan pois. Sitten vaan ruotoja myötäillen leikkaan terävällä veitsellä suikaleita”, hän kertoo.

Marinaadiin hän käyttää oliiviöljyä, lime-mehua, suolaa ja suolatonta kalamaustetta, jossa on paljon erilaisia yrttejä. Haukiviipaleet saavat maustua marinaadissa noin 2 tuntia huoneen lämmössä.

”Sitten paistelen ne rapsakoiksi pannulla, johon laitan nokareen voita. Paistoaikana kääntelen niitä muutama kerran ja aikaa kypsymiseen kuluu muutamia minuutteja. Suikaleethan ovat ohuita”, hän sanoo.

Kyytipoikana Tytti tarjoilee muusia ja appelsiinisalaattia. Ja hyvää on.

Purolan Oton tuohiropponen

Kuva: Iiris Haltimo

VEHNÄSTELYÄ

eli leikinlaskua

Sarjakuuvan huumaa

Iiris Haltimo

"Melko epäkohteliasta porukkaa täällä Maassa.

Kohteliaasti kysyin, että onko tämä kenties pudonnut teiltä. Ei vastausta! No, yritin kuitenkin auttaa pudonneen raajan takaisin paikoilleen."

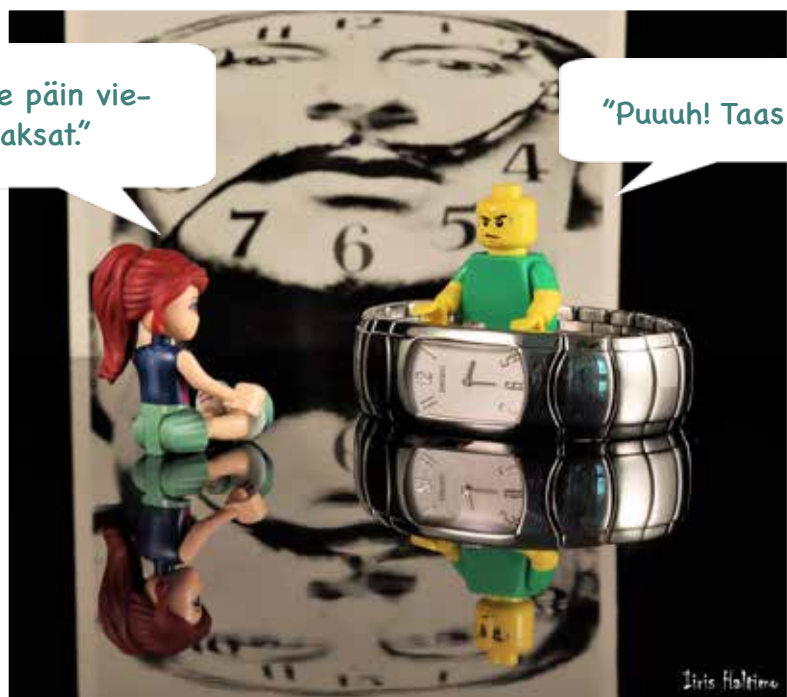
"Kultaseni. Toin sinulle kuun taivaalta, kuten silloin aikoinaan lupasin."

"Voi sentään. Tämä on kuukunen, Ensio-rakas, kuukunen!"

"Vähän tänne päin vielä. Kyllä sä jaksat."

"Puuuh! Taas tätä..."

"Postista päivää! Teille oli tilattu XXXLL verkkokau-
pasta sulkapallo."

"Hiiohoi, hauskuuksia horisontissa!"

"Eihän
tässä ole
mitään
järkeä".

"Kiillota, killota vaan. Tämä menee
Huutokauppakeisarille".

Sulhaspoika pösy­läköpelössä

Kristiina Hurmerinta

Pyysin äidinkielenopettajaa Tuulikki Karhusta miettimään vesantolaisia sanontoja tammikuussa. Siinä puhelimessa tuli jo muutama verraton sana. Erityisen hyvä sana, ylivertainen Tuulikin mielestä oli kutjaella. Sitä on melkein mahdotonta minkään muun sanan voittaa.

Kotiseutuneuvos Unto Eskelisen savolainen sanakirja *Tavvoo savvoo* selittää kutjaella sanaa näin, leikitellä toisen sukupuolen kanssa, flirttailla. Siellä näkkyvät seorantalolla tyttötiij jo poekiin kansa kutjaelovan.

Tuulikin Vesannolla kutjaelu oli kuitenkin joutavan tekemistä, vetelehtimistä, laiskottelua.

Kutjake on saamaton vetelys tavallisimmin miespuolinen. Eihän se kutjake vastoo miestä kuh huussirreijässä.

Tuulikille oli mieleen myös tuppurakelj eli sohjokeli. Muisti hän tavanneensa joskus muutaman viime se minuutin immeisenki, siis myöhästelijän.

Kaikkein hauskin sanarypäs oli hänen mielestään pösy­läköpelöt. Matti-sulhasen silmät olivat pyörähtäneet, kun Tuulikin luona Vesannolla käydessä hänet pyydettiin pösy­läköpelöön.

No, sehän tarkoittaa lehdeksien taittutalkoita. Pösy­lä on kerppu, lehdeskimppu ja pösy­löitä käytettiin lampaiden ja lehmien talvirehuna. Köpelöt puolestaan ovat iltapäivätalkoot, jonka jälkeen saattaa olla luvassa myös talkookahvit ja -tanssit.

”Koita hankkia se Unto Eskelisen savon kielen sanakirja, nii piäset perille”, sanoi Tuulikki.

Viikon lopulla minulla ol jo päevietty laetos sanakirjasta ja kävin töehi.

Puhuimme myös, että olisi kiva laatia sukulaisille pieni savolaisuustesti. Siitäpä hän saisivat tietää ovatko kympin Korhosia vai vetävätkö vesiperän.

OSOOTKO SAVVOO?

TESTI

1. ÖYHÄKKÄ – RAJUILMA
2. PAESTATTOO SÄRKEE – RAKASTAVAISTEN SILMÄPELI
3. RAVVAATTI – SOLMIO
4. PELEMUUTTOO – RAVISTELLA
5. PITTEE ROKULIA – VAPAAPÄIVÄN VIETTO
6. RAPIAT – YLIMÄÄRÄISET, LIAT JONKIN PÄÄLLE.
SINNE OM PUOLJKYMMENTÄ KILOMETRIÄ JA RAPIAT PIÄLLE
7. PIÄLLYSMIES – TYÖNJOHTAJA, PÄÄLLIKKÖ, VASTUUHENKILO, POMO.
MEITÄ SOPPII SATTAAN 99 PIÄLYSMIESTÄ JA YKS VARAPIÄLLYSMIES, JOKA SEKKÄÄ ´EI TIE MITTÄÄ.
8. PIÄRATTAAT – AIVOT. PEKALLA OM PAREMMAM PUOLEISET PIÄRATTAAT,
KELEPOO NIILLÄ ROPLEEMIJA ROPELOEJA
9. NUOHAKKA – ERITTÄIN PYSTYVÄ. VIREÄ, AIKAANSAAVA, NOHEVA.
KYLLÄ HANSKI ON TOS NUOHAKKA HANSLANKARI
10. NURREE PUOLJ PIÄLLÄ PÄE – PAHALLA TUULELLA, ÄKEISSÄÄN. TÄNÄ PÄEVÄNÄPÄ SATTU
POMOLLA OLEMAAN NURREE PUOLJ PIÄLLÄ PÄE, EI SE OSANNA KU ´ÖKKÄÄSTEE (MÖKÖTTÄÄ)

SIELUN- RIESKOO

Juoli taas Rynnälle Ryödi
uuro vuoldulle Sulalle
halaihtulle köyhenelle
pännä pissettä pläkiä
muisto merkkiä, tekee bi
kan san kasvavan edehen
tule vaippen tunnuksella
juhlan julkisen pitostä
Johon Reisan Rehotti
Suri voipa voimallinen
valdija venään malla
kuin oli kukaan kaikki
loka kun lopulle käynyt
huonna Ruin on kirjoitettu
ja tuli tuhannen päälle
Kului Rahdevan Sata
Sen päälle Seisemän toist
Silloin Siunattu Solemmi
Tupell juhla julkiseffi
wiehettihin vielä Kerran
Esiwälda ensin kaikki
herrat oikeuten omaiset

Kaksi kitarakonserttoa

Timo Korhonen, Parainen

MUSIIKKI ON PAIKKA, JOSSA NUOTIT JA HILJAISUUS KOHTAAVAT. (TOSHIO HOSOKAWA)

Kimmo Hakolan (s.1958) kosmopoliittinen ja estoton tapa sekoittaa musiikin eri tyylejä avaa hämmästyttäviä näkökulmia.

Kitara ja kitaramusiikki assosioidaan yleensä vahvasti Espanjan suuntaan. Hakola käyttää periespanjalaisiksi tunnistettavia eleitä häpeämättömästi ja rohkeasti yllättäen kuulijansa.

Keskiajan Andalusiassa arabit, juutalaiset, mustalaiset ja kristityt elivät sovussa keskenään. Tämä hedelmällinen yhteistoiminta edisti myös kansojen ja kansanperinteiden sekoittumista. Kansanperinnettä ei ollut tapana tallentaa kirjoihin, vaan perinteet säilyivät ja kehittyivät siirtyen tekijältä toiselle, edelliseltä polvelta seuraavalle. Blas Infante kirjoitti vuonna 1980 flamenco-termin johtuvan arabian-kielisestä käsitteestä "Felah-Mengus" – vaeltava kansa. Kitarakonsertossaan vuodelta 2008 Hakola haastaa kuulijan kyseenalaistamaan kitarakonserttoihin ja –sävellyksiin liitettyjä stereotypioita. Tilasin konserton Hakolalta Madetoja-säätiön tuella ja teos kantaesitettiin Helsingin kaupunginorkesterin konsertissa huhtikuussa 2008.

Kun sävellän konserttoa, teoksen kantaesittävä solisti on minulle usein innoituksen lähde. Kuvittelen mielessäni solistin konserttisaliin ja kuuntelen, kuinka juuri hän musiikkiani soittaisi.

Kitarakonserttoni on jatkoa klarinettikonsertossani aloittamalla juutalaistausten musiikillisten maailmojen kartoittamiselle. Jos klarinettikonsertto viittasi enemmän Itä-Euroopan juutalaisten balkanilaissävyyiseen klezmer-traditioon, kitarakonsertto pohjaa Espanjan ja Pohjois-Afrikan sefardijuutalaisten perinteeseen.

Ensimmäinen osa on matka neutraalista urbaanista downtownista etnisempään maisemaan. Osa on myös tekstuurityyppien taistelua, nykäyksittäistä ajautumista ja sulautumista karakterista toiseen – nyt kuitenkin rohkeimmin leikkauksin ja harmonian fokusta vahvemmin kärjistäen kuin klarinettikonsertossani tai muissa allegro-topoksissani.

Toinen osa Adio on saanut nimensä ladinonkielisestä laulusta Adio Querida. Vietin monta vaikeaa hetkeä miettiessäni, haluanko liittää tämän koskettavan laulun konserttooni. Vanhoilla sefardilauluilla on kuitenkin kiinnekohta kokemushistoriassani: tutustuin Pariisissa pienen sefardiyhteisön jäseniin ja pääsin osallistumaan heidän suloista lämpöä huokuvaan juhliinsa, joissa laulu on poikkeuksellisen vahvasti läsnä. Adion lumoava melodia on piirtynyt lähtemättömästi mieleeni.

Kolmannen osan nimi on Ghetto. Se on unenomaisen äänikuva fiktiivisestä getosta jossain päin Andalusiaa. Olen halunnut luoda elokuvamaisen tunnelman, jossa musiikillisen muodon katkelmallisuus pysäyttää ajan kuuntelemaan ja tarkkailemaan ympäristön ääniä. Eri puolilta kantautuu flamenco-tyyliä kirjo, toisinaan hyvinkin etäännytettyinä. Puheensorina kommentoi kuultua ja innostaa solistia yhä uusiin kokeiluihin. Paikoin kajahtaa ilmoille juutalaisen kulttuurin universaalia veriyhteyttä alleviivaava tuttu balkanilaissävyyinen rieha, nyt kuitenkin flamencon eri moodeihin mukautettuna.

Teos on omistettu Timo Korhoselle.

Toshio Hosokawa (s. 1955) on toisenlainen esimerkki nykyajan kosmopoliittisesta taiteilijasta. Sukupolvensa menestyneimpiin kuuluva säveltäjä yhdistää taiteessaan keskieurooppalaisen modernismin ilmaisutapoja japanilaiseen perinteeseen käyttäen sekä länsimaisia että japanilaisia soittimia. Hosokawan laaja tuotanto sisältää teoksia soolosoittimista jättikokoonpanoihin. Voyage IX "Awakening" (Matka IX "herääminen") vuodelta 2007 toteutui Varsovan Syk-

sy-festivaalin, Camerata Athens-orkesterin ja Turun filharmonisen orkesterin yhteistilauksena. Konsertto kantaesitettiin syyskuussa 2007 Varsovassa.

Tämä teos on yhdeksäs vuonna 1997 aloittamassani sarjassa Voyages (matkoja), Voyage-teokset ovat konserttoja solistille ja yhtyeelle tai orkesterille. Teoksissa solisti symboloi ihmistä ja orkesteri maailmankaikkeutta ja luontoa, jotka sulkevat toisensa syleilyynsä. Ihminen kasvaa ja saavuttaa todellisen itsensä löytäessään harmonian luonnon kanssa.

Teoksessa Voyage IX kuvittelin kitaran lootuskukaksi ja jousiorkesterin vedeksi, pieneksi lammeksi.

Lotus lähettää juurensa syvälle mutaan lammenpinnan alla; kukan varsi matkaa veden läpi pintaa ja tavasta kohti; nuppu puhkeaa kukkaan kohti aamuauringkoa.

Jousten pitkät äänet sävellyksen alussa kuvaavat veden väreilyä; matala rekisteri kuvaa veden maailmaa; vieläkin matalammat äänet kuvaavat mutaa lammen pohjassa; korkeammat äänet kuvaavat taivaanranta. Kurottaessaa hienovaraisesti lammenpinnan yläpuolelle, Lootuksen nuppu laulaa kukkimisen kaipausta aamuauringossa paistatellen.

**KUKKA JA MINÄ OLEMME YHTÄ –
KUKAN LAULU ON MINUN LAULUNI;
KUKAN HERÄÄMINEN ILMAISEE
SIELUNI PUHDISTUMISTA JA
SIELUNI AVAUTUMISTA.**

TOSHIO HOSOKAWA

*Levy arvotaan
lukijoiden kesken,
lähetä yhteystietosi
toimitukselle!*

Pääsiäisikoni

Petri Korhonen, Helsinki

Tämä Kristuksen ylösnousemusta kuvaava ikoni asetaan kirkon keskelle pääsiäisenä, mutta myös jokaisena sunnuntaina, kun vietämme liturgiajumalanpalvelusta, onhan jokainen sunnuntai ylösnousemuksen päivä ja siinä mielessä myös aina "pieni" pääsiäinen.

Ikonin keskellä on kuvattu ylösnoussut Kristus valokehän ympäröimänä. Kehä kuvaa luomatonta valoa ts. Kristuksen jumalallista kirkkautta. Kristuksen alapuolella, hänen jaloissaan, näemme Hänen rikki polkemansa tuonelan portit ja niiden alla tuonelan pimeyden. Kristus pitää molemmilla puolillaan kädestä kahta hahmoa, miestä ja naista. Nämä ovat Aadam ja Eeva jotka Kristus nostaa pois

kuolemasta ja Tuonelan pimeydestä. Kristuksen vasemmalla puolella Aadamin takana ovat ylösnousemuksen ihmettä ovat todistamassa Johannes Kastaja, Kuninkaat Daavid ja Salomo sekä nuorukainen profeetta Daniel. Oikealla puolella Eevan takana näemme Mooseksen ja hänen poikansa Sethin paimensauva kädessään. Kristuksen yläpuolella enkelit kannattelevat käsissään Kristuksen Kunniallista ja eläväsitekevää ristiä.

Näin ikoni kaikkinaisenä kuvaa Kristuksen ylösnousemusta kolmantena päivänä ja voittoa kuolemasta. Pääsiäistroparin sanoin: "Kristus nousi kuolleista, kuoleamalla kuoleman voitti ja haudoissa oleville elämän antoi!"

Savonkieli muistaa ruokkia myös silmää

*Tavvoo savvoo on savolaisilmaisujen
rönsyilevä runsaudensarvi*

Kristiina Hurmerinta

Kotiseutuneuvos Unto Eskelisen laatima sanakirja Tavvoo savvoo aloitti maassamme murrebuumin vuonna 1997. Kirja on ollut jo pitkään loppuunmyyty. Tavvoo savvoo- teos on päivitetty versio aiemmasta kirjasta ja ilmestynyt vuonna 2018.

Sanakirja on verraton apu esimerkiksi luettaessa Pekka Vepsäläisen savonmurteella kirjoitettua romaania.

Kirja antaa esimerkillistä opastusta kiännätellä ja viännätellä savvoo. Mitä opin kirjaa selailtuani?

Miksi Savossa sanotaan, että sannoo, opetelloo, leppee ja männöö? No, kun se on se yleisgeminaatio eli kahdennus, joka savossa tarkoittaa lyhyttä painollista tavua seuraavan konsonantin kahdentumista pitkän vokaaliaineksen sisältävän painottoman tavun rajalla. Siksi tyttö halloo ja mummo makkoo.

Savon itäsillä alueilla on erikoisgeminaatio ja siellä pelto on pelttoo, Kuopioon on Kuopijoon, siellä männään hiihtämmään poekkain kanssa.

Savossa on ressiä, siellä ajetaan raktorilla ja Brofeldt on Ruuhveltti. Se on sitä samanalkuisten konsonanttiyhtymien lyhentämistä.

Kolmas kiinnostava erikoisuus on se, kun savolainen haluaa höystää, hienosäätää haastatteluaan tässä ja nyt, milteipä loputtomiin. Höystöjen tarkoitus on kuvailla asiaa kuulijan silmälle. Poika ajaa autoa kuulosta perin tylsältä, koska savolainen hienosäätää ajelun. Poeka ajoo örhältää, lintu lentee hujottaa, ukko seistä toljottaa, koira istua könöttää.

Näiden lisäksi sanakirjassa kerrotaan puristussupistumista, assimilaatioista ja herrasteestä. Morsian ei sano savossa tahdon vaan tahon. Herraste on d-kirjain ja sitä savossa ei sanota. Se joko katoaa tai korvataan konsonantilla.

Karttulasta kotoisin olevan äidinkielenopettaja Tuulikki Karjalaisen mielestä ylivertaisin savon sana on kutjaella.

Eskelisen Tavvoo Savvoo sanakirjan mukaan se tarkoittaa saamatonta, vetelystä ja sitä käytetään tavallisimmin miehestä. Kirjan merkillisin sana oli omasta mielestäni suterullukka. Ja voisiko sitä mitenkään arvata naisen alushameen taskuksi. Iloa tavvaamiseen!

Unto Eskelinen

Tavvoo savvoo.

Savon kielen sanakirja, päivitetty laetos, 283 s.

Docendo

ISBN 978-952-291-563-8

*Kirja arvotaan
lukijoiden kesken,
lähetä yhteystietosi
toimitukselle!*

IKIKUUSET TUMMIN LASKOKSIN
LUO VARJOJA RINTEIDEN LAITAAN
KOHTI LAAKSOA HILJAISNA KULJEKSIN
OLEN PUETTU PALTGINAPAITAAN

SIELLÄ JOSSAIN ALHAALLA LAAKSOSSA
ON VIHREÄ SANIAISLEHTO
JA SINNE VUOSIEN SAATOSSA
ON LAULUISTA LAADITTU KEHTO.

MINÄ KEHTONI SAMMALIN SISUSTAN
JA SANIAISOKSILLA PEITÄN
UNILAULUUN ITSENI NUKUTAN
UNEN MYÖTÄ HYVÄSTIT HEITÄN.

SIELL' JOSSAKIN SUURESSA KUUSESSA
ON MUSTARASTAALLA PESÄ
JA SEN LAULU SOI ILTATUULESSA
SINUN LUOKSESI JOKA KESÄ.

LAULUSSA LAINEEN IHMISEN IKÄ,
LIPLATUS LIKEMMÄ MERTA.
PYÖRTEISSÄ VIHNASTI PYÖRÄHDELLEN,
SELKIEN SINESSÄ LEPÄELLEN.
ELÄMÄ AINUT JA KERTA.

TARMO KALLIO, 1989

Sulava sanankäyttäjä

Kristiina Hurmerinta

Kirjailija Pekka Vepsäläinen taitaa Sisä-Savon murteen koukerot. Pienessä viinakirjassaan tai savoksi kirjoittamassaan romaanissa hän kieputtaa lukijaa liki umpisolmuun ja saa nostatettua vedet silmiin. Pakko on lukea lauseet kahteen kertaan ja ääneen, jotta pääsee kirjailijan sanojen silmukoihin käsiksi. Ja sujuuhan se, kun ottaa klassisen pienen neuvokin ja antaa kielen viijä männessään.

Pekka Vepsäläinen pyörähti Konnevedellä uunituotosten kirjojen kanssa. Teoslista on vakuuttava ja uutta tulossa kaiken aikaa. Kirjoittaminen on selvästi hänen toinen luontonsa. Historian ja filosofian opettajana hänellä on hyvä pohja elämän ja ilmiöiden tarkkailuun. Romaanisarja Pekka ja Anna kuvaa 1897-1912 muun muassa kansanelämää sekä talouden ja kulttuurin kehitystä. Ja huipentuu kolmannessa osassa talvisodan myrskyistä välirauhaan. Historianopettajalla ovat faktat kohdallaan.

Ukkolan Helinän poika ei ujostele kertoessaan kirjoistaan, itsestään, elämästään. Kuoromies on tottunut liikkumaan joukoissa ja ottamaan paikkansa. Puheen kääntyessä musiikkiin, hän kajauttaa Carl Michael Bellmanin juomaulun ”Sarkkasi juo”. Sanat on tietysti Sisä-Savoksi, ”Drick ur din glas”, kääntyy leppoisesti muotoon ”Ryyppeeppäs poes”. Se on Vepsäläisen ominta murtetta, jota puhutaan Vesannolla, Karttulassa, Tervossa ja vaikkapa Suonejoella.

”Olen hullu historian opettaja, jolla on tuplavarmistus. Minulla on nimittäin sekä ADHD että Asperger oireyhtymät”, hän sanoo ja nauraa päälle rehevästi.

Loistava diagnoosi luovalle ihmiselle. Toinen puoli panee hösseliksi ja toinen jarruttaa. Siinä välissä tapahtuu luomisentyö.

Tuotteliaana kirjailijana viime vuonna ilmestyi kaksi kirjaa, *Ruokaa Suomen luonnosta – pakinoilla höystetynä* ja toinen 2020 ilmestynyt on kokonaan savon murteella kirjoitettu romaani *Heimosta seassa*.

**Kirjoja arvotaan
lukijoiden kesken,
lähetä yhteystietosi
toimitukselle!**

Filosofian kandidaatti Pekka Vepsäläinen on Vesannon yläasteen ja lukion historian ja filosofian opettaja. Hän on Ukkolan Korhosia äitinsä Helinän puolelta. Isä on metsuri ja pienviljelijä Kustaa Jalmari Vepsäläinen. Hän on kirjoittanut historiallisen romaanisarjan Annasta ja Pekasta. Laajaan tuotantoon kuuluu myös runokokoelmia, kaskuja, vitsejä ja sanaleikkejä eri murteilla.

WSOY:n suosittujen murrenromaanien sarjassa on myös Pekka Vepsäläisen laatima Sisä-Savon murteen sanakirja, Aena kun silimä välttää.

Naisellista historiaa Suomesta

Hannu Korhonen, Orimattila

Kaisa Kyläkoski on tuottelias sukututkija ja kirjoittaja. Hänen sähköisessä julkaisuluettelossaan on parikymmentä kirjaa ja lähemmäs kolmekymmentä artikkelia. Blogissaan Sukututkijan loppuvuosi hän on vuosien aikana käsitellyt monenlaisia historiallisia ja yhteiskunnallisia aiheita, eniten sukututkimukseen liittyviä. Naisellista historiaa ei ole kirjoiteta uusimpia, mutta edelleen mielenkiintoinen, sillä historialöydökset ovat ajattomia. Esipuheessa tekijä sanoo blogistaan, että ”sen sisältö on ollut perin sekalaista”. Sama koskee tavallaan myös tätä kirjaa, sillä se perustuu monien töiden yhteydessä tehtyihin arkistolöydöksiin.

Kirja koostuu 32 esseestä, pituudeltaan puolesta sivusta viiteentoista. Tyypillinen on avausjuttu Kinnasneula kädessä. Taustoituksen merkitys on suuri, sillä samoista tekniikoista ja työvälineistä on käytetty monia nimityksiä ajan ja paikan mukaan. Työvälineen nimi viittaa neulomista (eli puikoilla kutomista) ja virkkaamista edeltäneeseen kinnasneulatekniikkaan eli kinnasompeluun, jonka juuret ulottuvat arkeologisten todisteiden mukaan lähes kahden tuhannen vuoden taakse. Tekniikka tuli Suomeen tuhatkunta vuotta sitten muun muassa Euran Luistarista teh-

tyjen arkeologisten löytöjen perusteella arvioiden. Työohjeita ei kirjoitettu muistiin, vaan tiedot ja taidot periytyivät äidiltä tyttäreille suullisesti ja työopetuksen kautta.

Toinen naisten hallussa ollut elämänaalue oli ruoka. Vanhemmilta vuosisadoilta ei ole montakaan ajaltaan olevaa kuvausta Suomesta. Niitä muutamia, joita on, tekijä käsittelee jutussa Ruokataloudesta 1700-luvulla. Talonpoikaisen talouden ruokia kuvasi Jonas Mennander, myöhemmin Pirkkalan kirkkoherra, vuonna 1699 ilmestyneessä arkkiveisussaan Huonen-speili – lyhykäiset opixi caikille JaloMaxi. Siitä tekijä lainaa useita kuvaavia otteita, esimerkiksi ”Liha, leipä miehen ruoka, / puuro, piimä piian ruoka, / vellinki vasikan juoma”. Teoksesta on julkaistu selityspainos vuonna 1998 nimellä *Huoneen peili*.

Säätyläisten ruoista ja ruoka-aineksista on kuvauksia esimerkiksi pietistijohtaja Petter Schäferin päiväkirjassa, jota hän kirjoitti 1700-luvun alussa ollessaan vangittuna Turun linnassa uskonnollisista syistä. Siinä on yksityiskohtaisia kuvauksia, jopa ruokareseptejä. Se on julkaistu vuonna 2000 nimellä *Minä Pietar ja minä Anna*.

Kyläkosken tyyliin kuuluu, että artikkeleissa ei ole lähdeviitteitä. Kirjan lopussa on kuitenkin jakso *Sisällys ja lähteet*, jossa lähteet mainitaan artikkeli artikkelilta. Muuta sisällysluetteloa tai hakemistoa kirjassa ei olekaan. Viisinetoista sivuineen luettelo osoittaa, miten laajasta materiaalista tiedot on koottu, ja antaa lähtökohdan tarkempiin tiedonhakuihin. Ne ovat välistä tarpeenkin, sillä alkuperäislähteiden kirjoittajista, esimerkiksi edellä mainituista Mennanderista ja Schäferistä, kirjassa ei mainita muuta kuin nimi.

Pääosa kirjan sisällöstä on kuitenkin naiskohtaloita. Yksittäisinä mainintoina ne kiinnostavat tuskin muita kuin tietyn suvun vaiheita selvittelevää sukututkijaa. Samantapaisten tapausten toistuminen ja kokoaminen yhteen alkaa kuitenkin rakentaa ajankuvaa. Esimerkiksi Jätetyt-artikkelissa on kymmenen tapausta 1600-luvun alkupuolelta. Siveettömyyteen suhtauduttiin silloin ankarasti Mooseksen lain mukaan. Kuolemaan tuomittiin sekä miehiä että naisia, joskus kaksinnaimisesta saatettiin tuomita kuolemaan hyvässä uskossa toiminut petetty vaimokin.

Seuraavakin vuosisata saattoi olla ankara naiselle, ei aina niinkään lainsäädännön vuoksi, vaan yhteiskunnan salliman mielivallan takia. Kehrääminen oli käsityötä, mutta tekijöitä ei ollut tarpeeksi. Siksi Turkuun perustettiin kehruuhuone naisten rangaistuslaitokseksi. Sinne tuomittiin irtolaisia joskus keveinkin perustein ja myös siksi, että vaimo ei suostunut sukupuoliseen kanssakäymiseen aviomiehensä kanssa. Artikkelit Turun kehruuhuoneella kertoo, miten julmiksi olosuhteet saattoivat muodostua, kun rangaistuslaitoksen toiminta ulkoistettiin yksityisen hoitoon.

Ei kaikkien naisten elämä kurjaa ollut 1700-luvullaakaan. Arkistoista löytyy tietoja Amerikkaan palvelukseen päässeistä piikatyöistä, Tukholmassa koulutetuista suomalaisnaisista ja myötäjäisarpajaisista. Viimeksi mainituilla pyrittiin helpottamaan talopöytänaisten avioitumista ja siten rohkaisemaan uusien veronmaksajien synnyttämiseen. Hyvän vaimon ominaisuudet, Vaatteilla on väliä ja kun mertahameet olivat muuvia kertovat myös ajan tavoista.

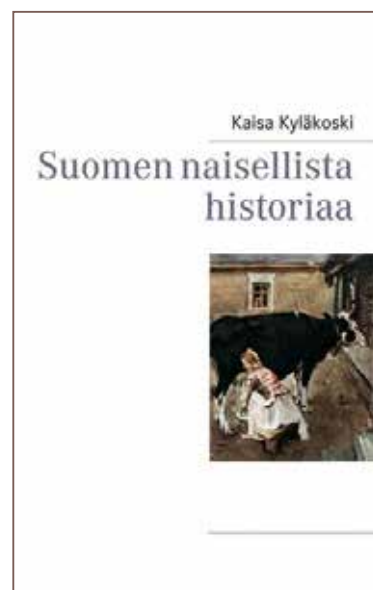
Sanomalehdistön tulo 1700-luvun lopulta alkaen auttoi tallentamaan monia pieniä sattumuksia, joita ei aikaisemmin kirjattu mihinkään. Näitä on muiden

muassa artikkeleissa *Muistiin merkittyjä synnytyksiä, Sudentappaja ja Eukon aarteet*.

Rautalammin Korhosia sivutaan kahdessa artikkelissa. Edellä jo mainittu *Vaatteilla on väliä* perustuu kansanrunoilija Paavo Korhosen, Vihta-Paavon, runoon Turhuudesta. Se on Vihta-Paavon runokokoelman ensimmäisessä ja toisessa painoksessa numerolla 32 sekä sukuseuran julkaisemassa kokoelmassa numerolla 27 nimellä Kirkkoväen tarinoita.

Toinen lähelle tuleva maininta on kertomuksessa Enkelin höyhenistä. Sen kohdehenkilönä on Aurora Hirn, o. s. Westzynthius, jonka veli Birger Westzynthius oli esillä Wanha Tuomas -lehden jutussa Korholan kartanon synty (WT 2017 s. 30–35).

Suomi on niin pieni maa, että monet muutkin suvut voivat löytää Kyläkosken kirjasta kiinnostavia yksityiskohtia.

*Kaisa Kyläkoski
Suomen naisellista historiaa.
Books on Demand, Helsinki 2013, 156 s.*

KMarket

KYLÄN PARAS LÄHIRUOKA- KAUPPA

LAADUKASTA LÄHIRUOKAA

mm. seuraavilta tuottajilta:

- Juonolan tilan puhdasta pihvinaudanlihaa eri muodoissaan
- Suopirtti Highland -tilan eksoottisen ylämaan karjan tuotteita
- Haapamäen tilan luomukaritsaa
- Perinteikkään Ruotajärven tilan karitsaa
- Puhtaan Siikakosken ja Savon Taimenen kirjolohet
- Konneveden kuuluisat muikut ja muut järvikalat
- Äijälän Rossin savu- ja kylmäsavulohet
- Hannulan peruna
- Ristonkorven laadukkaat ja mehukkaat tomaatit
- Jarasken tilan mehukkaat mansikat ja muut paikalliset marjat
- Mannisen leipomon legendaarinen ruisleipä
- Hankasalmen Annen Pienen Piirakkapuodin kotileipomon liha- ja karjalanpiirakat
- Sumiaisten makea hunaja
- Keiteleen Makkeen mökin Hunaja
- Hankasalmen Gluteenittomat Leipomon tuotteet
- Hinkkalan Kartanon Gluteeniton Luomu Kaurahiutale
- Kuopion Perinnetuotteen "kultamitali" kalakukot
- toimituspäivänä vielä lämpiminä

**Leikkaamme haluamasi
kokoisen pihvin tai palan!**

Fileoimme myös kalasi!

Lähiruokakauppaasi palvelee - edullisesti ja vastuullisesti!

KMarket
KONNEVESI

- Kauppatie 28
- p. 017 559 8500
- ma-la 7-21
- su 10-21

VEIKKAUS

facebook

Parasta palvelua elämän eri vaiheisiin

Tervetuloa asioimaan!

Oman talouden hallintaan

- käyttely- ja talletustilit, POP Visa -kortit
- verkko- ja mobiilipankki, e-asiakaspalvelu, e-lasku, suoramaksu
- käteisautomaatti kaikille korteille Konnevedellä, 24 h

Vaurastumiseen

- sijoitustilit, POP Rahastot, POP Salkku ja arvopaperit
- POP Tuottovakuutus, POP Elämänvara

Unelmien toteuttamiseen

- pankkilainat
- POP Jousto, POP Pikalaina, POP Takaus
- lainavakuutukset

Tärkeimpien turvaamiseen

- POP Perusturva, POP Vakavan sairauden vakuutus
- POP Vakuutus - Tutustu vakuutuksiin www.popvakuutus.fi

Omaisuuksien hoitoon / notariaattipalvelut

- perinnönjaot, perukirjat, ositukset, testamentit, pesänselvitykset
- sukupolvenvaihdot
- notariaattitoimeksiantona kiinteistöjen ja asuntojen välitys
- kaupat ja kaupanvahvistukset

Laaja veroasiantuntemus

POP Pankki

KONNEVESI
HANKASALMI
LIEVESTUORE
SUMIAINEN
SUOLAHTI

Kauppatie 29	p. (014) 5181 230
Keskustie 30	p. (014) 5181 270
Liepeentie 10	p. (014) 5181 270
Sumiaisraitti 16	p. 0400 518 638
Asemakatu 10-14	p. 0400 518 009

www.poppankki.fi

K Market

RAUTALAMPI

Palvelu pelaa

ark **7-21**

la **8-21**

su **9-18**

LAADUKASTA LÄHIRUOKAA JA PALVELUJA

- Mannisen Kotileipomon leivät
- Savon Taimenen kalat
- Mesitorpan hunaja
- Hinkkalan Kartanon gluteeniton kaurahiutale
- Hankasalmen Leipomon gluteenittomat tuotteet

- Latsinmäen puutarhan kurkut ja tomaatit
- Teeleidin teet
- Nenosen Mansikkatilan tuotteet
- Tolmulan Tilan marjat
- Vehviläisen perunat
- Rautalammin metsähunaja

- Maitomaan tuotteet
- Peltolan juustot
- Ravintola Nuapurin ruoka-annokset
- Jahti & Vahti koiran ruuat
- Asiakastoiveet
- Ostosten keräys ja kotiinkuljetus
- Paistopisteestä tuoreet ja herkulliset makeat sekä suolaiset leivät ja leivonnaiset

LAHJAKORTTIPALVELUT

K Market
RAUTALAMPI

Kuopiontie 32, 77700 Rautalampi
Puh. 020 700 6200
Irene.Komulainen@k-market.com

TERVETULO!

Meidät löytää myös

Tervetuloa Konnevedelle!

Me Konnevedellä keskitymme siihen, mikä meillä on parasta: kiireettömyys, puhdas luonto ja kauniit vesistöt.

Konnevedeltä löytyy jokaiselle jotakin: Etelä-Konneveden kansallispuisto tarjoaa helposti saavutettavasti katsauksen kappaleesta kauneinta Suomea, Konneveden koskireitti puolestaan mahdollisuuden päästä tavoittelemaan villiä järvitaimenta upeissa koskimaisemissa, runsaat luontopolut joka kerta jotakin uutta nähtävää, lintutornit komeita näkymiä niin lintuihin kuin kauemminkin - laavut ja nuotiopaikat tarjoavat paikan hengähtää luonnon helmassa.

Voit majoittua pienessä perhehotellissa, lomamökeissä tai vaikka laavulla luonnonhelmassa. Karavaanareille ja veneilijöille yöpaikka löytyy Häyrylänrannassa, joka toimii myös runsaiden palveluiden porttina kansallispuistoon.

Löydät meidät myös somesta:

ARTTELISSA TEITÄ
PALVELEVAT

Mari

Floristimestari

Veera

Floristi

Reeta

Yrittäjä

Salli

Pukeutumisneuvoja

TERVETULOA

Yllättävän ihana LIFESTYLE MYYMÄLÄ

*sisustusta

*kukkia

*vaatteita

*marimekon jälleenmyyjä
vuodesta 2011

Meidät löydät:

Kuopiontie 28, Rautalampi

www.arttelishop.fi

www.arttelishpo.com

0400355440

Seuraa meitä:

Salmenharju

**HÄTÄVARAN
LOUNAS & JUHLA**

Maukasta ruokaa
arkeen ja juhlaan

SEIJA JA HANNU KORHONEN

Salmenkyläntie 23

44300 KONNEVESI

0400840229

0408335454

www.salmenharju.com

VESANTO
#SYDÄNMAA

MANNISEN KOTILEIPOMON LEIPÄ ON MAANKUULUA

Kaiken alku on juuri ja se on osattu pitää Mannisella hengissä jo muutaman vuosisadan ajan.

Leena Manninen perusti aikoinaan Mannisen leipomon miehensä Heikin kanssa. Leipää hän on leiponut lähes koko ikänsä.

”Meijän talossa on totuttu aina tekemään se mikä pystytään”, Leena Manninen sanoo ja pyöräyttää malliksi ruisleivän nupin.

Leivän nupista seurataan taikinan kohoamista. Kun nuppi on sulanut osaksi leipää se on valmis pais-tettavaksi. Nuoret tytöt saatiin pyöräyttämään leipiin kunnon nupit aikoinaan, kun sanottiin, että mitä terävämpi nuppi, sitä viisaamman miehen saa. Ja Manniselta onnistuu. Nuppi on niin terävä. Niin täydellinen. Ja Heikki? Lähes täydellinen mies.

Enää Leena ei ole leipomon puolella, mutta pitää tarkkaan silti silmällä leipomon touhuja. Nyt on jo kolmas kolmas sukupolvi menossa.

Mannisen leivän juuri on varmuudella 1700-luvulta, mutta valistunut arvio osuu vuoteen 1563, jol-loin oltiin osa Ruotsin valtakuntaa. Maata hallitsi Kustaa Vaasa, joka oli jakanut maita Savoa asutta-ville alamaisilleen.

KUKAT HYMYILIVÄT KANSANPARANTAJALLE

Kansanparantajan Aleksanteri Viinikaisen (1851–1933) aitassa Hankasalmen museokylässä on esillä hänen jäämistöönsä kuuluvia esineitä taloustarvikkeista parantajan työkaluihin.

Aikalaiset kutsuivat Viinikaista Mäyrämäen Santeriksi. Hän eli elämänsä pienessä Heinämaan torpassa lähellä kotitaloaan parantaen luokseen saapuvia ihmisiä ja hoitaen puutarhaansa.

Varsin valistunut parantaja oli vapaa-ajatteliija, joka opetteli itseskeen lukemaan ja kirjoittamaan. Jotta lääkeaineiden keskinäisistä suhteista ja vaikutuksista pääsisi perille, olisi pakko opetella myös latinaa. Se taito oli 1800-luvun lopulla peräkylillä asuville erittäin harvinainen.

Santeri otti vakavasti parantajan toimensa ja hankki itselleen lääketieteellistä kirjallisuutta. Hänen laajasta kotikirjastostaan löytyi muun muassa Ihmisruumis, sen rakenne ja hoito, Kodin sairaanhoito, Lääkäriohjeita lastentaudeissa, Lönnrotin Flora et Fennica ja Talonpojan kotilääkäri.

Lääketieteellistä osaamista hän osoitti muun muassa hoitamalla taitavasti kuumesairaita erilaisin käärein, ommellen haavoja ja parantaen luunmurtumia.

Santerin puutarhassa kasvoi lääkekasvien rinnalla myös kukkia. Hedelmäpuittensa ja marjapensaittensa tervellisyydsarvoista hän oli hyvin tietoinen. ”Tulkaa katsomaan, kuinka kukat hymyilee”, oman aikansa kukkaterapeutti saattoi kehottaa luonaan vieraillevia ihmisiä.

Santeri ei jättänyt kukkia vain silmäniloksi vaan hän kehotti tekemään niistä hiestyttäviä juomia.

Hankasalmen museon parantajan aitan pysyvässä näyttelyssä on esillä myös tuon ajan kansanomaisia käsityksiä parantamisesta ja kasvilääkinnästä.

www.hankasalmenkotiseutuyhdistys.fi

<https://emuseo.fi/hankasalmi>

hankasalmen museokylä

Hallan tupa

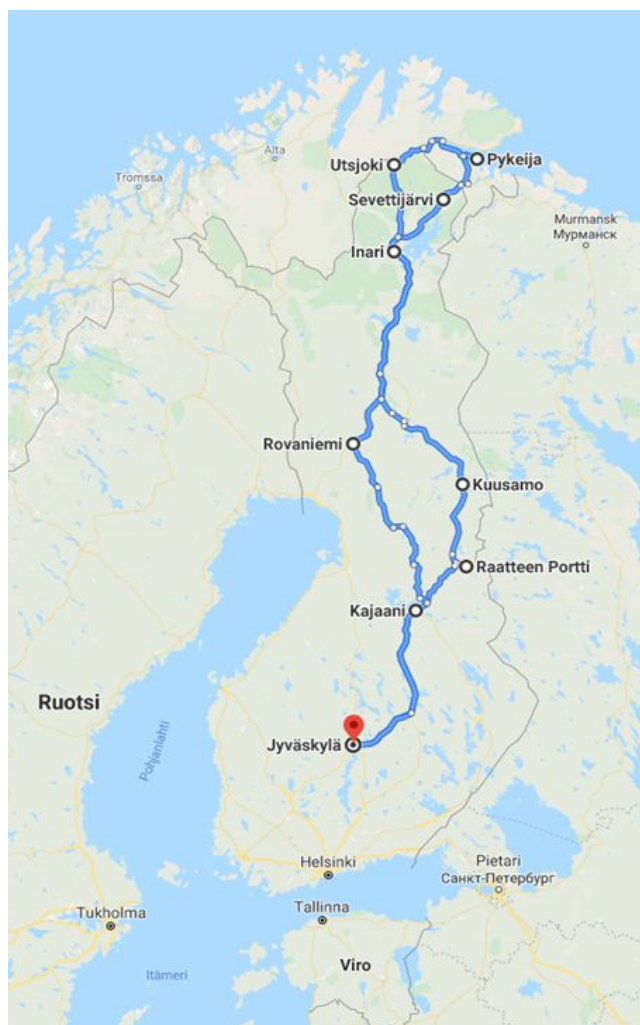
Hankasalmen
Kotiseutuyhdistys

RUSKA- JA KULTTUURIMATKA PYKEIJAAAN 12-18.9.2021

Viime vuonna yhdistyksemme oli järjestämässä matkaa Lappiin ja Norjaan. Matka jäi toteutumatta Koronaviruksen leviämisen ehkäisemiseksi annettujen rajoitusten ja suositusten vuoksi. Matka yritetään järjestää uudelleen tänä vuonna yhteistyössä muutaman sukuseuran, Pohjois-Savon Metro ry:n ja Puolakan Valmismatkat Oy:n kanssa. Lehtemme painoon mennessä ei tarkkoja matkan hintatietoja ole saatu. Vuosi sitten matkan hinta oli 665 € (vähintään 40 matkustajaa) tai 725 € (vähintään 30 matkustajaa) Oheisessa kartassa matkan aloituspaikkakunnaksi on merkitty Jyväskylä. Osanottajien lähtöpaikkatoivotukset huomioiden se voi olla jokin muukin paikkakunta Savossa tai Keski-Suomessa.

Tarkka matkaohjelma on laadittu, mutta se ei mahdu tähän esittelyyn mukaan. Myös majoituspaikkoihin voi tulla muutoksia. Mainittakoon tässä, että matkan ensimmäisenä päivänä tutustutaan Raatteen tien taistelupaikkoihin ja Talvisotamuseoon Suomussalmella. Toisena päivänä Kolttakulttuuriin Inarin Sevettijärvellä.

Kolmas ja neljäs matkapäivä ollaan Pohjoisen Jäämeren rannoilla Pykeijassa ja Vesisaarella. Siellä tutustutaan muun muassa Ruijansuomalaiseen kulttuuriin. Viidentenä matkapäivänä kohteena on Inari, Saamelaismuseum Siida ja Lemmenjoen kullankaivajien hautausmaa. Kuudes matkapäivä vietetään Saariselällä ja seitsemäntenä ajetaan kotiin. Kotimatalla tutustuminen Rovaniemen Arktikumiin. Matkan ajankohta on syksyllä, jolloin on hyvin todennäköistä, että nyt voimassa olevat koronaviruksesta johtuvat rajoitukset on purettu. Koronan matkustusrajoitusten jälkeen tällaisten matkojen kysyntä on suuri. Ilmoittaudu mukaan matkalle nyt, näin varmistat paikkasi bussissa. Nyt tehdyt ilmoittautumiset eivät ole sitovia.

Tarkka matkaohjelma ja hintatiedot julkaistaan seuramme internet-sivuilla:

<http://rautalamminkorhonet.fi> Ohjelmaa päivitetään koko ajan.

Ilmoittautumiset sähköpostiin:

metops.ilmoittautumiset@gmail.com mainitse ilmoittautuessasi yhteystietosi (puhelin ja/tai sähköposti) ja mistä lähdet mukaan (oheinen kartta). Sinuun otetaan yhteyttä ja kysellään tarvittavat lisätiedot. Lisätietoja matkasta antaa puhelimitse Juhani Korhonen 050-4916868 (soita mieluiten 15 – 18 välisenä aikana).

Varmista paikkasi Jäämeren ruskabussissa ja ennakoilmoittaudu matkalle nyt!

Matkavastaava Juhani Korhonen

Sukuneuvosto

JÄSEN

Puheenjohtaja

Ilkka Korhonen
Kapteeninkatu 26 A 18, 00140 Helsinki
Puh. 040 581 5549
ilkka.t.korhonen@gmail.com

Varapuheenjohtaja

Seppo Korhonen
Ketsunmäentie 83, 41370 Kuusa
Puh. 0400 642 649
seppo@korhonenoy.com

Wanha Tuomas -lehden päätoimittaja

Kristiina Hurmerinta
Kauppatie 17, 44300 Konnevesi
Puh. 045 263 0307
hurmerinta.kristiina@gmail.com

Rahastonhoitaja

Juhani Korhonen
Pihlajakatu 36, 77600 Suonenjoki
Puh. 050 491 6868
mhojk@hotmail.com

Sihteeri

Petri Korhonen
Peiponkatu 7, 00770 Helsinki
Puh. 040 762 3320
petri.korhonen@rakennuspetaja.fi

Reijo Korhonen
Tuhkalaisentie 31, 17220 Pietilä
Puh. 0400 972 142
reijo.korhonen@aamos.fi

Pertti Korhonen
Ukonsalmentie 17, 56100 Ruokolahti
Puh. 040 547 1625
ppk644@gmail.com

Osmo Korhonen
Leväntie 3, 72330 Tiitilänkylä
Puh. 040 565 5467
osmo.korhonen@pp.inet.fi

HENKILÖKOHTAINEN VARAJÄSEN

Eeva Takala
Tappuratie 9, 44150 Äänekoski
Puh. 044 545 6588
eeva.a.takala@gmail.com

Markku Savolainen
Alakyläntie 92, 44350 Istunmäki
Puh. 050 380 8442
markku2.savolainen2@gmail.com

Markus Korhonen
Kirkkokatu 46 A 13, 70100 Kuopio
Puh. 040 545 3872
markus_korhonen@hotmail.com

Eija Peltonen
Puolukkatie 20, 77600 Suonenjoki
Puh. 050 401 4053
eija.m.peltonen@gmail.com

Eeva-Liisa Hassinen
Kierinniementie 41, 77700 Rautalampi
Puh. 050 368 7570
eelihas@gmail.com

Kirsi Lehto
Elotie 1 A 1, 20780 Kaarina
Puh. 050 338 2824
klehto@utu.fi

Minna Vanhamäki
Rantatalontie 45, 62800 Vimpeli
Puh. 040 565 1620
minna.vanhamaki@edu.pietarsaari.

RAUTALAMPI

Kansallispuistopitäjä keskellä Suomea

LOMALLE RAUTALAMMILLE
www.etelakonnevesi.fi

MUUTA MAALLE
www.rautalampi.fi/tontti

RAUTALAMMIN PESTUUMARKKINAT

11.-12.9.2021

Vietämme 200-vuotisjuhlia!

Tutustu koko juhluvuoden ohjelmasisältöön:

rautalamminpestuumerkinat.fi

HOI MANSIKKI, HOI LUMIKKI, TULUKEE POIS KOTIA TULUKEE...

KONNEVEDEN MUSEON LEHMIPOLKU ALKAA 1700-LUVUN ITÄSUOMALAISESTA SAVUTUVAN PIHAPIIRISTÄ JA JATKUU METSÄN HALKI LUONNONSUOJELUALUEELLA SIJAITSEVALLE LAAVULLE. LEHMIPOLUN VARRELLA ON VIISI LISÄTYN TODELLISUUDEN TAULUA, AR-TAULUA, JOTKA KERTOVA UHANALAISISTA MAATIAISKARJARODUISTAMME, LAPINLEHMISTÄ, KYYTÖISTÄ JA LÄNSISUOMENLEHMISTÄ.

UUSINTA TEKNOLOGIAA HYÖDYNTÄEN VOIMME SIIRTÄÄ ATENEUMISSA OLEVAT AKSELI GALLEN KALLELAN KULLERVON KIROUS- MAALAUKSEN JA EERO JÄRNEFELTIN LEHMISAVU- MAALAUKSEN DIGITAALISENA SYÖTTEENÄ MAISEMAAN.

KONNEVEDEN KOTISEUTUMUSEO

MUSEOTIE 1, 44300 KONNEVESI

KONNEVEDEN MUSEO

 Konneveden
Kotiseutuyhdistys ry

